Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD

N:o 4 — 1978
Irtonumero 5:—

TURUN MESSUT 79

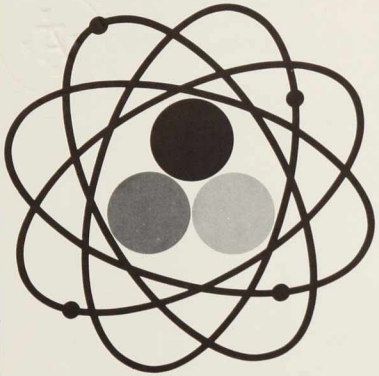

KUPITTAALLA 10—19.8.

Lisätietoja:
OSUUSKUNTA TURUN MESSUT
Puolalankatu 1 20100 Turku 10
Puh. (921) 334 440

Juo Pirteä jaffa-janoosi

Hartwallin Pirteä jaffa - Suomen suosituin appelsiinijuoma.

Ra-Ke on muodissa mukana!

Asuja ajan henkeen, Ra-Kesta.

Ra-Ke

KAIKILLE TURKULAISILLE HYVÄÄ JOULUA

toivottaa

AURAKATU 5 B
KIINTEISTÖTOIMISTO *28890 [A]
M. LARMASTO LKV

Suosittelemme piimä- ja mehutuotteitamme

Pirteä välipala tuore-juustostamme.

Joulutervehdys asiakkaillemme ja liiketuttavillemme!

KULMALAN MAITO- JA MEIJERILIIKE
Autistenaukio 8, 20300 TURKU 30
Puh. 336 151

pieni, mutta energinen pullo

FARMOS-YHTYMÄ OY
DIPOLAR

LSO

atria BALKAN paksuna palana paljaaltaan
— on lihaa mukavassa muodossa —

atria BALKAN tjocka skivor som sådana
— är kött i behändig form —

Uusi Hamburger Börs avataan Turussa helmikuussa.

HAMBURGER BÖRS
*****

Kolmen vuoden kuluttua sinullakin voi olla oma asunto.

Sinunkin lainasi on varma,
kun ryhdyt Yhdyspankin säännölliseksi
asuntosäästäjäksi nyt.

YHDYSPANKKI

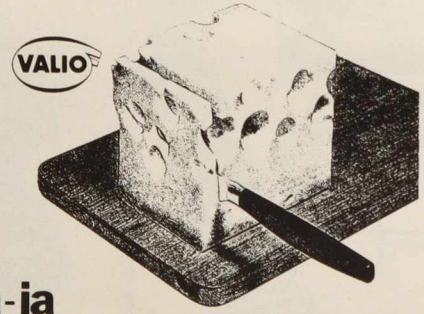

energia-ja suojaravintoaineita herkullisimmassa muodossa VALIOJUUSTOSTA

Suomen Turku
ÅBO, VÅR STAD

N:o 4 – 1978

Julkaisija – Utgivare:
Turku-seura, Åbo samfundet r.y.

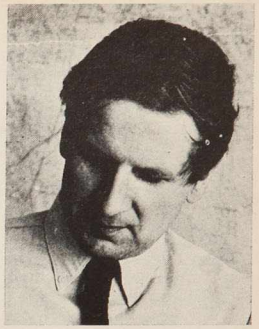

Risto Tilus

Arkkitehti
RISTO TILUS:

TURUN KEHITTÄMISEN TARPEET LÄHIVUOSINA

ALKUSYKSYSTÄ tuli julkisuuteen kirja nimeltä Turun yleiskaava 1976. Sen ilmestyminen saattoi päätökseen mittavan suunnittelutyön, joka oli uraauurtava pyrittäessä saattamaan kaupungin kehitys järkiperäiseen hallintaan.

KUN työ aloitettiin vuonna 1965, olivat olosuhteet paljossa nykyisestä poikkeavat. Ensimmäisen voimakkaan kasvun vuodet olivat takanapäin. Kasvu oli toistaiseksi tapahtunut pääasiassa keskustan ruutukaava-alueen toiminnan lisääntymisenä ja sen rakennusten uusiutumisena. Näiltä ajoilta periytyvätkin Turun keskustan korkeatasoinen palveluvarustus ja asumisen keskittyminen.

KAUPUNGIN vastuuta kantavat elimet näkivät voimakkaana tarpeen selvittää mahdollisuudet kaupungin laajenemiselle uusille, vielä rakentamattomille alueille taloudellisuus, toiminnallisuus ja viihtyisyystekijät huomioonottaen. Katsottiin välttämättömäksi ryhtyä laatimaan kehittämisen yleissuunnitelmaa, yleiskaavaa. Koska tällainen työ oli kaikkialla uutta ja lisäksi runsaasti työvoimaa vaativaa, annettiin se suoritettavaksi eräälle maamme parhaimmista asiantuntijoista, professori Olli Kiviselle.

TYÖN kuluessa jouduttiin sen jokaista kaupunkilaista jollakin tavoin koskettavasta luonteesta johtuen ottamaan huomioon runsaasti erilaisia näkemyksiä, jotka muokkasivat suunnitelmaa. Työ sattui myös niihin jatkuvan kasvun vuosiin, joita nyt hämmästelemme. Kymmenessä vuodessa lisääntyi Turun väkiluku lähes 30 000 asukkaalla. Tämä oli suunnittelun kestäessä otettava huomioon. Joskus päätökset kasvutarpeen saneleman rakentamisen sijoittumisesta merkitsivät koko suunnitelman tarkistamista.

JOS verrataan ensimmäisiä, selkeän idealismin sävyttämiä luonnoksia nyt käsissä olevaan lopputulokseen, voidaan todeta niiden olevan monessa kohdassa erilaisia. Samalla voidaan kuitenkin panna merkille, että eräät

tärkeät peruspiirteet ovat säilyneet koko pitkän suunnittelukauden. Tällainen on mm. liikenneväylien perusratkaisu, jonka kohdalla tarpeet eivät ole oleellisesti muuttuneet. Asuntoalueiden sijoittuminen ei puolestaan ole yhtä keskitetysti alakeskuksia muodostavaa kuin alkuperäisessä luonnoksessa.

MITEN sitten tästä eteenpäin? Tilanne näyttää nyt toiselta kuin yleiskaavatyötä alettaessa. Enää ei uskota nopean kasvun mahdollisuuksiin, mihin viittaa jo kaupunginhallituksen päätös suunnitelman tarkistamisesta hidastunut väestönkasvu huomioon ottaen. Toisaalta kasvu voi olla myös olemassa olevaa kehittävää ja parantavaa. Mitkään suunnitteluun vaikuttavat tekijät väestön lisäystä lukuunottamatta eivät oikeastaan ole muuttuneet. Voidaan päätellä, että kiireisen suunnittelemattoman etenemisen sijasta on nyt siirrytty huomattavasti hitaampaan aikatauluun, mikä antaa mahdollisuuden tehtäviin syventymiseen ja huomion kiinnittämiseen asioiden laatuun, myös paljon mainittuun elämisen laatuun. Muodinmukaisesta pessimismistä on seurauksena vain suunnittelemattomuus ja välinpitämättömyys.

TURUN väestön kasvun pysähtyneisyys johtuu tilastojen mukaan suurelta osalta siitä, että turkulaisia on muuttanut runsaasti lähikuntiin. Tämä epäedullinen kehityssuunta olisi syytä saada muuttumaan. Mielestäni meidän olisi nyt kiinnitettävä huomiota mm. seuraaviin tuleviin tehtäviin:

- UUSIA asuntoalueita suunniteltaessa ja rakennettaessa tulisi panna erityistä painoa laatuun, omaleimaisuuteen ja viihtyisyyteen eli korostaa hyvää suunnittelua. Painopiste tullee lähivuosina olemaan pientaloalueiden rakentamisessa, mutta tällöin tulisi välttää liiallista pelkistämistä ja standardisointia. Kaupunkilähiöön kuuluvat kaikki asuinrakennusmuodot. Lähiöpalveluja olisi kehitettävä pyrkimällä sijoittamaan yhteiskunnan järjestämiä laitoksia ja kaupan rakennuksia alakeskuksiin toisiansa tukemaan. Vaikka naapurikuntien voimakas kehitys on osittain heikentänyt näitä mahdollisuuksia. Työpaikkojen sijoittumista alakeskusten yhteyteen tulisi suosia.

- TURUN ydinkeskustan asumisolosuhteita tulisi parantaa liikennejärjestelyillä. Samoin olisi parannettava liike-elämän ja sen asiakkaiden kontaktimahdollisuuksia, sekä yleensä jalankulkijoiden ja linja-autoliikenteen liikkumismahdollisuuksia keskustan korkean palvelutason säilyttämiseksi. Päästäksemme näihin tuloksiin olisi rakennettava mm. uusi katuyhteys joki- ja ratalinjan yli liikekeskustan pohjoispuolelle läpikulkevaa liikennettä varten, sekä rakennettava kohtuullisenkokoisia yleisiä pysäköintitiloja keskustaan tulevien pääkatujen varsille, esimerkiksi liike- ja virastorakennusten yhteyteen. Keskustasta virkistysalueille johtavia yhteyksiä tulisi parantaa. Käsiteltäessä rakennussuojelu- ja uudisrakennuskysymyksiä olisi entistä enemmän pyrittävä ratkaisemaan ne hyvää kaupunkikuvaa silmälläpitäen. Sama näkökanta olisi otettava huomioon liikenteen vaatimista rakennelmista keskusteltaessa.

- KESKUSTAN läheisyydessä olevien vanhojen pientaloalueiden samoin kuin Hirvensalon, Satavan ja Kakskerran kehittämismahdollisuudet olisi arvioitava ottaen huomioon nykyiset lähtökohdat.

YLLÄOLEVAT toivomukset ovat vain osa mahdollisista tulevaisuuden kehittämistehtävistä, ja kukin voi ne panna omaan järjestykseensä sekä tuoda mukaan omat lisäyksensä. Olisi kuitenkin pyrittävä asettamaan tehtävät jonkinlaiseen tärkeysjärjestykseen siten, että ne osa osalta koituvat kaupunkimme parhaaksi ja siten meidän kaikkien yhteiseksi hyväksi. □

Tuntematon Kristus

Hannu Ervo

JOULUAAMUNA kristikunnan kirkot täyttyvät kansasta, joka tahtoo kuulla suuren uutisen: Teille on syntynyt Vapahtaja. Ihmiset tietävät sen jo tullessaan. He ovat kuulleet sen useasti ennenkin, mutta he tahtovat kuulla sen uudelleen. Onhan nyt joulu, ja siksi he ovat tänä tavattomanakin aikana lähteneet liikkeelle jo varhain aamulla vanhaa tapaa noudattaen. Sisimmässään monet kokevat sykähdyttävästi tutun laulun sävelen ja sanat: "Armas joulu jo kutsuu meitä taasen muistojen suurten luo."

JOULU viipyy hetken ja menee ohi, mutta Kristus jää. Eihän vain jääne tuntemattomaksi? Sitä kysynee Johannes, huutavan ääni, turkulaisiltakin, kun hän sanoo: "Teidän keskellänne seisoo hän, jota te ette tunne" (Jh 1:26). Ahdistunut ihmissuku on aina kysellyt ja tarvinnut kirvoittajaa. Sentähden juuri Kristus tuli. Hän tuli lapseksi meidän keskellemme, että me oppisimme lasten tavoin lähestymään taivaallista Isää. Ellemme me tätä käsitä, niin Beetlehemin Kristus jää tuntemattomaksi.

RANSKALAINEN pappi Michel Quist sanoo jotakin hyvin olennaista, kun hän kirjoittaa: "Rakastan lapsia, sanoo Jumala, ja tahdon että ollaan niinkuin he." Jouluna meillä on mahdollisuus lapsen ansiosta tulla lasten kaltaisiksi. Tätä opetellessa taivaan ovi avautuu, eikä Kristus jää tuntemattomaksi, sillä hän on lasten ystävä. Näin ja kuulin kerran kadulla ohimennen, kuinka kirjailija ja monen joulupakinan tekijä F. E. Sillanpää katseli kirmaavia lapsia ja totesi: "Niitten syrännahka ei ole vielä känsöittynyt." Noissa sanoissa oli menetetyn haikeutta, mutta silti sydämellistä.

KÄNSÖITTYNYTKIN syrännahka voidaan pehmittää. Siitä on sukupolvien kokemus. Lapset saavat tässä asiassa suuria aikaan ja eritoten lasten lapset. Mitä sitten saakaan aikaan Beetlehemin Kristus, lapsi meidän keskellämme, kun me häntä pyrimme tuntemaan. Olen usein itsekseni ajatellut, mitä yhteistä tuntemissani eriluonteisissa kristityissä on. Nyt sen taisin keksiä. He ovat myönteisessä mielessä kaikki vähän lapsellisia. □

HANNU ERVO

Arkkipiispa Mikko Juva virkaansa juhlavin menoin

Suomen yhdestoista arkkipiispa ja 52. Turun piispa Mikko Juva vihittiin virkaansa Mikkelinpäivänä Turun tuomiokirkossa. Kaunis aurinkoinen syyspäivä juhlisti vihkimistä, jolla oli juhlavat puitteet. Tilaisuutta kunnioitti läsnäololllaan tasavallan presidentti Urho Kekkonen, jonka ottivat kirkon ovella vastaan arkkipiispa Mikko Juva ja tuomiorovasti Lauri Huovinen. Kansallispyhättö täyttyi kutsuvieraista ja yleisöstä. Osa yleisöstä jäi ovien ulkopuolelle. Televisio ja radio välittivät suorana lähetyksenä arvokkaan kirkkojuhlan.

Vihkimisen suoritti Suomen luterilaisen kirkon virkaiältään vanhin piispa, Oulun hiippakunnan piispa Hannes Leinonen. Valan vastaanotti Turun tuomiokapitulin lainoppinut asessori Harri Rislakki ja notaarina toimi teol.lis. Keijo Nissilä Oulun tuomiokapitulista. Avustajina toimivat piispa Erkki Kansanaho, piispa John Vikström, professori Martti Parvio, tuomiorovasti Lauri Huovinen, piispa Stig Hellsten, piispa Ole Bertelsen, piispa Andreas Aarflot, piispa David Young, piispa Leonard Auala ja pääsihteeri Carl H. Mau.

Vihkimistä seuranneessa jumalanpalveluksessa saarnasi arkkipiispa Mikko Juva lähtökohtanaan Mikkelinpäivän evankeliumiteksti. Liturgina oli tuomiorovasti Lauri Huovinen ja uruissa dipl.urkuri Erkki Alikoski. Turun Naislaulajat avustivat dir.mus. Hilkka Siipolan johdolla. Saarna päättyi kolehtiin, joka kannettiin Namibiassa toimivan Ambokavangan kirkon hyväksi.

Tilaisuudessa olivat läsnä useiden Euroopan maiden kirkkojen edustajat sekä suomalaisista eläkkeellä olevista piispoista arkkipiispa Martti Simojoki sekä piispat Olavi Kares, Aarre Lauha, Eero Lehtinen, L. P. Tapaninen ja Osmo Alaja.

KIRKKOKAHVIT JA JUHLALOUNAS

Turun hiippakunnan seurakuntien edustajille seurakuntatalossa järjestetyssä kahvitilaisuudessa asessori Manu Sinnemäki puhui arkkipiispa Mikko Juvalle ja rouva Riitta Juvalle. Puheeseen vastasi arkkipiispa Juva.

Juhlalounaalla Turun kristillisellä kansanopistolla valtiovallan tervehdyksen esitti opetusministeri Jaakko Itälä, maan muiden kirkkojen arkkipiispa Paavali, yliopistojen ja korkeakoulujen vt. kansleri Ernst Palmen, pohjoismaisten sisarkirkkojen piispa Andreas Aarflot ja Viron kirkon luterilaisen kirkon arkkipiispa Edgar Hark.

Illalla pidetyssä kirkkojuhlassa Tuomiokirkossa puhuivat piispat Herman Dietzfelbinger ja Erkki Kansanaho. □

Arkkitehti
OLLI KESTILÄ:

Turun kukkulat

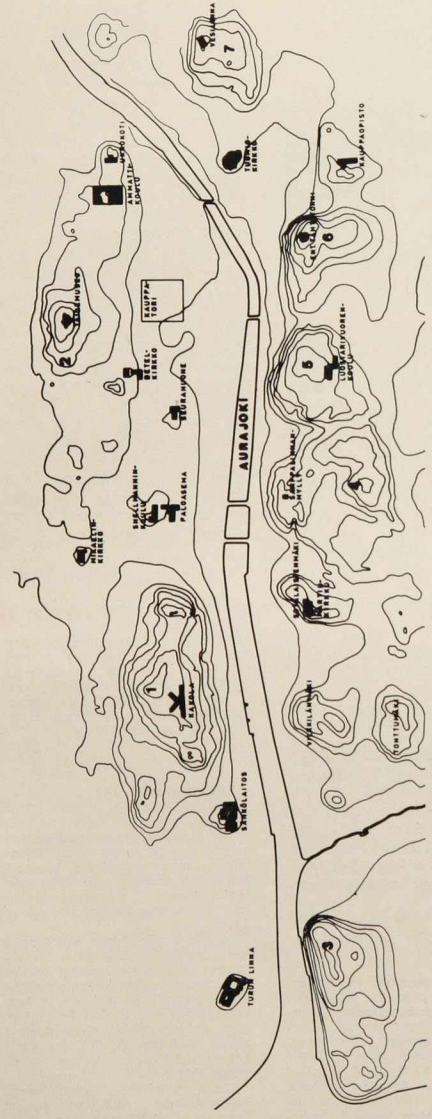

Turun kaupungin pinnanmuodostus on vaihteleva ja mielenkiintoinen. Pyöreämuotoiset, melko jyrkkärinteiset kukkulat vuorottelevat tasaisten, suhteellisen pienten savipohjaisten laaksojen kanssa. Kukkulat kohoavat merenpinnasta 10—50 metrin korkeuteen, savikerrostuma laaksokohdissa on paikoitellen jopa 60—70 metriä paksu, joten peruskallion suurimmat erot, mikäli irtomaata ja vettä ei olisi lainkaan, olisivat yli 100 metriä.

Olemme tottuneet katsomaan kaupunkimme karttaa, johon on piirretty kadut, tiet, tontit, puistot, pellot ja metsät ym. omilla merkinnöillään. Tällöin maaston korkeuskäyrät ovat hävinneet muiden viivojen ja merkkien joukkoon. On senvuoksi yllättävää havaita, miltä Turun keskikaupunki, nk. ruutukaava-alue, näyttäisi pelkistettynä ilman katuja ja kortteleita.

Olen piirtänyt kuvan ilman katuja. Korkeuskäyrät ovat suunnilleen 5 metrin välein. Maastossa erottuvat selvästi Turun seitsemän kukkulaa: 1. Kakolanmäki, 2. Puolalanmäki, 3. Korppolaismäki, 4. Urheilupuisto, 5. Samppalinnanmäki, 6. Vartiovuorenmäki, 7. Yliopistonmäki. Kukkuloita tällä alueella on oikeasti useampiakin. Selvästi erottuvia ovat mm. Stålarminkadun seudulla Vilkkilänmäki, Tonttumäki ja Sotalaistenmäki, joita ei ole kelpuutettu "kukkuloiksi".

Piirustuksesta havaitsee eräitä muitakin pienempiä maastonkohoumia, kallionnyppylöitä, joille on sijoitettu julkisia rakennuksia. Mm. kirkot ovat korotettu ympäristöään korkeammalle paikalle. Monet koulut ovat niinikään ylävillä paikoilla. Erikoista on, että Kakola on aikoinaan rakennettu kaikkein komeimmalle kukkulalle.

Kaupungin vanhat hallintorakennukset ja liike-elämä ovat sensijaan selvästi levittäytyneet matalimmalle ja tasaisimmalle alueelle kukkuloiden väliin. Kauppatori on oikeastaan rakennettu vanhalle vesijättömaalle. Aurajoessa on jossakin vaiheessa ollut läntinen haara, joka on kulkenut suunnilleen Linnankadun ja Eerikinkadun välissä. Tästä kerrotaan enemmän toisessa artikkelissa samassa tämän lehden numerossa.

Lukija voinee oheisen kuvan perusteella etsiä kaupungistamme maastokohoutumia. Eräillä tonteilla keskikaupungilla on yllättävän korkeita kallioita. □

Aurajoen läntinen haara

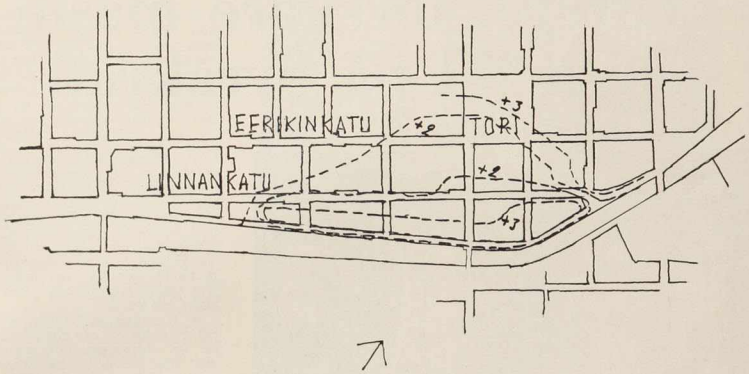

J. W. Ruuth kertoo, että "Åbo Tidningar" nimisessä lehdessä (korjattava Åbo Tidningiksi) oli 2/3 1903 ilmestynyt kirjoitus, jossa väitettiin, että Aurajoki oli aikaisemmin haarautunut nykyisen kirjastotalon edustalla kahteen haaraan, joista läntinen oli ollut matalavesinen, mutta varsin leveä. Pitkäkäinen saari oli erottanut tämän joen päähaarasta (JWR 1 s. 7). Väite on osoitettavissa oikeaksi lisäyksin, että pitkäkäinen saari oli ollut Turun varhaisaikoina vedenalainen kari ja joen läntinen haara päistään sulkeuduttuaan pitkäkäinen järvi. Sen viimeinen jäte lienee ollut kostea 1500-luvun loppupuolen asiakirjoissa mainittu "Lähden äng", "Lähteen niitty" (JWR 1 s. 125). — Turun vanhimmassa kartassa, jonka oletetaan laaditun v. 1634 (CB 1 s. 4 ja CJG s. 214), ei näy joen läntisestä haarasta ja "Lähteestä" jälkeäkään.

Selvitys joudutaan tekemään korkeuslukujen avulla, ei nykyisen maaston, sillä Turun maanpintaa on täyttämällä korotettu, vaan alkuperäisen perussavipohjan päälle syntyneen humuksen muodostaman vanhan maanpinnan korkeuslukujen avulla. Ehkä on myös syytä selittää, että luvut kuvaavat niitä nykyisiä korkeuksia, jotka ovat olleet keski- tai ylävesirajan tasossa niiden kohdalla mainittuina vuosina. Todellisuudessahan keskivesiraja oli esim. 400 vuotta sitten ollut n. 32 cm nykyistä alempana. Maa on noussut tästä tasosta n. 232 cm ja vesi 32 cm. Erotus 200 cm (+2,00) kuvaa maan nousua veden alta. Etsittävät korkeuskäyrät ovat edellämainittu +2, joka edustaa keskivesirajaa n. v. 1575 sekä +3, joka edustaa keskivesirajaa n. v. 1380 ja ylävesirajaa n. v. 1575.

Joen ranta-alueiden vanhoja korkeussuhteita voidaan arvioida maankäyttötietojen perusteella. Syvimmät alueet näkyvät rakentamattomina tontteina vielä v. 1775 kartassa silloisen Brahen keskipoikkikadun ja Hampunkehrääjänkadun välillä Torikadusta alkaen lounaaseen päin (SD s. 175). V. 1750 nykyisen Kauppatorin alareunassa Eerikinkadun molemmilla puolilla sijainnut silloinen Uusitori oli ollut vielä niin vajoittava ja epätasainen, ettei sen poikki vinottain katsottu voitavan rakentaa katua (ON 1 ss. 102 ja 103). Syviin kohtiin kuuluivat myös Linnankatuun saakka puskenut neliö, v. 1756 kartan tontit 598 ja 599 (SD s. 175) ja vielä v. 1756 peltoina käytetyt tontit 593 ja 674. Tämä syvin paikka oli sijainnut n. +1,9 .. +2,1 tasossa Uudellatorilla sekä sen etelä- ja lounaispuolella. Alue vastaa nykyisen Kauppatorin joen puoleista puoliskoa ja sen reunassa kulkeneen Eerikinkadun molempia puolia osittain Linnankadulle saakka.

Yleisenä sääntönä voidaan pitää, että +2 käyrän tienoille syntyneitä tontteja pystyttiin pienin tasaustäytöin saamaan rakennuskelpoisiksi vasta v. 1800 vaiheilla, +2,50 käyrän tienoille syntyneitä v. 1700 vaiheilla ja +3 käyrän v. 1600 vaiheilla. Pitkäkäisellä saarella oli pitänyt olla korkeampiakin paikkoja, sillä sinne oli rakennettu jo aikaisemminkin. Se oli myös kaavoitettu v. 1640, vaikka sen rakentaminen tapahtui pääasiassa vasta 1660- ja 1670-luvuilla (CB 1, JWR ja RR).

Oheinen kartta on tehty nykyisen katuverkon mukaan. Sille piirretyt +2 ja +3 käyrät on otettu maankäyttötietojen mukaan Turun vanhalle kartalle laaditusta luonnoksesta. Kuva ei ole tarkka. Täysin tarkka kartta vaatisi kaikkien tonttien maaperätutkimustiedot. Niitä ei ole tällaisiin tarkoituksiin yleensä tehty. Ne muutamat tiedot, joita kirjoittaja on saanut eräiden tällä alueella tehtyjen uudisrakennustöiden yhteydessä, tukevat karttaa.

Lähteet:

JWR, J. W. Ruuth: Åbo stads historia under medeltiden och 1500-talet, Helsingfors 1909.
CB, Carl von Bonsdorff: Åbo stads historia under sjuttonde seklet, Helsingfors 1889.
CJG, C. J. Gardberg: Turun kaupungin historia 1100-luvun puolivälistä vuoteen 1366, Turku 1971.
ON, Oscar Nikula: Turun kaupungin historia 1 (1723—1809), Turku 1970.
RR, Raimo Ranta: Turun kaupungin historia 1600—1721, Turku 1975.
SD, Svante Dahlström: Turun palo 1827, Turku 1929.

Turussa 8/11 1978

OLAVI LAISAARI

Högskolproblem:

Lärare, forskare måste slösa tid på byråkrati

● Rektor Bill Widén i sitt vackra arbetsrum i Akademins huvudbyggnad. — Foto: Hans Othman.

■ — Åbo akademi har under sina sextio år fått kämpa med ekonomiska svårigheter och med svag vetenskaplig återväxt. Framtidsutsikterna har ofta förefallit direkt dystra. Mot denna bakgrund har den faktiska utvecklingen varit närmast otrolig. Studentantalet har ökat med 80 procent och har för länge sedan överskridit den nivå man väntade skulle nås först i början av 1980-talet. Antalet tjänster har ökat nästan lika mycket. Vi har fått nya utrymmen, också det en glädjande och ytterst märklig upprustning! Men problemen, de är inte bara ekonomiska.

Så ser rektor Bill Widén på Åbo akademi av i dag, och dessa synpunkter framförde han också i sitt promotionstal den 22 september.

— Akademin drabbas som alla andra institutioner av den rådande ekonomiska depressionen. Den känns kanske allra först i de knappa anslagen för vetenskapliga tidskrifter.

Utöver de tidskrifter av mera allmänt intresse som finns framlagda i Akademibiblioteket har varje institution sina specialtidskrifter, sammanlagt omkring 1500.

De är nödvändiga för att man skall kunna följa med i utvecklingen, och de är mycket dyra. I synnerhet nu när upplagorna tenderar att krympa på grund av det flitiga kopierandet för eget bruk. Prenumerationspriserna stiger snabbare än den allmänna inflationstakten.

Vissa tidskrifter är extremt dyra, t ex den för kemisterna omistliga 'Chemical Abstracts', en koncentrerad översikt av artiklar i ämnet i hela världen, kostar inte mindre än ca 14 500 mk om året...

Men då täcker den också 14 000 tidskrifter på 50 språk i 150 länder och utkommer med ett tjockt häfte i veckan.

— Svårigheterna i dag är inte endast ekonomiska. Forskningen, det som skiljer högskolorna från andra skolor, är hårt trängd också från ett annat håll. Den gamla tudelningen av de akademiska lärarnas uppgifter i undervisning och forskning har ersatts av en tredelning: administration, d v s byråkrati, undervisning och forskning. En oproportionerligt stor del av professorskårens tid måste i dag ägnas åt administrativa göromål, som kunde skötas med mindre avancerad arbetskraft. Detta är en utveckling man måste beklaga och oroas av, säger Bill Widén.

— I nuvarande förhållanden är det svårt för att inte säga omöjligt för en universitetslärare att följa med den internationella vetenskapens snabba expansion. Utan en grundlig förtrogenhet med det kontinuerliga framåtskridandet på den egna vetenskapens område blir undervisningen snart dogmatisk och steril. Så här kan det inte fortsätta utan allvarligt men för hela landet!

● STÄNDIG DEBATT!

"Ett universitets framgång som undervisningsanstalt är intimt beroende av dess anseende som en härd för vetenskaplig forskning", hävdade Akademins första rektor, Edvard Westermarck. Detta uttalande står alltjämt fast, konstaterar rektorn av i dag. Det vetenskapliga arbetets ställning och villkor måste ständigt dryftas så väl inom universiteten själva som bland de högskolpolitiska beslutsfattarna och även i den allmänna debatten.

● ALLT FLER AVHANDLINGAR

I sitt promotionstal konstaterade Widén att de doktorsavhandlingar som utarbetas och ventileras i en högskola är en konkret och viktig mätare både utåt och inåt på arten, intensiteten och kvaliteten av det vetenskapliga arbete som där utförs. Den första disputationen ägde rum år 1924, och tills dato har i det närmaste 160 doktorsavhandlingar framlagts. Takten har ökat — under åren 1948—57 framlades 19 avhandlingar, under det följande tioårsperioden 26 och under den senaste 66. Ökningen har varit dubbel jämfört med ökningen i antalet studenter. I Handelshögskolan har samtliga sex disputationer försiggått efter år 1971.

— Är små förhållanden en hämsko på högklassig forskning? frågar sig Bill Widén. Kan en sådan forskning frodas utan den stimulans som medlemmarna i ett större forskarlag kan ge varandra?

● I TOPPEN

— Man kunde alltså förmoda att Akademin, med sitt relativt ringa antal studenter och sina jämförelsevis många och små institutioner inte skulle ligga i den absoluta toppen i landet. Nej, ÅA ligger mycket väl till, rentav som tvåa vid sidan om Turun yliopisto — efter Helsingfors universitet som inte bara har det största antalet disputationer i landet i absoluta tal, utan också i förhållande till antalet avlagda kandidatexamina. Man skall dessutom beakta att både TY och Uleåborgs universitet har medicinska fakulteter inom vilka disputationsfrekvensen i allmänhet är högre än i andra fakulteter. Men Akademin får nog kämpa hårt för att hålla sin ställning i den konkurrensen. Utvecklingen inom den vetenskapliga återväxten går dock i rätt riktning, och vi ser med tillförsikt mot framtiden.

● NYA PROFESSURER

— Nya ämnen har kunnat tas upp på arbetsschemat, både tack vare 1967 års högskollag och understöd från den alltjämt generösa privata sektorn. Statsvetarna har fått en professur i socialpolitik och teknologerna en i plast- och polymerkemi, humanisterna en professur i ryska. Pedagogiska fakulteten i Vasa akademikomplexets största tillskott sedan 1920-talet då Teologicum och Statsvetenskapliga fakulteten tillkom. Beslutet om fakulteten i Vasa kan ses som kulmen på den långa utveckling i samarbetet mellan Akademin och folkskollärarakren som tog sin början med de sommarkurser som föregick Akademins grundande.

Rektor Widén noterar också med tillfredsställelse att kemisterna har fått sitt Axelia och att humanisternas väldiga utrymmesbrist har fått sin lösning med köpet och ombyggnaden av Asa-huset. □

HANS OTHMAN

● "Hum" vid Biskopsgatan, det förra Dahlströmska privatpalatset, har nyligen målats upp och är en verklig prydnad för sin omgivning. — Foto: Hans Othman.

● Kemisk-tekniska fakultetens Axelia vid Biskopsgatan inrymmer bl a en stor maskinhall för apparatuppbyggnad och experiment i halvindustriell skala. — Foto: Hans Othman.

● Utan köpet och ombyggnaden av Asas f d radiofabrik vid Fänriksgatan till institutionsbyggnad för Humanistiska fakulteten hade det varit mycket svårt att placera den expanderande undervisningen. — Foto: Hans Othman.

Pyhän Henrikin pyhiinvaellustie retkeilyreitiksi

■ Turun kaupungin 750-vuotisjuhlien yhteydessä ensi kesänä aiotaan yleisölle avata retkeily- ja kulttuurimatkareitiksi keskiaikainen, Pyhän Henrikin tien nimellä tunnettu pyhiinvaellustie. Hankkeen takana on Pyhän Henrikin tien toimikunta, jossa on mukana kymmenen varsinaissuomalaisen ja satakuntalaisen kunnan edustajat. Köyliöläisen taiteilija Väinö Nummiston aloitteesta muutama vuosi sitten perustettu toimikunta aikoo viitoittaa tämän Turusta Nousiaisten kautta Köyliöön kulkeneen reitin. Samalla kun viitoituksella edistetään muinaistien tunnetuksi tulemista, aiotaan toisaalta myös saada aikaan eräitten arkojen tienvarren kohteitten rauhoituksia. Tämä tuntuukin olevan tarpeen, sillä aivan viime vuosinakin on soitten ojituksen yhteydessä tien jäänteitä runnottu.

● 1300-luvulla rakennettua Munkkeinsiltaa Yläneen Kivisillanniitulla. Kasvillisuus on melkein kokonaan peittänyt tien päällysteenä olevat laattakivet. Tie on kokonaan näkyvissä vain parinkymmenen metrin matkalta. Rakennelman leveys on 2,4 m. Kaikkiaan on muinaistietä löytynyt Kivisillanniitulta noin 150 m.

TUTKIN viime kesänä reitin Turun päästä lähtien hiukan yli puolenvälin eli suurin piirtein sen varsinaissuomalaisen osuuden. Runsaan sadan kilometrin mittaisesta Pyhän Henrikin tiestä ei meidän päivinämme ole montaakaan näkyvää merkkiä jäljellä. Säilyneet kivilaatoitukset muinaistien jaksot tai paikannimien perusteella tunnistettavissa olevat reitin kohdat vaikuttavat kylläkin hyvin kiehtovilta. Retkeilijän kannalta reitillä saa monipuolisen kuvan maamme lounaisosan maisemista, kuten viljellyistä jokilaaksoista, hiekkakankaista, nevasoista ja erämetsistä.

KAIKETI 1300-luvulla rakennettu Pyhän Henrikin tie jäi uskonpuhdistuksen jälkeen vähitellen käytöstä, kasvoi umpeen tai raivattiin pelloksi. Paikannimistö ja runsas perimätieto kuitenkin osoittavat tien katolisuuden aikana olleen merkittävän — eräitten tutkijoitten mukaan se oli pohjoismaitten tärkeimpiä pyhiinvaelluskohteita säilyttäessään väkivaltaisen lopun saaneen piispan muistoa. Melkeinpä ainoat meidän aikaamme säilyneet merkit tiestä ovat löytyneet Yläneen Kaukosuolta, suurelta erämaa-alueelta. Siellä on pätkä vähäisen Kivisillanniitun yli rakennettua, kivilaatoilla päällystettyä kulkuväylää.

PYHÄN Henrikin tie kytki toisiinsa kolme Suomen ensimmäiseen piispaan liittyvää paikkakuntaa. Tie alkoi Turun tuomiokirkosta, piispa Henrikin myöhemmästä hautapaikasta, kulki Ruskon kirkon kautta Nousiaisten kirkolle, jossa piispa oli haudattuna 1290-luvulle saakka. Turun ja Nousiaisten välistä pyhiinvaellustien osaa sanottiin Nunnapoluksi. Polun Turunpuoleinen pää on jäänyt lentokentän alle tai tuhoutunut soranotossa, mutta vajaan kilometrin päässä Ruskon kirkolta lähtee Nousiaisiin kapea soratie, joka melkein tarkalleen noudattelee keskiaikaisen Nunnapolun reittiä. Suurimmillaan poikkeama tämän nykyisinkin käytössä olevan tien ja alkuperäisen Nunnapolun välillä on vain viitisenkymmentä metriä. Nunnapolku on jo viitoitettu Pyhän Henrikin tietä osoittavilla merkeillä.

Toinen viitoitettu osuus, pituudeltaan vain puolisentoista kilometriä, on juuri siellä Mynämäen ja Yläneen rajamailla olevilla soilla, josta laattatietä on löytynyt.

NUNNAPOLKU päättyy Nousiaisten kirkolle, jonne kansanrunon mukaan surmatun piispan ruumista kuljettaneet härät uupuivat ja jonne piispa haudattiin. Piispan ruumis siirrettiin myöhemmin Turkuun, mutta Nousiaisten kirkossa on edelleen hieno- 1400-luvulta peräisin oleva Pyhän Henrikin kenotafi eli muistoarkku. Viime kesänä Nousiaisiin laitettiin myös Pyhää Henrikkiä esittävä korkokuva. Nunnapolun varrella on useita Pyhän Henrikin kultista alkunsa saaneita paikannimiä, kuten Maskussa Herranpiltinkankare. Nimen katsotaan ilmaisevan, että paikalla on katolisena aikana sijainnut Neitsyt Maariaa ja Jeesus-lasta esittänyt puuveistos. Tällaisia veistoksia on katolisten maitten pyhiinvaellusteiden varsilla vielä nykyäänkin. On ehkä kiintoisaa mainita tässä yhteydessä, että esimerkiksi Espanjassa meidän päivinämme nuoriso on ottanut tavakseen ajaa autoilla sikäläistä Santiago de Compostelan pyhiinvaellustietä ja tutustua nähtävyyksiin sen varsilla — siis hiukan samaan tapaan, kuin täällä nyt olemme aikeissa Pyhän Henrikin tien kohdalla paitsi, että meidän on kuljettava jalan, kun itse tiestä on oikeastaan jäljellä vain muisto.

NOUSIAISTEN kirkolta tie jatkui luoteeseen päin Repolan kylää, jossa perimätiedon mukaan on ollut ennenvanhaan tien vieressä puinen risti. Kyläläisten täytyi pitää risti kunnossa, sillä jos se pääsisi lahoamaan, kohtaisi kylää suuri onnettomuus. Repolassa Pyhän Henrikin tie kääntyi kohti pohjoista kulkien Karjalan Haankylään. Sieltä matka jatkuu suuren erämaa-alueen halki Yläneelle. Tältä Yläneen ja Haankylän väliseltä osuudelta on eniten vanhasta pyhiinvaellustiestä kertovia paikannimiä ja paikallista perimätietoa. Aivan Haankylän pohjoispuolella on pienehkö Portassuo, jonka nimi viitannee jonkinlaisiin suoportaisiin. Kerrotaankin suon itäkulmassa olleen puunrungoista ja laattakivistä tehtyä tietä helpottamassa kulkemista. Paikkaa koskevista melko tarkoista tiedoista huolimatta en kuitenkaan löytänyt tällaisia jäänteitä sieltä, mistä niitä olisi pitänyt löytyä. Kivilaatat ovat jo varmaan kokonaisuudessaan peittyneet sammaleen alle.

PORTASSUOLTA Pyhän Henrikin tie on suuntautunut kohti koillista soiden yli ja vaikeakulkuisten kivikoitten lävitse. Seuraava paikka, jonka kautta tien tiedetään kulkeneen, on Munkkeinlevo-niminen ikimuistoinen rajapaikka. Levo on vaikuttavanäköinen kalliosaareke keskellä soista erämaata. Ympäröivästä maastosta kymmenisen metriä kohoava, aivan sileä ja laakea, jäkälänpeittämä kallio on hyvin sopinut pyhiinvaeltajien levähdyspaikaksi. Munkkeinlevon tai Munkkionlevon nimi johtuneekin juuri tästä.

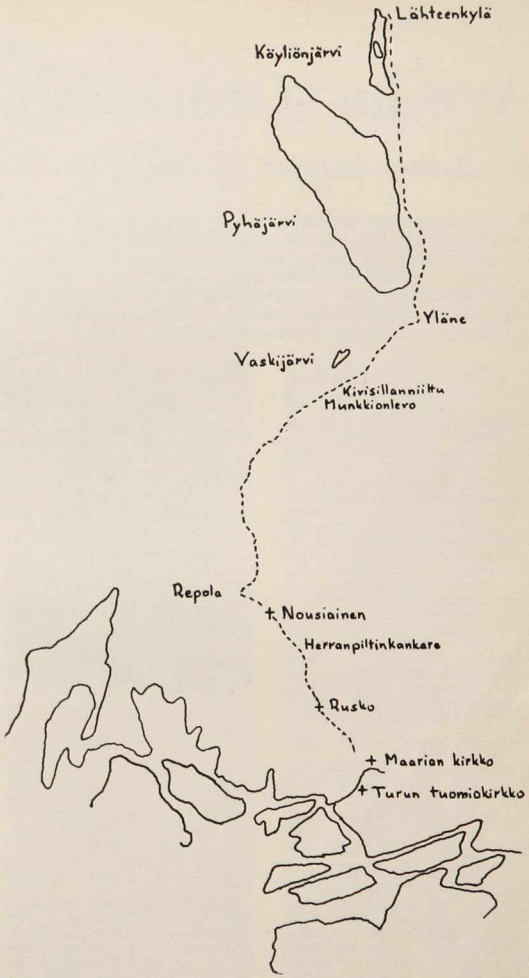

● Pyhän Henrikin pyhiinvaellustie kulki Köyliöstä Nousiaisten kirkon kautta Turkuun. Nousiaisten kirkon ja Turun välistä tien osaa kutsuttiin Nunnapoluksi.

Mahdollisesti pyhiinvaeltajat ovat tällä paikalla yöpyneetkin, koska sen rinteiltä on löydetty karkeatekoisen leivinuunin jäännökset. Kansantarina kertoo, että täällä olisi kerran kaksi pyhiinvaelluksella ollutta munkkia joutunut taisteluun ja surmannut toisensa, ja heidät olisi sitten haudattu levolle.

MUNKKEINLEVOLTA tie on kalliosaarekkeita seuraillen jatkunut Kivisillanniitulle. Tämä vajaan parin kilometrin pituinen matka viitoitettiin viime toukokuussa. Juuri Kivisillanniitulla on Pyhän Henrikin tien paras "muinaisjälki", johon aiemmin viittasin. Tämä Munkkeinsillaksi sanottu kohta on vajaat sata metriä pitkä. Munkkeinsillan rakennelmat on tehty huolella. Alinna ovat poikittaiset alustukit, joiden päälle on asetettu pitkospuut. Pit-

Mittausteknikko
VILJO KEKKONEN:

Avosuu—Orminkuja—Ohrapää

— *Turun katujen ja talojen nimeämisen historiaa* —

■ Turun kaupungin nimistöstä ei ole tähän mennessä laadittu koko kaupunkialuetta koskevaa tänä ajankohtana ajan tasalla olevaa nimiluetteloa, josta selviäisi nimen alkuperä, sen nimeämisperuste, vahvistumispäivämäärä, aihepiiri, jne. Siihen ei pyritä tässäkään, vaan rajoitutaan esittämään muutamia piirteitä katujen ym. paikkojen nimeämisestä yleensä sekä eräiden henkilönimien valintaan johtaneista syistä.

LIENEE paikallaan kerrata Turun keskiaikaista nimistöä, josta jo sellaisenaan selviää taustaa vieläkin käytössä olevalle nimistölle. Eri lähteistä, tässä lähinnä fil. tohtori Aulis Ojan Helsingin nimistön taustaksi tehdyn tutkimustyön tuloksena, on tallennettu Turkua koskevana mm. seuraavat nimet: luonnonpaikkojen nimiä joennimi Aurajoki — Auraä, puronnimi Kruoppi — Gropen, järvennimi Mätäjärvi, lähteennimet Teinilähde — Djäknekällan ja Kupittaanlähde — Kuppiskällan sekä mäennimet Aninkaistenmäki — Aningaisbacken, Kerttulinmäki — Gertrudsbacken, Luostarinmäki — Klosterbacken, Lyypekinmäki — Lybecksbacken, Puolalanmäki — Puolalabacken, Ryssänmäki — Ryssbacken, Samppalinnanvuori — Samppalinnaberget, Unikankare — Unikangaris ja Vartiovuori — Vårdberget, korttelien nimet Kirkkokortteli — Kyrkokvarteret, Luostarikortteli — Klosterkvarteret, Mätäjärven kortteli — Mätäjärvikvarteret ja Aninkaisten kortteli — Aningaiskvarteret, julkisten rakennusten nimet Pyhän Neitsyen ja Pyhän Henrikin tuomiokirkko, Pyhänhengenkirkko — Helgeandskyrkan, Pyhän Olavin dominikaaniluostari, Kolmen Pyhän Kuninkaan, Pyhän Annan, Pyhän Erasmuksen, Pyhän Kerttulin, Pyhän Nikolauksen ja Pyhän Ursulan kiltatuvat, Pyhänhengenhuoneen — Helgeandshuset vanhainkoti, Pyhän Yrjänän hospitaali sekä Turun tuomiokirkon Kolmen Pyhän Kuninkaan, Pyhäinmiesten, Pyhän Annan ja Pyhän Andreaan, Pyhän Henrikin ja Pyhän Eerikin, Pyhän Johanneksen, Pyhän Kaarinan, Pyhän Lauritsan, Pyhän Neitsyen, Pyhän Perttelin, Pyhän Pietarin ja Pyhän Paavalin, Pyhän Ristin, Pyhän Ruumiin, Pyhän Sigfridin ja Pyhän Yrjänän alttarien ynnä Sielujen alttarin prebendatalot (palkkatilat) sekä lopuksi Turun keskiaikaisten katujen ja kujien nimet Aninkaistenkatu — Aningaisgatan, Pispankatu — Biskopsgatan, Pispankuja — Biskopstvärgatan, Teinikatu — Djäknegatan, Karjakatu — Fägatan, Kruoppikatu — Gropgatan, Pyhänhengenkuja — Helgeandsgränden, Pyhänruumiinkuja — Helgalekamensgränden, Katinhäntä — Katinhändä, Keskinen Luostarikatu — Klostermellangatan, Alinen Luostarikatu — Klosternedergatan, Ylinen Luostarikatu — Klosterövergatan, Kirkkokatu — Kyrkogatan, Napaturunkatu — Napaturugatan, Pyhänhengenkatu — Pyhähenkigatan, Raastuvankatu — Rådstugugatan, Pyhän Lauritsan katu — Sankt Laurentii gatan, Koulutuvankatu — Skolstugugatan, Linnantie — Slottsvägen, Hämeenkatu — Tavastgatan ja Jokikatu — Ågatan.

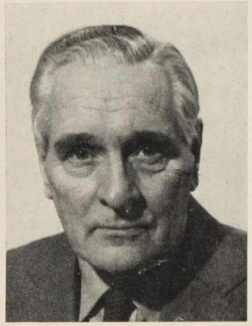

Viljo Kekkonen

MYÖS yksityisten omistamilla kaupunkitaloilla oli omat nimensä. Keskiajan ja 1500-luvun asiakirjoista on kerätty Turusta lähelle kolmesataa talonnimeä, joiden lähtökohtana on ollut joko jonkin asianomaisen talon ominaisuus tai jonkin sen omistajaan liittynyt seikka. Kaikkein suosituin talonnimien aihe oli jonkun omistajan liikanimi kuten Avosuu, Hyvänmuorinpoika, Kalanlioittaja, Kaljankaataja, Karvatasku, Lampaanroska, Suolenkääntäjä, Tyhjätasku, Utupää ja Vuohenparta.

KATUJEN ja yleisten paikkojen nimeäminen on kunnallinen tehtävä. Aikoinaan tätä tehtävää on hoitanut sitä varten asetettu kadunnimikomitea tai -toimikunta ja ehdotukset nimiksi tai nimien muutoksiksi vahvisti kaupunginvaltuusto käytettäväksi alueen asemakaavan valmistuksessa. Näin — ja jo vanhastaan — nimet syntyivät päivittäisten tarpeiden myötä. Myöhemmiltä ajoilta on tallessa pöytäkirjoja, mietintöjä ja muistiinpanoja, joista käy selville mm, että v. 1916 oli senaikaisen komitean tarkoituksena koota luettelo kadunnimistä ja samalla selvittää nimien alkuperä. Vastaava päätös tehtiin v. 1966. Näitä mietintöjä ja valtuuston päätöksiä on vuoteen 1924. Sen jälkeen näyttää olleen muutaman vuoden tauko, jonka jälkeen aineistoa on vuosilta 1927 ja 1928. Lisäksi on tallessa erillisiä kirjeitä ja esityksiä vuoden 1931 jälkeen, jolloin professori Niilo Ikola tuli kadunnimikomitean puheenjohtajaksi. Kaupunginhallituksen 27. 12. 1949 tekemän päätöksen mukaan katujennimeämistoimikunnan tehtävänä oli laatia kiinteistöviraston asemakaavaosastolle ehdotukset asemakaavoitettavien alueiden nimistöksi ja ehdotuksia asemakaavoitettujen alueiden nimien mahdollisiksi muutoksiksi. Päätöksellään 20. 6. 1978 kaupunginhallitus muutti katujennimeämistoimikunnan nimen nimistötoimikunnaksi laajentaen samalla toimikunnan toimivallan koskemaan myös asemakaavan ulkopuolisten alueiden nimistöasiat.

PIISPOJEN, KIRKKOHERROJEN JA KAPPALAISTEN NIMIÄ

KATUJEN ja yleisten alueitten nimeämistä varten yleispäteviä ohjeita ei ole. Yleisenä periaatteena on ollut, että ensin tutkitaan alueen paikalliseen nimistöön liittyvät nimet, eli siis lähdetään ensisijaisesti olemassaolevasta nimistöstä. Koska vanha nimistö ei kuitenkaan asemakaavoihin yleensä riitä, on nimiä otettu lisää alueen historiaan liittyvistä henkilönimistä. Tyypillinen esimerkki tästä on sotien jälkeiseltä ajalta Maarian kirkon ympäristö, jossa Maarian Pappilan ja Räntämäen kylien sekä Hamaron yksinäistalon rikas paikan- ja talojennimistö on nimistön pohjana täydennettynä Koroisten kirkon ja piispanlinnan keskiajalla eläneiden haltijoiden ja Maarian kirkon historiaan liittyvillä Turun piispojen sekä Maarian kirkkoherrojen ja kappalaisten nimillä.

KEKSITTYIHIN aihepiireihin on turvauduttu silloin kun paikallinen nimistö on köyhä, tai kun hyvät nimet on tullut käytettyä muualla. Keksittyjä tai esim. alotteiden pohjalta syntyneitä määrättyyn aihepiiriin liittyviä nimiä ovat mm. Kuralan kaupunginosan vanhojen peltoviljelystyökalujen nimet, Lausteen teollisuusalueen Lounais- ja Etelä-Suomen rautaruukit, Vasaramäen puut ja marjat, Peltolan viljakasvit, Itäharjun ja Kupittaan Kalevala-aiheiset nimet, Pääskyvuoren metsälinnut, Moikoisten koristekasvit ja koristepensaat, Pitkämäen (Suikkilan) Turun ystävyyskaupunkien nimet, Mälikkälän rakennusalan ammatteihin liittyvät nimet sekä eri puolille kaupunkia sijoitetut henkilönimiryhmät.

HENKILÖNIMIIN liittyviä paikan- ja talonnimiä oli 1500-luvun alussa mm. Knuutti Matinpoika (talo), Mikael Krankka (talo), Hintsa Knaapi (talo), Ohrapää (talo), Innamaa (talo) jne, omistajan nimen mukaan. Nimistössä 1700-luvun alussa esiintyy henkilönimet Doctor Johans Gatan ja Brahe Gatan ja nimistössä Turun palon jälkeen Brahe-nimen lisäksi Birgerinkatu — Birgers Gatan, Kristiinankatu — Christine Gatan, Eerikinkatu — St Erics Gatan, Yrjönkatu — St Görans Gatan, Kerttulinkatu — St Gertruds Gatan ja Henrikinkatu — St Hinriks Gatan.

ETULIITE "PYHÄ" KULUNUT POIS

NYKYISET ruutukaava-alueen nimet ovat pääosin vahvistettu valtuuston päätöksellä 1890. Ehdotuksen nimiksi ja nimien muutoksiksi teki hovioikeudenasessori John Lindströmin johdolla työskennellyt kadunnimikomitea. Nimistön täydentämisen jälkeen kaava vahvistettiin 1897. Tällöin jäivät myös pois pyhä-etuliitteet koska, kuten todettiin, jokapäiväisessä kielenkäytössä oli etuliite "pyhä" kulunut pois. Eino Jutikkalan mukaan (Turun kaupungin historia) nimiä keksiessään kadunnimikomitea noudatti nykyaikaista periaatetta koettaa nimistössä säilyttää muisto menneen ajan paikoista, laitoksista ja henkilöistä. Eli periaatetta, jota melkein samoin ilmaisuin noudatetaan vieläkin.

EDELLÄ mainittuja ruutukaava-alueen "menneen ajan" henkilönimiä ovat Agricolankatu, Annankatu, Arvinkatu, Eerikinkatu, Eskelinkatu, Fleminginkatu, Henrikinkatu, Kerttulinkatu, Kristiinankatu, Martinkatu, Matinkatu, Mikonkatu, Porthaninkatu, Sofiankatu (lainattu Helsingistä), Wechterinkuja, Vilhonkatu (lainattu Helsingistä) ja Yrjönkatu. Vuosina 1923—1966 vahvistettuja historiaan, myös nykyhistoriaan liittyviä henkilönimiä ovat — vahvistumispäivämäärä suluissa — Daniel Hjortin katu (1923), Gezeliuksenkatu (1924, ent. Nikolaintoria), Ilkanrinne (1923), Illenkatu (1923), Juhana Herttuan puistokatu (1940), Koskenniemenkatu (1966), Niilonkatu (1953, ent. Nils Grabben katu), Olavintie (1929), Rettiginrinne (1936), Rothoviuksenkatu (1924, myös ent. Nikolaintoria), Sibeliuksenkatu (1955, ent. Arkistontie ja Aninkaistentori), Stålarminkatu (1923), Tuomaankatu (1953), Tuurintie (1953), Ursininkatu (1953, ent. Birgerinkatu), Vaasantie (1953) ja Volter Kilven katu (1953). Läheisesti ruutukaava-alueeseen liittyen ja aikaan ennen suuria alueliitoksia on mainittava vielä Pohjolan kaupunginosan henkilönimet Bilmarkinkatu (1938, Johan Bilmark, mm. Turun yliopiston historian professori vuodesta 1763), Louhenkatu ja Louhenpolku (1938 ja 1957, Kalevala-aihe), Niklaksenkatu (1931, Niklas Schulz, mm. Turun porvarikaartin päällikkö), Pietari Valdin katu (1938, Suomen ensimmäinen kirjanpainaja, myös Turun yliopiston kirjanpainaja) ja Yrjänänkatu (1953) sekä Itäharjun ja Kupittaan Kalevala-aiheiset nimet Ilmarisenkatu, Joukahaisenkatu, Kalervonkatu, Kullervontie, Mielikinkatu, Nyyrikinkatu, Osmonaukio, Sampsankatu, Teller-

● Uudet liikennevalot on asennettu ja otettu käyttöön Turussa mm. Hämeentien ja Keskikadun, Hämeenkadun ja Kaivokadun, Hämeenkadun ja Hovioikeudenkadun sekä Hämeenkadun ja Akatemiakadun risteyksissä. Hämeenkatu 14:sta kohdalla on kolme liikennevaloa, joista yksi kuvassamme näkyvä ent. Akatemiatalon edustalla. — Kuva: Erkki Paakki.

vontie, Untamonkatu ja Vellamontie, joista tosin muutama nimi on vahvistettu sotien jälkeen.

KAARINAN JA MAARIAN LIITOSALUEIDEN NIMET

KAARINAN 1939 ja Maarian 1944 alueliitosten jälkeen ja sodan päätyttyä asutustoiminta ja kaavoitus vilkastui. Vähitellen tultiin tilanteisiin, että vanha paikallinen nimistö ei jo aikaisemmin mainituista syistä riittänyt. Näin syntyi alueita, joissa nimistö koostuu joko määrättyyn aikakauteen tai yhteisesti sovittuun tunnettuun teokseen sisältyvistä henkilönimistä. Palataan aluksi Maarian kirkon ympäristön nimiin. Alueen (Räntämäen kaupunginosa) kaavan ollessa paikkakunnan asukkaiden nähtävänä itse asemakaavaa vastaan ei esitetty arvostelua eikä huomautuksia. Sitävastoin esikaupunkitoimikunta puuttui muutamiin vaikeasti lausuttaviin ja kirjoitettaviin nimiin, kuten Ingegerdinpuisto ja Browalliuksentie, ja esitti nimien muuttamista helpommin lausuttaviksi ja kirjoitettaviksi. Katujennimeämistoimikunta lausunnossaan esitti mm, että kirkon taakse Halisiin johtavalta Maunu Tavastin kadulta erkanevat sivukadut nimineen muodostavat nimisarjan, joka on suunniteltu aikajärjestykseen ja esim. Browalliuksen nimen vaihtaminen toiseksi rikkoisi tämän nimisarjan. Nimien Browallius, Catillus, Kreander, Mennander, Tallgren ym. lausuminen ja kirjoittaminen ei liene vaikeampaa kuin nimien Agricola, Brahe, Daniel Hjort, Gezelius, Porthan jne, jotka nimet ovat esiintyneet Turun katunimistössä jo vuosikymmeniä. Ingegerdin nimen johdosta toimikunta huomautti, että nimi on haluttu ottaa nimistöön sen vuoksi, että Maarian kirkon seinään kiinnitettynä on jo 1200-luvulta peräisin oleva tämän nimisen naisen hautakivi. Ingegerd on todennäköisesti maassamme ensimmäinen nainen, jonka nimi on näin varmasti todettavissa. On tietenkin myönnettävä, että nimi on suomalaiselle jossain määrin hankala, mutta juuri sen vuoksi toimikunta on antanut tämän nimen puistolle, joten sitä ei jouduta käyttämään osoitteissa eikä kai paljon muutenkaan. Nykyisin nimi on jo kadunnimenäkin Ingegerdinpolku nimisenä. Nimiluettelo on seuraava: Adolf Lindmanin polku, Bergenheiminpolku, Browalliuksentie, Catilluksentie, Hjeltinkatu, Ingegerdinpolku ja -puisto, Jaakko Finnon tie, Kreanderintie, Marjasenpolku, Maunu Tavastin katu, Mennanderintie, Paavali Juustenin tie, Ritzinkatu ja -polku, Rossinkatu, Tallgreninkatu ja -polku, Tammelininkatu, Tengströminkatu ja Wareliuksenkatu sekä vielä puistojen nimet Pietari Kalmin puisto, Sorolaisenpuisto ja Terseruksenpuisto.

KUPITTAAN kaupunginosassa on pieni ryhmä Turun kaupungin urheilualamään liittyviä nimiä: Tahkonaukio, Paavo Nurmen tie, Blomberginaukio ja Fabritiuksenaukio. Katujennimeämistoimikunnan alkuperäisen ehdotuksen mukaan Blombergin ja Fabritiuksen etunimet olivat nimissä mukana. Etunimet jäivät jossain asemakaavan käsittelyvaiheessa pois. Eri asia on sopiiko tai puoltaako paikkaansa alueella enää Fabritiuksen nimi, koska hevosurheilukeskus on muualla.

NÄTTINUMMEN rakennusvaihe 1:ssä ja 2:ssa (Kaerlan kaupunginosa) on ryhmä Aleksis Kiven Nummisuutarien henkilönimiä. Nimiryhmä sijoitettiin alkujaan laajempana Vaalan kaupunginosaan. Asemakaavaa ei koskaan vahvistettu sellaisenaan, joten rippeet sijoitettiin tänne. Aleksis Kiven Seitsemästä Veljeksestä on joitakin nimiä Kaerlan kaupunginosan itäpäässä, joten sekin puolsi Nummisuutarien nimistön sijoittamista tänne. Nimet ovat Nummisuutarinkatu ja -puisto, Eskonkatu ja -polku, Kreetankatu, Kristonpolku, Martanpolku ja -puisto ja Teemunpolku sekä puiston nimenä Sepeteuksenpuisto.

NIMIÄ KUVAAMATAITEEN JA MUSIIKIN PIIRISTÄ

NÄTTINUMMEN rakennusvaihe 3:ssa ja 4:ssä Runosmäen kaupunginosan puolella on nimiryhmä tunnettuja turkulaisia henkilöitä kuvaamataiteen ja musiikin piiristä. Ryhmän kokoavana nimenä on Aurora, Aurora-seuran mukaan. Nimet ovat Aurorantie, Ekmaninkatu, -polku ja -puisto, Haartmaninkatu, -polku ja -puisto, Ingeliuksenpolku, Lydeninpolku, Munsterhjelminpolku, Muukanpolku, Mäkilänpolku, Rautalankatu ja -polku, Westerholminkatu ja -puisto sekä Kaijalanpuisto.

RUNOSMÄEN kaupunginosan nimistön varsinaisena aihepiirinä on Suomen sotaväki, johtuen Kärsämäessä sijainneista Suomen sotaväen aikuisista ampumaleiristä ja ampumaradoista. Tätä aihetta sivuten on pienenä nimiryhmänä Runebergin Vänrikki Stool-aiheesta nimet Friskinkatu ja -polku, Munterinkatu ja -polku, Raskinpolku ja Stoltinkatu.

VARISSUON kaupunginosan nimistö on vuosilta 1974—75. Nimistön perusteluina esitettiin, että jo joitakin vuosia sitten mm. Turkuseuran taholta esiintuotiin ajatus käyttää hyväksi Turun keskiajalta ja 1500-luvun historiasta peräytyvää runsasta porvari- ja talonnimistöä. Eri lähteistä mm. J. W. Ruuthin Turun kaupungin historiasta ja C. J. Gardbergin tutkimuksesta 1100-luvun puolivälistä vuoteen 1366 löytyy suuri joukko merkkihenkilöiden ja kauppaporvareiden nimiä, joita toimikunnan käsityksen mukaan voitiin käyttää juuri turkulaisuutensa vuoksi katujen ja puistojen niminä. Tähän asti ei ollut käytettävissä tarpeeksi suurta yhtenäistä aluetta, johon tämä aihepiiri olisi ollut sovellettavissa. Kun tämä mahdollisuus avautui Varissuon kaava-alueella ja kun paikallisesta nimistöstä ei saatu irti muuta kuin kaupunginosan nimi, ajatus toteutettiin. Henkilönimien osalta nimiluettelo on seuraava: Annikanpolku, Detmarinkuja, Hintsa Knaapin katu, Hintsankuja, Jösse Sakon katu, Konradinkuja, Niilo Oravapuun polku ja -puisto, Nisse Kavon katu, Orminkuja, Valpuri Innamaan katu ja -puisto (Kastun kaupunginosassa toistuu sama aihe nimessä Valpurintie), Jaakko Paltun katu, sekä yksinomaan puiston nimenä Maunu Frillen puisto, Jaakko Teitin puisto, Eerik Jämsän puisto ja Olavi Syltyn puisto.

LOPUKSI vielä todettakoon, että eri puolilla kaupunkia esiintyy mihinkään kokonaisuuteen liittymättömiä henkilönimiä. Kuitenkin ne aina jollain tavalla liittyvät paikan historiaan esim. talojen omistajiin ja perheenjäseniin tai henkilöihin, jotka muuten ovat olleet vaikuttamassa alueella näkyvään tai liittyvät alueen historiaan. Esimerkiksi Kärsämäessä on haluttu säilyttää alueella sijainneen olutpanimon perustajan ja omistajan vaimon nimi kadunnimenä Amaliantie, Ispoisissa on Kaarinan sotahistoriaan liittyvä Kaarlentie, Iso-Heikkilässä tähtitornin lähellä Väisäläntie, Raunistulassa Oskari Paasikiven mukaan Oskarinkuja, Nummen kaupunginosassa Kaarinan kirkon lähellä Savoliininpolku (Kaarinan kirkkoherrana vuosisadan alussa), Hirvensalossa Seurakuntatalon aiheeseen liittyvänä Paavalintie jne.

HENKILÖNIMIIN liittyviä valtuustoaloitteita, samoin yksityisten tekemiä, on odottamassa kaavaa, johon nimet voitaisiin sijoittaa. Urho Kulovaara on jo saanut nimikkokatunsa Nummen kaupunginosaan. Vireillä on Arvo Toivosen, Niilo Ikolan ja Heikki Huhtamäen nimien sijoittaminen Turun kaupungin katunimistöön.

NIMISTÖASIOIDEN HOITAJIA

KETKÄ sitten ovat Turun kaupungin nimistöasioita viime vuosikymmeninä hoitaneet. Hovioikeudenasessori John Lindströmin johdolla 1880-luvulla työskennelleen kadunnimikomitean jälkeen on ainakin 4. 6. 1908 asetettu kadunnimikomitea, joka uusittiin 22. 1. 1931. Pitkäaikaisempia jäseniä ovat olleet prof. Svante Dahlström 1916—1964, prof. Niilo Ikola 1931—1965, koko tämän ajan puheenjohtajana, kunnallisneuvos Arvo Toivonen 1939—1962 ja kaupunkineuvos Urho Kulovaara 1931—1948 sekä myös usean vuoden ajan Johan Strandberg ja Edvin Wahlsten. Vuoden 1950 alusta katujennimeämistoimikunta muutettiin kolme-jäseniseksi: Niilo Ikola, Svante Dahlström ja Arvo Toivonen. Heidän jälkeensä jäseninä ovat olleet rovasti Haakon Wainio 1963—1976, joista vuodet 1966—1976 puheenjohtajana, fil.tohtori C. J. Gardberg 1963—1972, fil.tohtori Tauno Perälä vuodesta 1966 ja edelleen sekä fil.lisensiaatti, apul.professori Christer Hummelstedt vuodesta 1973 ja edelleen.

NYKYISEN 5. 4. 1977 asetetun nimistötoimikunnan kokoonpano on seuraava: puheenjohtajana fil.lisensiaatti, apul.professori Christer Hummelstedt sekä jäseninä fil.tohtori Tauno Perälä, esimies Kalevi Hennula, koulunjohtaja Antti Lehtinen ja toimittaja Eino Lehtinen varapuheenjohtajana.

NIMISTÖASIOITA koskevat ehdotukset ja muutosesitykset lähetetään kaupunginhallitukselle. Myös toimikunnan jäsenten puoleen voi näissä asioissa kääntyä. □

(Otsikot lehden toimituksen)

● **Turun poliisilaitos on käynnistänyt Turun kouluissa laillisuus- ja liikennekasvatuksen, jossa työssä on mukana parisenkymmentä poliisia. Toiminnan vetäjänä on ylikonstaapeli Markku Meriluoto. Alaluokkalaisille kerrotaan mm. koulutien vaaroista ja isommille oppilaille opetetaan eri yhteisöjen pelisäännöistä, puhutaan myymälävarkauksista ja löytötavaralaista. — Turussa on myös käynnistetty korttelipoliisitoiminta, joka on nykyisin käynnissä Runosmäessä, Nättinummessa, Varissuolla ja Lauste-Vaalassa. Korttelipoliisit ovat saaneet käyttöönsä polkupyörät, joita koeajamassa Varissuon korttelipoliisi Timo Murto (vas.) ja Lauste-Vaalan korttelipoliisi Hannu Heino. — Kuva: Erkki Paakki.**

Turun biologisen museon tilat riittämättömät

■ Neitsytpolun varrella, urheilupuiston kupeella sijaitsevan Turun biologisen museon tilat ovat käyneet ahtaiksi, museon nykyiset kokoelmat ja näyttelyt on saatettava ajan tasalle, toteaa Turun kaupunginhallituksen v. 1977 asettama biologisen museon kehittämistä tutkinut toimikunta, joka jätti 18. 10. 1978 mietintönsä apulaiskaupunginjohtaja Johannes Koikkalaiselle.

Toimikunta ehdottaa talorakennusosaston tehtäväksi annettavaksi suunnitella esitetyt muutokset museon nykyisen näyttelyn rakenteissa ja talonmiehen asunnon muuttamiseksi näyttely- ja opetustilaksi. Asemakaavaosaston tulisi tutkia mahdollisuutta liittää museoon lisärakennus. Edelleen toimikunta ehdottaa, että museoon pikaisesti perustettaisiin amanuenssin virka. Museon hoitajana ja uudistajana vuodesta 1964 lähtien toimineen konservaattori Teppo Terän erottua viime vuonna kaupungin palveluksesta, museolla ei ole asiantuntevaa hoitajaa.

Nykyisen asemakaavan mukaan lisärakennusta ei voida rakentaa museon nykyiselle tontille. Toimikunnan käsityksen mukaan biologinen museo on sidottu nykyiseen paikkaan, koska rakennus on säilytettävä muistomerkki. 1960-luvun puolivälissä museossa suoritettiin perusteellinen korjaus. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Alex Nyström.

HOPEAHÄÄPÄRI LAHJOITTAJANA

Konsuli Alfred Jacobson ja hänen vaimonsa Helené, o.s. Kumlin, lahjoittivat hopeahääpäivänään v. 1902 alkupääoman biologisen museon perustamiseksi Turkuun. Parikymmentä vuotta myöhemmin he lahjoittivat 200.000 markkaa, jonka korkovarat oli käytettävä museon ylläpitoon ja korjauksiin. Museon ensimmäiset kokoelmat suunnittelivat Tukholman biologisen museon johtaja, prof. Gustaf Kolthoff ja hänen poikansa, taiteilija Kjell Kolthoff. Museo avattiin yleisölle 15. 7. 1907.

Kaupunginhallituksen asettaman toimikunnan puheenjohtajana on toiminut museolautakunnan jäsen Lauri Saressalo ja sihteerinä museonjohtaja Knut Drake sekä jäseninä museolautakunnan puheenjohtaja Haakon Wainio ja lautakunnan jäsenet Matti Salonen ja Alpo Juntunen sekä lautakunnan ulkopuolelta fil.tri Pekka T. Lehtinen ja apulaiskaupunginsihteeri Ilmari Sarén. Ajankohtaistamissuunnitelman on laatinut fil.kand. Ilmari Häkkinen. □

Professori
MATTI A. SAINIO:

Linné Turussa vuonna 1732

■ *Vuotta 1978 on vietetty näyttelyin, kongressein ja retkeilyin Carl von Linnén kuoleman 200-vuotismuiston vuotena. Muistoa on vietetty varsinkin Ruotsissa ja Englannissa, jossa lontoolainen Linné-seura omistaa tämän Uppsalan yliopiston kuuluisimman miehen suuren kirjaston sekä käsikirjoitus- ja kasvikokoelman. Vuoden muisto on antanut kirjoittajalle aiheen käsitellä Lunnén — silloin vielä Linnaeus — käyntiä Suomen Turussa.*

Syyskuun 30 päivän iltana 1732 saapui Turkuun silloin vielä varsin tuntematon lääketieteen ylioppilas Carl Linnaeus, joka oli palaamassa useita kuukausia kestäneeltä tutkimus- ja keruumatkalta Lappiin. Hän on koko matkansa aikana pitänyt varsin yksityiskohtaista matkapäiväkirjaa, josta myös saamme tietää, mitä hän näki Turussa. Linnén opiskelutoveri Johan Browallius, josta myöhemmin tuli Turun akatemian professori ja Turun piispa, on kirjoittanut Linnén muistoalbumiin maininnan tämän käynnistä Turussa ja sanoo tämän käyneen tapaamassa akatemian "laajalti kuuluisia professoreja". Kun nyt tarkastelee, keitä professoreja Turussa tähän aikaan oli, huomaa, että ainoa, jota kohtaan matkamies on voinut tuntea mielenkiintoa, oli lääketieteen professori Herman Diedrich Spöring. Ja aivan oikein: matkapäiväkirjasta erillisenä on Linné laatinut luettelon henkilöistä joita hän matkan aikana oli tavannut. Spöring mainitaan ainoana hänen Turussa tapaamistaan henkilöistä. Hän kertoo lainanneensa Spöringiltä suurehkon summan rahaa ja mainitsee muuten tästä, että tämä oli "kohtelias herra". Todennäköisesti Linnéllä on ollut terveisiä heidän yhteisiltä opettajiltaan ja tuttaviltaan Uppsalasta, sillä muuten olisi vaikea kuvitella, että silloin vielä tuntematon ylioppilas olisi mennyt lainaamaan rahaa professorilta.

Nähtävästi juuri Spöring opasti vierastaan tämän lyhyen käynnin aikana. Turussa kuten koko matkansa aikana hän teki muistiinpanoja havainnoistaan, kuten turkulaisten liesien rakenteesta ja suomalaisen oluen valmistustavasta. "Se valmistetaan kuten muukin juoma, mutta sitä ei keitetä, vaan siihen pannaan hehkuvia kiviä." Todennäköisesti juuri Spöringin luona tai akatemian kokoelmissa hän näki muutamia täytettyjä eläimiä, joita hän luettelee.

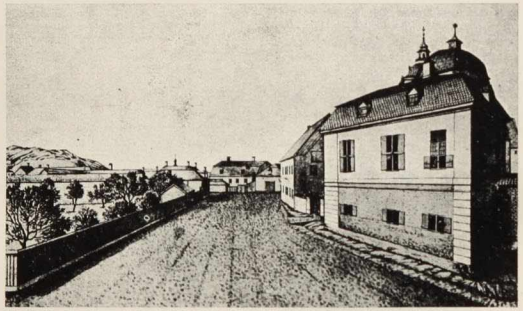

● **Turun vanhan akatemian rakennukset, etualalla akatemian anatomiasali, seuraavana Pietari Brahen akatemiatalo vuodelta 1640. Tässä talossa akatemia toimi 175 vuotta. — Åbo Akademin kuva-arkisto.**

Mielenkiintoinen on maininta Kupittaan terveyslähteestä, jonka hän sanoo Elias Tillandzin käytäntöön ottamaksi (tämä oli lääketieteen professorina Turussa 1600-luvulla), mainiten vielä, että Kupittaan lähde on vanhempi kuin Medevin terveyslähde Ruotsissa. Lähteen virtaus oli niin voimakas, että eräs kaupungin porvari oli rakentanut myllyn ja ohjannut lähteen veden sitä käyttämään. Verratkoon lukija sitä tämän päivän Kupittaan lähteeseen! Niin muuttuvat luonnonolosuhteet kahdessa ja puolessa vuosisadassa. Selvää on että Spöring oli innokas näyttämään lähdettä, sillä hän oli kunnostanut sen siitä rappiotilasta johon se oli Ison vihan aikana joutunut. Spöring oli niin vakuuttunut lähteen veden parantavasta vaikutuksesta että hän lähetti Ruotsin tiedeakatemialle kertomuksen eräästä onnistuneesta hoidosta veden avulla.

Edelleen on käyty katsomassa kaupungin vieressä olevaa rautaa ja rikkikiisua sisältävää kaivosta, joka vielä oli keskeneräinen. Hän ei tarkemmin sano mitä kaivosta hän tarkoittaa, mutta joka tapauksessa se on ollut aivan lähellä kaupunkia ("inwid staden").

Akatemiasta hänellä ei ole paljon sanottavana. "Kirjasto on kurja", toteaa hän lyhyesti. Epäilemättä Turun kirjasto oli aivan muuta kuin mihin Linné oli Uppsalassa tottunut, sillä vielä vuoden 1738 luettelon mukaan — siis kuusi vuotta Linnén käynnin jälkeen — kirjastossa oli vain 2643 teosta 3027 niteenä. Epätyydyttävyyden vaikutelmaa lisäsi vielä se, että osa kirjoista oli pahoin turmeltunut kirjaston ollessa Ison vihan aikana evakuoituna Ruotsiin. Luettelointityökin oli vielä kesken, sillä kirjastonhoitajan tehtävä ei tosiaan ollut helppo kirjojen saavuttua takaisin Turkuun. Akatemiasta Linnéllä ei ollut muuta sanottavaa kuin että siinä oli kaksi luentosalia, "toinen toisensa yläpuolella" (akatemian päärakennus oli kaksikerroksinen).

Illalla 5. 10. Linné matkusti Turusta. Vaikutelma matkan loppuvaiheesta oli edullinen. Hän kirjoittaa: "Pellot Suomessa ovat suurenmoisia, näyttävät kuin Itägöötanmaalla, kokonaan tasaisia ja laajoja vainioita".

Mitä kosketusta Linnéllä ja Spöringillä myöhemmin on ollut, ei käy lähteistä ilmi. Molemmat olivat Ruotsin Tiedeakatemian jäseniä, ja Spöring oleskeli Pikku vihan aikana Ruotsissa, joten sopii olettaa, että heillä on ollut henkilökohtaista kanssakäymistä. Samaan suuntaan viittaa se, että Spöring valittiin pitämään Ruotsin Tiedeakatemiassa muistopuhe Linnén apesta, tohtori Johannes Moraeuksesta vuonna 1741.

Lyhyt käynti Turussa ei Linnén elämäkerran kannalta liene merkittävä, mutta se oli kuitenkin ensimmäinen kosketus akatemiaan, jonka piiristä hän myöhemmin oli saapa erään kuuluisimmista oppilaistaan, P. Kalmin. □

Turun palvelutaloon 240 vanhusten asuntoa

■ Turun vanhusten ja eläkeläisten palvelusäätiö rakennuttaa Vasaramäen kaupunginosaan vanhusten palvelu- ja asuntotalon. Turun kaupunki on vuokrannut säätiölle vuokravapaasti tontin 50 vuodeksi niin kauan kuin tonttia käytetään säätiön toimesta eläkeläisten palvelutoimintaan. Lehmustie 42:een rakennettavan Lehmusvalkaman pitäisi urakkasopimuksen mukaan valmistua 31. 1. 1979 mennessä, mutta nykynäkymien mukaan tämä saattaa tapahtua jo kuukautta aikaisemmin eli 31. 12. 1978.

Asunto-osa käsittää neljä kerrostaloa, joissa on yhteensä 240 asuntoa (kaksioita 44 m² 46 kpl, yksiöitä 28 m² 176 kpl ja invalidiasuntoja 28 m² 18 kpl). Asuntojen keskipintaala on 31.5 m², rakennusten tilavuus 32 400 m³ ja asuntopinta-ala 7 468,5 m².

Palveluosa käsittää kaksi kerrosta, 11 000 m³, sisältäen mm. I kerroksen eteishallin kahvioineen, n. 180 hengen ruokasalin suurkeittiöineen, n. 350 hengen juhlasalin näyttämöineen, kirjaston lukusaleineen, toimintaterapeutin tilat naisille, lääkäri-, sosiaali-, neuvola-, kampaamo- ja toimistotilat, pohjakerroksen miesten terapiatilat, saunaosaston uima-altaineen, fysioterapian, henkilökunnan sosiaalitilat, pesulaosaston ja peli- ja kerhohuoneen. Palveluosan pinta-ala on 2 997 m².

Yhteydet talon eri osien ia palvelujen välillä on suunniteltu joustaviksi pyrkien huomioimaan myös liikuntavammaisten tarpeita. Asuntoosasta pääsee hissillä palveluosaan. Ulko-ovien aukeaminen tapahtuu moottorikäyttöisellä mekanismilla.

Huonetilat on suunniteltu yhteistyössä säätiön työvaliokunnan ja turkulaisten vanhainkotien johtajien kanssa. Ohjeena on käytetty myös Turun kaupungin vanhustenhuollon kehittämissuunnitelmaa ja Helsingissä suuren suosion saavuttanutta Kontulan vanhustenhuollon keskusta.

Asukkaat valitsevat säätiö ja Turun kaupunki. Asukkaaksi pääsevät ne, jotka täyttävät aravakelpoisuussäännöt. Vuokrat lasketaan Asuntohallituksen määräysten mukaisesti. Asuntohallituksen alustavasti hyväksymä keskivuokra on 7,65 markkaa neliöltä kuukaudessa.

Rakennuslupa myönnettiin 15. 8. 1977 ja urakkasopimus allekirjoitettiin 24. 11. 1977. Urakkasumma on 21.4 milj. markkaa.

★

Lehmusvalkaman harjannostajaistilaisuudessa tiistaina 11. 9. 1978 säätiön hallituksen puheenjohtaja, maaherra Sylvi Siltanen tervehdyssanoissaan kertoi säätiön perustamiseen johtaneista seikoista. Asuntohallituksen tervehdyksen toi pääjohtaja Olavi Lindblom ja Turun kaupungin tervehdyksen apulaiskaupunginjohtaja Ilkka Järvinen. Pääurakoitsijan Rakennus-Ruola Oy:n puheenvuoron käytti toimitusjohtaja K. Kallio ja työntekijäin kiitokset esitti luottamusmies Matti Simula. □

Turun tuomiokirkko vihittiin uudesti

■ Turun tuomiokirkko otettiin osittain korjattuna käyttöön sunnuntaina 3. 9. 1978. Kansallispyhäkössämme jatkuvat korjaustyöt ja siksi kirkko on otettu lähinnä jumalanpalveluskäyttöön.

Juhlava varsinainen vihkiminen suoritetaan ensi kesänä 750-vuotisjuhlien yhteydessä.

Uudelleenvihkimisen suoritti tuomiorovasti Lauri Huovinen, joka oli ottanut vihkimispuheensa lähtökohdaksi Psalmin sanat "Kuinka ihanat ovat sinun asuinsijasi, Herra Sebaot". Tuomiorovastia avustivat pastori Ensio Ruskovuo, lääninrovasti Alvar Kurten, asessori Mauno Sinnemäki, asessori Antti Heikkilä, pastori Rauno Heikola ja toimistopäällikkö Heikki Salminen. Uruissa oli dipl.urkuri Erkki Alikoski. Kantaatti- ja Apostoloskuoroa sekä jousiyhtyettä johti tri Toivo Lankinen. Vihkimistä seuranneessa jumalanpalveluksessa saarnasi kappalainen Jukka Suokivi.

Kirkko oli ääriään myöten täynnä kirkkokansaa, joka jumalanpalveluksen jälkeen tutustui kirkkoon. Iltapäivällä oli ruotsalaisen seurakunnan jumalanpalvelus Tuomiokirkossa ja illalla iltakirkko. □

Turku 750 vuotta

TURKU-SEURAN ESITELMÄSARJA TAMMI-HELMIKUUSSA 1979

Heti vuoden alusta Turku-seura kertoo turkulaisille neljän esitelmän avulla Turun elämänvaiheet alkaen Turun synnystä 1229 ja päättyen viime vuosikymmenien tapahtumiin. Esitelmäsarja on perinteellisesti yhteinen Turun suomenkielisen työväenopiston kanssa, jonka suojissa Kaskenkatu 5 esitelmät pidetään.

Todennäköisesti Turun kaupungin historiallisen museon avulla opiston aulaan saadaan pienoisnäyttely Turun historiasta. Esitelmät valaistaan rainakuvin ja mahdollisesti nähdään joitakin Turku-elokuvia.

Esitelmät ovat seuraavat:

Maanantaina 29. 1. kello 19 (avausesitelmä) arkeologian lehtori **Pentti Koivunen:** Paavin panna bulla ja Turun syntymäpäivä 29. 1. 1229.

Maanantaina 5. 2. kello 19 fil.lis. **Raimo Ranta:** Turku 1500-luvulla.

Maanantaina 12. 2. kello 19 prof. **Ilmar Talve:** Turun kansanelämän vaiheita eri ajankohtina.

Maanantaina 19. 2. kello 19 fil.kand. **Sinikka Uusitalo:** Eräitä Turun kulttuurielämän piirteitä 1917—1969.

Kunkin esitelmäillan yhteydessä suoritetaan keskustelua kuullun perusteella.

Turun päivää vietettiin juhlavuoden aattotunnelmissa

■ Paria poikkeusta lukuunottamatta sää ei ole haitannut Turun päivän viettoa syyskuun kolmantena sunnuntaina. Eikä haitannut tänäkään vuonna, vaikka Turun nimikkopäivää edeltäneiden viikkojen sateet, koleus ja tuuli antoivat aiheen pelätä pahinta. Ja sää jatkui samanlaisena koko sunnuntain aamupäivän. Turun päivän avaustilaisuuden alkaessa sade kuitenkin taukosi, tuuli hieman heikkeni ja aurinko näyttäytyi raskaiden sadepilvien rakoillessa. Sääolosuhteet olivat siis siedettävät ja loivat myönteiset puitteet päivän vietolle. Tosin laskuvarjohyppynäytöksestä Kupittaalla oli luovuttava ja paraatityttöjen marssisoitto oli hoidettava rummuilla.

■ Kahdeksannentoista Turun päivän teemana oli "Turku juhlavuotensa aattona". Päivää vietettiin juhlavuoden aattotunnelmissa. Perustapahtumat keskittyivät musiikkiin, urheiluun, liikuntaan, koululaitoksen harrastuspiireihin, rakennustoimintaan ja matkailuun. Ohjelma pyrittiin kokoamaan niin, että se antaisi jokaiselle jotakin. Päivä oli todella täynnä tapahtumaa aamuvarhaisesta iltahämärään. Useissa tapahtumakohteissa oli väkeä "tuvan täydeltä" ja eräissä syntyi tungostakin. Siniristilippuja liehui saloissa runsaasti, mutta liputuksessa on silti toivomisen varaa. Yleisömäärissä ei tällä kerralla yletty aikaisempiin ennätyslukuihin, mutta päivän eri tilaisuuksiin osallistuneiden kokonaismäärä kohoaa useisiin kymmeniin tuhansiin. Turun nimikko- ja kotiseutupäivä antoi myönteisen kuvan ja osoitti jälleen, että perinteellisellä Turun päivällä on tärkeä tehtävä ja sija vuosittaisissa turkulaisissa tapahtumissa.

TURUN PÄIVÄN AVAUS KAUPPATORILLA

Syyskuun alkupäivien sateinen, kolea ja tuulinen sää, joka oli vallitsevana vielä Turun päivän aamupäivällä, muuttui sopivasti ennen päivän virallista avausta, joka tapahtui kello 12.00 Turun kauppatorilla. Sade taukosi ja aurinko pilkisti pilvien lomasta luoden siten otolliset puitteet avaustapahtumalle.

Paraatiryhmien marssia ei kuitenkaan voitu suorittaa suunnitelmien mukaisesti, sillä marssin aikana sateli, josta johtuen soittokuntien oli tyydyttävä rumpuihin. Tänä vuonna paraatiryhmät marssivat kukin omaa reittiään. Lahjan Tyttöjen marssisoitosta huolehti Turun Varuskuntasoittokunta, Turun Toverien paraatityttöjen marssisoitosta Turun Työväenyhdistyksen Soittokunta ja Turun Pyrkivän paraatityttöjen marssisoitosta Turun VPK:n Soittokunta.

Turun Varuskuntasoittokunnan alkufanfaarin jälkeen Turun kaupunginvaltuuston puhenjohtaja, toimitusjohtaja Heikki Löyttyniemi suoritti päivän avauksen suomeksi ja konttoripäällikkö Rénée Lauren ruotsiksi. Puheet julkaistaan toisaalla lehdessämme. Turun Kansantanssin Ystävien 20-henkinen esiintymisryhmä esitti Hollolan valssia ja verkanauhapolkkaa. Avaustapahtuman päätteeksi Turun Varuskuntasoittokunta esitti puhallinmusiikkia.

● Heikinmarkkinat Turun päivänä ovat jatkuvasti kehittyneet kotiteollisuustuotteiden markkinoiksi, joiksi ne alunperin oli tarkoitettukin. Pienyrittäjiä oli tälläkin kerralla runsaasti mukana. Kuva: Ilmari Rinne.

HEIKINMARKKINAIN MYYNTIPISTEET LOPPUIVAT ELOKUUSSA

Suomen Punaisen Ristin Turun osasto järjesti tänäkin vuonna perinteelliset Heikinmarkkinat, joiden suosio on vuosi vuodelta kasvanut. Tästä on eräänä osoituksena se, että Kauppatorin 122 myyntipistettä varattiin jo ennen elokuun loppua. Eräät myyjät varasivat jo myyntipisteen ensi vuonna syyskuun kolmantena sunnuntaina järjestettävältä Heikinmarkkinoilta.

Sunnuntaiaamuna vallitsi myrsky, sade ja koleus. Markkinain alku oli kaikkea muuta mutta ei lupaava. Myyntipisteet kuitenkin kunnostettiin ja myynti aloitettiin kello 8.00. Tuulen ja sateen takia joku myyjä poistui markkinoilta ja joitakin vahinkojakin sattui myyjille.

Pentti Laineen yhteyen musiikkiesitysten jälkeen Turun poliisimestari Juhani Salonen luki vanhan kieliasun mukaisena 1600-luvulta peräisin olevan markkinarauhajulistuksen, joka julkaistaan toisaalla lehdessämme. Samaan aikaan torille ryhmittyivät Nousiaisten automuseon harvinaiset ja hyväkuntoiset "kaunottaret". Markkinamestarina toimi TV:sta tuttu Jukka Virtanen. Iltapäivän toritansseja tahditti Pentti Laineen yhtye ja tanssin lomassa kuultiin ensiesityksenä Heikinmarkkinajenkka, jonka on sävellänyt Raimo Heinonen, sanoittanut Börje Aaltonen ja laulusolistina oli Pertti Keihäs. Helppo-Heikit järjestivät kirpputorihuutokaupan, joka keräsi runsaasti yleisöä.

Heikinmarkkinat järjestettiin nyt yhdeksännen kerran Turun päivän yhteydessä ja toisen kerran yksipäiväisinä. Kaupanteko oli jo aamupäivällä vilkasta, mutta todella ripeään vauhtiin se pääsi, kun sää puolilta päivin muuttui poutaiseksi ja ajoittain aurinkoiseksikin. Heikinmarkkinoille osallistui tänäkin vuonna yleisöä tuhatmäärin.

OPPILASTÖIDEN NÄYTTELY KATEDRAALIKOULUSSA

Turun ja Suomen vanhimman koulun, Katedraalikoulun uusittuihin tiloihin oli järjestetty turkulaisten koululaisten oppilastöiden näyttely. Esillä oli töitä peruskoulun eka-luokasta yläluokkiin. Edustettuna olivat kuvaamataide, tekstiilit ja tekniset työt.

Näyttelyn työt oli koottu pääasiassa edellisen lukuvuoden aikana tehdyistä töistä, joten näyttelyn kokoamisessa oli suoritettu valtaisa puuha, sillä käytännöllisesti katsoen kaikki työt olivat jo löytäneet tiensä tekijöittensä koteihin.

Tämä näyttely samaten kuin Puolalan koulun ohjelmallinen tilaisuus antoivat mainion näytteen siitä laajasta harrastustoiminnasta, mitä Turun koululaitoksen piirissä tapahtuu.

Kiinnostus oppilastöiden näyttelyyn oli suuri. Ensimmäisinä tunteina syntyi pienoista ruuhkaakin ja väkeä riitti jatkuvasti, vaikka näyttelyaikaa oli pidennetty kahdella tunnilla alkuperäisestä. Turun päivän jälkeisellä viikolla luokkia ja ryhmiä kävi tutustumassa näyttelyyn.

Näyttelyssä kävijöillä oli tilaisuus myös tutustua Katedraalikoulun peruskorjattuihin tiloihin.

● Turun päivän marssitytöt ovat suosiossa. Sateesta huolimatta saatiin tänä vuonna seurata kolmen — Turun Pyrkivän, Turun Toverien ja Lahjan Tyttöjen — marssia. Kukin ryhmä marssi eri reittiä, joten laajemmat piirit saivat nähdä uljasta menoa, jossa väliin heitettiin kärrinpyöriäkin. Kuvassa Lahjan Tytöt. — Kuva: Ilmari Rinne.

YLEISÖJUHLA PUOLALAN KOULULLA

Koululaitoksen ohjelmallinen yleisöjuhla Puolalan koululla keräsi salin täyteen yleisöä. Tervehdyssanat esitti koulutoimenjohtaja Pentti Lahti ja koululautakunnan tervehdyksen toi lautakunnan puheenjohtaja, erityisopettaja Tapio Holvitie puhuen musiikin ja liikunnan merkityksestä koulussa.

Ohjelmassa esiintyivät koululaissoittokunta (johtajana dir.mus. Yrjö Rostamo), musiikkiluokkien kuorot (Anna-Maija Sillanpää ja Raili Leinonen), ruotsinkielisten koulujen laulu- ja soittoryhmät, koululaitoksen tanhukerho (Vappu Virtanen) ja koululaitoksen oppilasorkesteri (Arja Loimovuori). Rehtori Ossi Miller esitteli yleisölle oppilasorkesterin. Juontajana toimi opettaja Turkka Niemi.

MUSIIKKITAPAHTUMA KONSERTTITALOSSA JA KAUPUNGINORKESTERIN KONSERTTI

Turkulaiset musiikkioppilaitokset, kuorot ja yhteyet vastasivat ohjelmasta musiikkitapahtumassa Konserttitalossa. Ohjelma oli jaettu kolmeen jaksoon: kamarimusiikki ja kuoromusiikki sekä kansan- ja viihdemusiikki. Ensimmäisessä jaksossa esiintyivät Turun kansankonservatorion jousikvartetti, Diletantti eli Turku-puhellinyhtye ja Turun Soitannollisen Seuran pianokvintetti.

Kuorojaksossa olivat esiintymässä Turun Työväen Lapsikuoro (Arja Loimovuori), TTY:n Naiskuoro (Arja Loimovuori), TTY:n Mieskuoro (Hannu Heinilä), Sekakuoro Työnlaulajat (Sirkka Pääkäri), Turun kansankonservatorion lapsikuoro (Anna-Maija Sillanpää), Laulun Ystävät (Esko Solasaari), Sekakuoro Kulkuset (Pekka Torhamo), TNMKY:n Mieskuoro (Aarne Virtanen), Turun Naislaulajat (Hilkka Siipola), Sångers Vänner (Björn-Olof Mårtenson ja ASMA (Paul Jansson).

Kolmannessa jaksossa nähtiin Turun Kiikurien vauhdikkaita esityksiä, jotka oli ohjannut Paula Paajanen ja kuultiin Turun Metsänkävijäin soittokunnan reippaita säveliä.

Eri ryhmissä oli esiintyjiä yhteensä n. 600. Salin täyttänyt yleisö palkitsi esiintyjäryhmien annin runsain suosionosoituksin.

Kaupunginorkesterin perinteellisessä Turun päivän konsertissa oli yleisöä n. 700. Orkesteria johti Osmo Vänskä ja pianosolistina oli Helena Nivari.

● Koulujen askartelunäyttelyssä oli mukana myös ala-asteen 1—2 luokkien oppilastöitä, joita kuvassa esittelevät tekstiiliopettaja Ulla Kujanpää ja koulutoimenjohtaja Jaakko Lavaste. — Kuva: Ilmari Rinne.

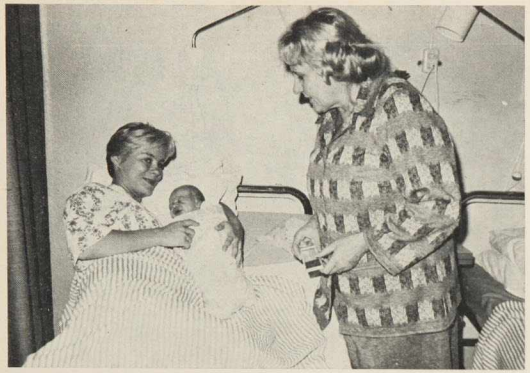

● Turun päivän perinteisiin kuuluu onnitella Turun päivänä ensimmäiseksi syntynyttä turkulaista vauvaa. Turun kaupunginsairaalan synnytysosastolla — Heidekenillä — syntyi 17. 9. -78 kello 9,25 Pirjo ja Olli-Pekka Rainiolle reipas poika. Ruusut, kummilusikan ja töppöset kävivät viemässä ja onnittelemassa Turun päivän toimikunnan edustajina Maj-Lis Niemineva ja Ilmari Rinne. — Kuva: Ilmari Rinne.

KUUDES TURUN PÄIVÄN KUMMILUSIKKA

Turun kaupunginsairaalan synnytysosastolla (Heideken) syntyi kello 9.25 Pirkko ja Olli-Pekka Rainiolle poikavauva. Tämä oli perheen toinen poikalapsi.

Johtajatar Maj-Lis Niemineva ja asessori Ilmari Rinne kävivät onnittelemassa äitiä ja ojentamassa kukkia sekä luovuttamassa pienokaiselle kaupungin vaakunalla somistetun Turun päivän hopeisen kummilusikan. Lisäksi pienokainen sai lahjaksi tossut ja myssyn.

Turun päivänä turkulaisista vanhemmista ja turkulaisessa sairaalassa ensimmäisenä syntyneelle pienokaiselle luovutettava kummilusikka oli järjestyksessään kuudes.

MARTTI VAINIO URHEILUHALLI-TAPAHTUMASSA

Kupittaan urheiluhallissa järjestetyssä urheiluhallitapahtumassa oli yleisöä parisentuhatta. Erikoisen sävyksen tapahtumalle antoi Prahan EM-kilpailuissa 10 000 metrin juoksun voittanut kultamitalijuoksija, turkulainen insinööri Martti Vainio, joka kannusti viesteihin osallistuneita TUL:n, SVUL:n ja TUK:n nuoria, jotka kilpailivat eri sarjoissa. Vainiolle ojennettiin kukkia.

Alku- ja päätösmarssista ja taukomusiikista vastasi Maarian VPK:n soittokunta. Juontajana tapahtumassa oli toimittaja Aulis Virtanen. Turun Urheiluliiton tytöt, pojat ja naiset esittivät mattohyppynäytöksen ja seuran miehet telinevoimistelua sekä TUL:n turkulaisseurojen tytöt ja pojat sekä naisten valioryhmä voimistelua. Painista, nyrkkeilystä, judosta ja karatesta annettiin näytökset. Pyörä-68:n ja Turun Urheiluliiton pyöräilijäin ohjelmassa oli tandem-, joukkue- ja australialaista takaa-ajoa.

Turun kaupungin urheilutoimisto esitteli valkokankaalla dia- ja äänimenetelmällä turkulaisia urheilu- ja liikuntapaikkoja.

VARISSUOLLA "ASUNTO-MARKKINAT"

Turkulaiset rakennusliikkeet Rakennustoimisto A. Puolimatka Oy, Rakennus-Ruola Oy, Rakennustoimisto R. Järvinen Oy ja Urakoitsijat Oy esittelivät Varissuon asuntoalueella erityyppisiä kerros- ja pientaloasuntoja. Esittelyn kohteena oli 14 huoneistoa, joissa jokaisessa oli rakennusliikkeen asiantuntija oppaana.

Yleisöä Varissuolle kuljettaneissa linja-autoissa Turun Opaskerhon oppaat selostivat reitin varrella sijainneita kohteita.

Turun uusin asumalähiö Varissuo kiinnosti turkulaisia. Kävijöitä oli arviolta lähes 9 000.

ELOKUVIA TYÖVÄEN-OPISTOLLA

Turun työväenopiston juhlasalissa järjestettiin matkailuelokuvien nonstop-esityksiä. Nähtiin Turun kaupungin kasvojen muuttuminen kolmen vuosikymmenen aikana, esitettiin kaupungin kustantamia matkailuelokuvia alkaen ensimmäisestä v. 1948 tehdystä elokuvasta ja päätyen tänä vuonna valmistuneeseen uusimpaan matkailuelokuvaan.

Välittömästi matkailuelokuvien esittämisen jälkeen Turun Kaitaelokuvaajien Kerho esitteli kerhon jäsenten omaa tuotantoa perusteemanaan "Lapsi ja luonto". Aihe niveltyi erinomaisesti ensi vuonna vietettävään lastenvuoteen.

Täydet katsomot seurasivat sekä matkailu- että kaitaelokuvia.

MUSEOISSA SYNTYI RUUHKIAKIN

Turun museoihin oli tänäkin vuonna maksuton sisäänpääsy. Historiallinen museo Turun linnassa oli vajavaisempi kuin aikaisemmin esilinnan korjaustöiden takia, mutta silti syntyi aamuruuhkia. Ja tungosta oli ajottain eräissä muissakin museoissa. Seuraavat museot olivat avoinna: Turun linna, Luostarinmäen Käsityöläismuseo, Biologinen museo, Sibelius-museo, Turun taidemuseo, Partiomuseo, Wäinö Aaltosen museo ja Apteekkimuseo Qwensel.

● Turun päivän onnistuneena erikoisuutena oli Turun koulujen askartelutöiden näyttely uudistetussa ja kauniissa maamme vanhimmassa koulussa — Katedraalikoulussa. — Kuva: Ilmari Rinne.

● Turun päivän toimikunta v. 1978. Kuvassa (vas.) sähköasentaja Pauli Kilpeläinen, huolitsija Pentti Laine, erityisopettaja Tapio Holvitie, teknikko Taisto Alaniva, toimittaja Leena Pitkänen, toimikunnan sihteeri, tiedotussihteeri Raimo Helminen, johtajatar Maj-Lis Niemineva, toimikunnan puheenjohtaja, toimittaja Eino Lehtinen, rakennusmestari Jussi Uusitalo, toimikunnan varapuheenjohtaja, asessori Ilmari Rinne ja konsuli Bengt Pettersson. Kuvasta puuttuvat toimikunnan jäsenet tiedotussihteeri Matti Erola ja ylivahtimestari Esko Järvimäki. Turku-seuraa edustavat Niemineva, Rinne ja Uusitalo. Toimikunnan kokoonpanossa tapahtuu vuosittain joitakin muutoksia, mutta esim. toimittaja Lehtinen on ollut toimikunnan jäsen alusta alkaen — 18 v. — ja tästä ajasta puolet puheenjohtajana. Kaupunginhallitus on antanut nykyisen Turun päivän toimikunnan tehtäväksi suunnitella Turun urheilupuistossa 5. 8. 1979 vietettävää kansanjuhlaa, joka liittyy kaupungin 750-vuotisjuhlallisuuksiin. — Kuva: Hede Foto.

Turun Opaskerho hoiti opastuksen Turun linnassa ja Käsityöläismuseossa. Arviolta noin 15 000 henkeä tutustui museoiden kokoelmiin.

JUMALANPALVELUKSIA KIRKOISSA

Suomenkieliset jumalanpalvelukset järjestettiin Turun tuomiokirkossa, Mikaelin kirkossa, Martin kirkossa, Kaarinan kirkossa, Maarian kirkossa, Kakskerran kirkossa, Pallivahan kirkossa, Paattisten kirkossa ja Vasaramäen seurakuntatalossa sekä ruotsinkielinen jumalanpalvelus Turun linnan kirkossa.

Turun tuomiokirkossa saarnasi mm. Amerikan luterilaisen kirkon presidentti, teol.tri J. Marschall.

NELJÄ KIERTOAJELUA KAUPUNGILLA

Turun Opaskerho järjesti neljä tunnin kestänyttä kiertoajelua, joilla tutustuttiin eri kohteisiin. Kolmella viimeisellä kierroksella tutustuttiin myös uusittuun Tuomiokirkkoon. Kiertoajelut oli erityisesti tarkoitettu turkulaisille ja niistä perittiin 5 markan maksu.

KUPITTAAN PIIKKI JA AURAJOEN SOUTU

TUL:n turkulainen seurayhtymä järjesti 32:n kerran Kupittaan piikkijuoksun, jossa yleisen sarjan ja ikämiessarjan reitin pituus oli 25 km, yli-ikämiesten ja luokattomien 15 km, naisten 5 km ja alle 12 v. 1 km. Yleisen sarjan voitti uudella rataennätyksellä Turun Urheiluliiton Jukka Toivola, toiseksi sijoittui Turun Weikkojen Aarno Ristimäki ja kolmanneksi Turun Toverien Heikki Lahti. Turun ystävyyskaupunkia Leningradia edustanut Vasili Brutov oli viides ja Aleksei Beresnikov seitsemäs.

Ikämiessarjan voitti Lahden Urheilijain Voitto Korhonen, toiseksi sijoittui Hangö IK:n Sune Westerlund ja kolmanneksi Liedon Lujan Alpo Nuru. Yli-ikämiesten sarjan voitti Ekenäs IF:n Bruno Holmroos, luokattomien sarjan LTU:n Reijo Sahla, naisten sarjan Salon Viestin Taina Syrjälä ja alle 12 v. sarjan Turun Pyrkivän Jali Valtonen.

TUPIn järjestämiin soutumestaruuskilpailuihin osallistui kahdeksan venekuntaa. Aurajoen rannoille oli koleasta säästä huolimatta kerääntynyt runsaasti kilpailujen seuraajia. Matka oli 750 metriä, millä haluttiin mainostaa Turun 750-vuotisjuhlavuotta.

Ensimmäisen soudun jälkeen putosivat jatkosta Grönroos Oy, Wärtsilä, Wallac ja Puhelinlaitos. Loppukilpailun tulokset: Neste (Pertti Karppinen, M. Heinonen, S. Rantala ja V. Tuominen) 2.40,1, 2) Peruskoulu (sama kuin Turun Soutajien nuorten joukkue (T. Michelsson, E. Eronen, J. Savonmäki ja J. Valler) 2.40,2, 3) Turun kaupunki (E. Mattila, M. Heinonen, T. Mäkinen ja J. Hurme) 2.56,9 ja 4) Postilaitos (S. Sankari, V. Jauhiainen, S. Tatti ja K-M. Aaltonen) 3.10,9.

TUPIn puheenjohtaja A. Casagrande jakoi kolmelle ensimmäiselle joukkueelle mitalit. Turun päivän toimikunnan puheenjohtaja Eino Lehtinen ja toimikunnan jäsen,

Turun päivän puheet Kauppatorilla

Toimitusjohtaja HEIKKI LÖYTTYNIEMI:

Hyvät turkulaiset!

Jo kahdeksannentoista kerran ovat tämän syyskuun kolmannen sunnuntain tapahtumat omistetut teemme työtä kuin ne matkailijat, turkulaisille ja monivivahteisen ohjelman tarjoajina ovat niinikään turkulaiset. Kiireellistyvän ja ihmisläheisyydestä etäantyneen aikamme keskellä kotiseutuhenki on uudelleen nostamassa päätään. Jokainen meistä haluaa kuulua johonkin, tuntea henkistä yhteyttä lähellään asuviin.

Tätä Turun päivää vietetään monessakin mielessä kaupunkimme 750-vuotisjuhlien kenraaliharjoituksena, mistä kertoo jo päivän teemakin "Turku juhlavuotensa aattona". Aattotunnelmien luomiseen ovat halunneet osallistua niin kaupunkimme eri musiikin harrastajat kuin koululaisetkin samoinkuin urheiluväki ja rakentajat. Tänään todella tapahtuu kaikkialla Turussa ja toivon, että jokainen löytää oman kohteensa.

Turun päivän merkitys ei ole pelkästään siinä, että kaupunki ja kaupunkilaiset yhtenä päivänä vuodessa ikäänkuin pysähtyvät hetkeksi päivän toimistaan. Päivällä on paljon pitemmälle menevä ja syvällisempikin merkityksensä. Me unohdamme monasti sen, että oma kotikaupunkimmekin kehittyy ja sen maisema muuttuu. Voidaksemme ensi vuonna — juhlavuonnamme olla yhtä tietoisia siitä, mitä kaupungissamme on ja minkä hyväksi teemme työtä kuin ne matkailijat, jotka tänne saapuvat, on tänään jokaisella mahdollisuus kartuttaa tietämyksensä määrää. Toisaalta lienee myös paikallaan omakohtaisesti todeta ja nähdä se laajamittainen harrastustoiminta, mitä kaupunkimme monet seurat ja yhdistykset ylläpitävät. Vain harvoin on mahdollista nähdä valtaosa turkulaisista musiikinharrastajista saman tilaisuuden järjestelyissä mukana tai kaupungin eri urheiluseurojen eri lajien harrastajat yhteisessä suuressa näytöksessä.

Pian lopuilleen kääntyvä 1970-luku on ollut kaupungin voimakkaan rakentamisen kautta. Uusia asuntoalueita on noussut toinen toisena perästä vanhan ruutukaavakeskustan ympärille. Kaupunki on laajentunut rajoilleen saakka. Tässä rakentamisessa uusinta asuntoaluetta edustaa Varissuon alue, missä kaupungin eri rakennusliikkeiden, seurakuntien ja kaupungin voimavarat on yhdistetty keskikokoista suomalaista kaupunkia aikanaan vastaavan asuinympäristön luomiseksi. Tämän alueen esittely on nyt Turun päivän ohjelmassa ja uskaltaisin sanoa ainutkertaisena tapahtumana tässä laajuudessaan. Voidaan jopa puhua pienimuotoisista asuntomessuista yhden päivän puitteissa.

Hyvät turkulaiset! Toivon, että tänään käytätte hyväksenne tilaisuutta tutustua kotikaupunkiinne ja toivon, että näkemänne saa teidät tuntemaan yhteenkuuluvuutta ja yhteistä yrittämisen halua. Lausun parhaat kiitokset kaikille niille, jotka ovat olleet rakentamassa juhlavuoden aaton Turun päivää samalla, kun pyydän saada avata päivän runsauden sarven kaltaisen annin. Hyvää Turun päivää!

---

huolitsija Pentti Laine ojensivat voittaneelle joukkueelle ja sen perämiehelle Sulo Kolkan ja Helge Nygrenin kirjoittaman teoksen Paavo Nurmi.

ILOTULITUS PÄÄTTI TURUN PÄIVÄN

Ilotulitus on merkittävä tapahtuma Turun päivän ohjelmassa. Ilotulitusraketit ammuttiin tänäkin vuonna Samppalinnan mäeltä. Aurajoen rantatöyräille ja keskustan ulkopuolisille paikoille kerääntyi yhteensä tuhansia ihmisiä seuraamaan värikkäitä kuvioita syyskuun tummalle taivaalle loihtineita ilotulitteita.

OPASTUSTA PUUTALOJEN KUNNOSTAMISESSA

Turun päivän ohjelmaan liittyen järjesti Turun kaupungin historiallinen museo Turun taidemuseossa maanantaina 18. 9. 1978 puutalojen kunnostusta ja maalausta käsittelevän opastustilaisuuden. Tarkoituksena on, että mahdollisimman monet vanhat puutalot kunnostettaisiin ja maalattaisiin "juhlakuntoon" kaupungin viettäessä ensi vuonna 750-vuotisjuhliaan.

Kuten vastaavassa tilaisuudessa keväällä, myös nyt järjestetty tilaisuus osoitti, että kysymys kiinnostaa turkulaisia. Tilaisuuden puheenjohtajana toimi museonjohtaja Knut Drake. Vanhojen puutalojen kunnostamista historiallisella kannalta selvitti arkkitehti Hannu Puurunen museovirastosta ja vt. piiriarkkitehti Seppo Laitakari tarkasteli asiaa arkkitehdin näkökulmasta. Yleisöllä oli tilaisuus tehdä tiedusteluja ja puhetta riitti. □

EINO LEHTINEN

Kontorchef RENÉE LAURÉN:

Bästa åbobor!

"Inför jubileumsåret" heter detta års åbodagstema. Vi har kanske skäl att stanna upp och tänka efter, vad det stundande jubileumsåret egentligen innebär för oss. Vi vet att vår stad nästa år blir 750 år, eller ungefär eftersom det råder delade meningar om när Åbo egentligen kom till. Men vad betyder detta för oss? Är det så, att vi tar för givet, att vi får bo i landets äldsta och trevligaste stad med dess stora utbud av kultur- och andra aktiviteter, och helt lämnar ansvaret för stadens utveckling, trivsel, boendemiljö och andra faktorer till beslutsfattarna? Eller kunde vi kanske göra en insats själva. Var och en på sitt sätt. Genom att aktivt slå vakt om de värden vi syns är väsentliga, att stå upp och säga vår mening exempelvis om onödiga nybyggarhärjningar i vår stadsbild, om värdet i att bevara den unika kulturhistoria som ännu finns kvar i Åbo.

Vi kan också aktivt ta del i förskönandet av vår stad, till exempel genom att ta ansvar för att det hus vi bor i får en prydlig fasad, genom att ta del i den kampanj för plantering av buskar och träd som vissa organisationer driver under jubileumsåret. Detta gjorde åboborna på 1800-talet, då man på privatinitiativ och genom den enskildes insats planterade Samppalinnabacken och Vårdberget och lindarna vid ån. Kunde de så kan vi!

Låt oss varandra att göra allt för att ge Åbo ett värdigt jubileumsår, att göra vår stad så vacker och till sin fördel som den förtjänar.

Jag tillönskar alla en givande åbodag. □

TURUN Lapsiteatteriyhdistys ja Enemmistö ry järjestivät yhteistoiminnassa Turun päivänä 17. 9. 1978 lapsitapahtuman apteekkimuseon talossa Läntinen Rantakatu 13. Prinssit, prinsessat ja pellet esittivät sirkusta. Klovnit ohjasivat väkeä kauppatorin Heikinmarkkinoilta sirkuspaikalle. Ja kaikilla oli niin mukavaa, kuten pitikin olla.

Heikinmarkkinat pähkinänkuoressa

Marckinaniulistus

Hänen Kuningalisen Maijestetins meidän calcken armolisiman Kuningan ja Perindööfürstin puolesta nijn miös Surisucuisen herran Maaherran käskyn jälken anda Borgmestarin ia Radi tässä kaupungisa tämän cansa ensiks culutta Marckinat ia Marckinan rauhan sillä tawalla että idzecullengin wanhan hyvän tawan jälken cuin Ruotzin laki ia caupungin Privilegiat sisällepitäwät ia myötä andawat, toinen toisens cansa, nijn ettei yxikän toistans, wältäin lain rangastust wärällä callulla, pundarilla waalla ia mitalla, taicka millä tawalla se tapahtu taldais pettä ia wietellä. Sijnä tykönä ei miös sivuidze mennä, surimalla yxiwakaisudella jocaista warotta, että he ylenpaldisest juopumuxest idzens poispitäwät josta paha meteli, tappeluxet ia muut wahingot seurawat, ia sitten coska iocainen oicklalla ajalla hänen caluns on sisälle wienyt ia holberins mennyt, että Perhen isändä nijn hyfwin cuin wierahat silloin wisün warin pitävät että walckiata soweliasti pidettäisin senpääle ettei jocu wahingo warinpitämättömydest ylöstulis. Tämän jälken tietkön cukin idzens laita, jonga cansa idzecullengin rauhallinen ia onnellinen marckina ia marckinan rauha toiwottetan!

★

Poliisimestari Juhani Salosen Heikinmarkkinain avajaisissa lukeman markkinajulistuksen käsin kirjoitettu teksti on löydetty Porista ja sitä säilytetään Turun maakunta-arkistossa. On perusteltua syytä olettaa, että löydetyt kaksi markkinarauhatekstiä, joista toinen on myös suomennettuna sekä samassa yhteydessä oleva jouluraunahjulistus koskevat juuri Turkua, sillä kahdessa otsikossa mainitaan Turun nimi.

Teksti on tutkimusten perusteella peräisin Kaarle XI:sta ajalta. Hän asetti v. 1686 komissionin markkinarauhan säätämiseksi. Laki hyväksyttiin lopullisesti v. 1734 valtiopäivillä. Lisätietoja saa esim. v. 1906 tietosanakirjasta sekä Sveriges Rikes Lag, gillad och antagen på riksdagen åhr 1734, sekä Martti Rapola: Suomenkielinen joulurauhajulistus 1600-luvulta. □

HEIKINMARKKINAIN HISTORIAA

Heikinmarkkinoita Turussa on vietetty Henrikin Messujen nimellä Suomen ensimmäisen piispan, Pyhän Henrikin muistoksi. Hän sai surmansa Köyliön järven jäällä 19. 1. 1156. Tämän päivän muistoksi vietettiin katolisena aikana suurta kirkollista juhlaa maakunnan väen kerääntyessä Turkuun. Tuomiokirkkotorilla ruvettiin viettämään näiden juhlien yhteydessä myös markkinoita, joiden nimeksi tuli Talviheikki, ja jotka saattoivat kestää kolmekin viikkoa. Kesäkuun 17. päivänä v. 1296 tapahtui piispa Henrikin jäännösten juhlallinen siirto Nousiaisten kirkosta Turun tuomiokirkkoon. Tämän päivän muistoksi vietettiin vuosittain uskonnollista juhlaa, jonka yhteyteen tulivat myös markkinat, Kesäheikki. V. 1636 Turku sai vielä kolmannet vuosittaiset markkinat, syysmarkkinat syyskuussa, heti Tukholman markkinoiden jälkeen. Sinne tuli kauppiaita Keski-Euroopasta asti. Markkinoiden henkeen on aina kuulunut sekä tarpeellisen tavaran, kuten suolan, että vähemmän tarpeellisen tavaran ostaminen, myyminen ja vaihtaminen — myös kuulumisten vaihtaminen tuttujen tavatessa sekä ilonpito, jota kuitenkin rajoitti laissa säädetty markkinarauha. V. 1818 markkinapaikka siirtyi uudelle puolelle, Aurajoen yli kauppatorille — eläinkauppa jäi kuitenkin Tuomiokirkon luo. Aikakirjat kertovat, että esim. 1890 odotettiin syysmarkkinoille suurta paljoutta venäläisiä ja tataarilaisia rihkamakauppiaita.

Nykyajan elämänrytmi on vaikuttanut markkinoihin niin, että Turussa on nykyisin vain yhdet vuosittaiset markkinat, Heikinmarkkinat syyskuun kolmantena sunnuntaina.

Turun väkiluku kasvoi, Tampereen väheni

Kuluvan vuoden alussa toimitetussa väestölaskennassa Turun väkiluku oli 165 192, jossa on kasvua 247. Tampereen väkiluku oli 166 134, jossa on vähennystä 266. Helsingin väkiluku oli 488 268, jossa oli vähennystä 4 145.

Helsinki ja Tampere johtavat ja Turku on edelleen kolmantena, mutta eroa Tampereeseen on enää vain 942. Koko maan väkiluku oli 4 747 370 ja lisäystä 9 401. Kaupunkien väkiluku oli 2 834 353 (+ 7 913) ja muiden kuntien väkiluku 1 913 017 (+ 1 488). □

OSTAKAA TURKU-SEURALTA

joululahjoja ystävillenne

Varastossamme on joitakin sellaisia tarvikkeita, joilla voitte ilahduttaa ystäviänne:

Turku-seuran jäsenyys, johon sisältyy Suomen Turku-lehti	25:—
Suomen Turun irtonumeroita vuosilta 1959—76	à 2:—
— „ — — „ — „ 1977—78	à 5:—
"ko Pumpula flikat jokken putos"	à 20:—
Turun seitsemän vuosisataa	à 20:—
Turun musiikkielämä 1920-luvulla	à 15:—
Turku-levyjä (4 laulua Turusta)	à 10:—
Turku 1850-aiheiset litografiat 30x21 cm	à 7:50
Samat postikortteina, 8 eri kohdetta	à —:80

Kaskukirja I "Klaari o sano föriäijä" on kokonaan loppunut ja kaskukirjaa II "ko Pumpula flikat jokken putos" on vain muutama kappale jäljellä. Kaskukirja III pyritään saamaan valmiiksi 1979.

Kiinnitämme huomiota kerätä Suomen Turun irtonumeroiden avulla omien lehtienne lisäksi täydet sarjat ja sidotuttaa lehdet kotiseudun arvokkaiksi tietokirjoiksi.

Tilaukset teette kätevämmin kirjeitse!

Os. Ilmari Rinne, Taskulantie 1 G 116, 20300 Turku 30.

Vossikat ovat hävinneet Turun katukuvasta

■ Maailma ympärillämme muuntuu hitaasti, mutta peruuttamattomasti. Luonnosta häviää sukupuuttoon eläin- ja kasvilajeja, yhdyskunnastamme taas kokonaisia ammattikuntia, joiden tehtävä joko loppuu tai siirtyy toisiin käsiin, suoritetaan aivan uudella tavalla. Näin on tapahtunut esimerkiksi ajurien ammattikunnalle, vossikkakuskeille.

Hevoset ajoneuvoineen ja kuskeineen ovat kuuluneet Turun katukuvaan todella pitkään, ainakin 1640-luvulta saakka, jolloin kaupunki laati ensimmäisen ajomiesjärjestyksensä. Sen mukaan ajurien oli tarvittaessa kyydittävä yleisöä myös veneillä.

Monien vuosikymmenten, jopa vuosisatojen ajan vossikkakuskit hoitivat miltei yksin kaupungin julkista liikennettä; autot ja raitiovaunuthan ilmestyivät katukuvaan vasta 1800-luvun lopussa. Vielä 1920-luvulla Turussa harjoitti ammattiaan noin 200 ajuria. Sen jälkeen vossikoiden määrä väheni varsin nopeasti. Viimeisin vossikka hävisi Turun katukuvasta 1960-luvulla.

PERINTÖ-AMMATTI

Turkulainen Vieno Valtonen peri ajurin ammatin isältään Vilho Valtoselta.

— Ajurien lapset koulutettiin ammattiin jo polvenkorkuisesta; lasten oli pestävä ajoneuvot ja ruokittava hevoset isän ruokatunnin aikana. Ajoon renki pääsi 18-vuotiaana, mutta ajurin poika jo vuotta aikaisemmin.

Kuskin ammatissa Vieno Valtonen toimi Turussa kahden vuosikymmenen ajan, vuosina 1931—51.

— Vossikkapirssejä oli eri puolilla kaupunkia, mm. Aurakadulla, Brahenpuistossa ja rautatieasemalla, jossa 4—5 vossikan oli oltava vielä yöjunaakin vastassa. Ajoja suoritettiin Turussa vain päivisin ja iltaisin.

— Kaupunki oli jaettu taksavyöhykkeisiin, kertoo Vieno Valtonen. Pohjataksana oli viisi markkaa. Sen lisäksi perittiin vyöhykemaksut. Näin esimerkiksi matka keskustasta Otkanttiin tuli maksamaan yhdeksän markkaa.

AMMATTILUPANA PRIKKA

Ammattiluvan eli prikan, jota koristi komea kaupungin leima, ajurit saivat lunastaa maistraatista. Ajoneuvojen ja kuskien virka-asujen katsastuksen suorittivat poliisit.

— Eräin ajoin näitä tarkistuksia pidettiin joka toinen kuukausi sekä sen lisäksi miltei päivittäisiä kulmasyynejä. Ne saattoivat olla varsin pikkutarkkoja tutkimuksia. Napin puuttuminen takista voi merkitä kotireissua — samoin kuin ajoneuvojen laitamissa.

— Ajomiessäännöissä sanottiin, että vossikkahevosen tuli olla hyvin hokitettu ja opetettu. Mutta milläs niitä opetit, kun usein jo parin, kolmen kuukauden ajon jälkeen hevonen oli vaihdettava uuteen jännetulehduksen takia. Kovat kivikadut vaativat ajureilta ankaran veron. Eräs hevosistani oli kuitenkin poikkeus, ajoin sillä vossikkaa noin seitsemän vuoden ajan.

● **Vossikat odottelemassa kyydittäviä vanhan postitalon edessä, Eerikinkadun pirssissä. — Kuva: Kalervo Andersson.**

HIPPOKSEN HEVOSMARKKINAT

— Hippoksella pidetyt hevosmarkkinat olivat tärkeitä tapahtumia ajurien elämässä. Hevosia oli tarjolla runsaasti, parhaaseen aikaan jopa parisataa kappaletta. Hevosten tarkastelun ja ostojen lisäksi Hippoksen markkinoilla tapailtiin tuttuja ja vaihdettiin viimeiset kuulumiset. Ne olivat ajurien juhlapäiviä ne. . .

Ajurien ammattikunta oli Turussa varsin laaja ja puuhakas. Yhteisiä asioita hoidettiin omasta yhdistyksestä käsin. Tällä yhdistyksellä oli oma lippu, jota nykyään säilytetään Turun historiallisessa museossa.

— Sillä lipulla on monen monta ajuria saatettu hautaan, muistelee Valtonen.

Ajurien yhdistyksellä oli yhteinen hevosvakuutus, jonka turvin saatiin uusi hevonen tapaturmaisesti kuolleen tilalle. Kumien päällevetolaitteet olivat yhteiset ja yhteisostojen kautta saatiin hevosille heinät Puutorin markkinoilta edulliseen hintaan.

— Yhdistys järjesti varsin usein huviretkiä sekä omalle väelle että kaupunkilaisille. Niillä retkillä kaikui laulu ja nauru. Vossikat ajoivat pitkänä jonona, määränpäänä oli usein joko Naantali tai Uusikaupunki.

KIIREITÄ

— Vappu ja jouluaatto olivat päiviä, joina ajoista ei ollut puutetta eivätkä asiakkaat silloin laskeneet markkojaan turhan tarkkaan. Monen monena jouluaattona toimin joulupukin kuskina myöhään yöhön saakka, muistelee Valtonen.

— Vakiintunut asemansa vossikoilla oli myös hautajaiskulkueissa, joissa saattoi olla peräkkäin useita kymmeniä hevosia. Menomatkalla ajettiin hiljaa, käymäjalkaa. Takaisin tullessa innostuttiin joskus ajamaan kilpaakin. Ajurin tulo hautajaistaloon varmistettiin tavallisesti prikan sisäänotolla.

Aina 1940-luvulle saakka vossikat kuuluivat olennaisena osana kaupunkilaisen arkeen ja juhlaan; tutun ajurin kyydissä menivät johtajat töihinsä, rouvat torille ja hilpeät huliviilit illan juhliin.

Mutta vähitellen vossikoiden asiakaskunta alkoi vähentyä, henkilökuljetuksista siirryttiin tavarakuljetuksiin. Ne olivat varsin tuottamattomia ja ajuri toisensa jälkeen joutui luopumaan ammatistaan, siirtymään toisiin tehtäviin. Valitettavaa vain on, että kaikki vossikat ovat tänään hävinneet Turun katukuvasta. Muutoksen ei toden totta olisi tarvinnut olla näin täydellinen. □

RAILI KIIANLINNA

Finlands enda tagelspinneris och dess fastighets historia

Åbo har länge varit en handels- och industristad. Vid Aura ås stränder har många affärsföretag verkat, flyttat till andra områden i staden, eller helt försvunnit ur stadsbilden. En fabrik, som började sin verksamhet vid västra åstranden och upplevde sin blomstringstid vid den östra, var en, som i sitt slag var den enda i Finland. Den hette Aura Tagelspinneri och var i min fars och hans efterlämnade familjs ägo i drygt 20 år.

Aura Tagelspinneri grundades 1922. Det var en inflyttad f.d. Ekenäsbo som kom på idén att maskinellt börja förädla tagel. Han hette Allan Fridolf Fagerström. Magistraten i Åbo behandlade A. F. Fagerströms registreringsansökan 19. 8. 1922 och Handels- och industriministeriet godkände företaget till Handelsregistret i september samma år.

I en fastighet som omfattade ett helt kvarter, nr 9, i 6:tte stadsdelen, tomterna 1 och 2, adress Multavierugatan 1, fick det nybildade företaget hyra lokal. Tomten är den historiskt ryktbara Richterska tomten vid Aura å, tidigare Norra kvarteret nr 39. Lokalen fanns i två sammanbyggda hus, som varit grannar till det som år 1830 rasade ihop och sjönk in i strandjorden. Husen var antagligen byggda 1828, i tre våningar mot ån, och den nedersta var lämplig för ett litet företags verksamhet. I våningen ovanpå hyrdes utrymmen för kontor och ägarens bostad.

Fabrikationen kom bra i gång. Tillverkningsproceduren skedde i början med mycket enkla maskiner. Taglet, som delvis köptes i hemlandet, delvis importerades, -mestadels från Sydamerika, genomgick en grundlig preparation, innan det var lämpligt att användas som stoppningsmaterial. Först tvättades tagelsorterna, sedan följde kokning och desinficering. Följande skede var torkning, vilken skedde i speciell torkugn, där temperaturen skulle hållas absolut jämn. (En mindre eldsvåda uppstod en gång när temperaturen stigit.) Så följde kardning och blandning av de olika sorterna. Efter kardningen spanns taglet till långa flätar, och när dessa sedan öppnades, var processen klar och taglet lockigt. Innan taglet användes i madrasser och möbler, skulle det rivas. Den dyraste blandningen var gjord på hästsvans- och man, de billigare på kosvans och svinborst.

Allan Fridolf Fagerström höll på i några år med sin lilla fabrik, men hans hälsa var vacklande. Här träder Verner Vilhelm Jansson, min far in i bilden. Han var handlande,

Inga-Lill Söderlund

men intresserad av att börja med något nytt. Han fick nu bli kompanjon till Fagerström- men det dröjde inte länge innan han köpte hela fabriken. Anmälan till Handelsregistret är gjord 27. 5. 1926.

Aura Tagelspinneri hade vind i seglen, fick fler och fler kunder, kapaciteten ökade när det köptes nya maskiner. Kunderna bestod av tapetserier, tillverkare av sängkläder och möbelfabriker. Småningom blev också Statens järnvägar en kund att räkna med. Vänskapliga förbindelser med Karlstads Tagelspinneri i Sverige, den största på området där, gjorde att den lilla finska fabriken kunde följa med i utvecklingen. Snart började t.ex. taglet göras malsäkert, "eulaniseras", medlet som användes hette Eulan. Eftersom utvecklingen var positiv, kunde förbättringar göras fortsättningsvis.

Fabrikens grundare dog 1932, 40-årig, i en lungåkomma som fått sin början i tagelspinneriets ohälsosamma luft, full som den var av små fiberpartiklar. Så var också Hälsovårdsnämnden snart sträng i sina bestämmelser, och när personalen stod vid rivmaskinerna var de utrustade med andningsskydd, som såg ut som hundars munkorgar.

Tillverkningen hade nu kommit upp till minst 100 kg per dag, min far hade fått patent på en uppfinning, en vändbar sopborste, som delvis gjordes "hemma", och det var trångt i den hyrda lokalen. Där hade fabriken funnits i 14 år, nu var det dags att köpa en egen fastighet. En lämplig sådan fanns på Östra Strandgatan 68, ägd av Aura Grädde A. B. Den köptes och eftersom Aura Grädde A. B. inte längre hade någon produktion, kunde Aura Tagelspinneri flytta in. Köpebrevet upprättan i juli 1936, och snart var arbetet i full gång på den nya platsen.

Under några års tid gick utvecklingen fortfarande raskt framåt, det kom nya maskiner, tullskydd beviljades, allt var bra.

Så kom vinterkriget. Min far var den enda på fabriken som inte blev inkallad, han var 43 år gammal. Men innan fredsslutet kom, dog han alldeles oväntat, i januari 1940. Det var ett hårt slag för både familjen och företaget. Min bror, som redan hunnit arbeta på fabriken sommar-

● **Reklamkort för Auran Jouhikeräämö — Aura Tagelspinneri.**

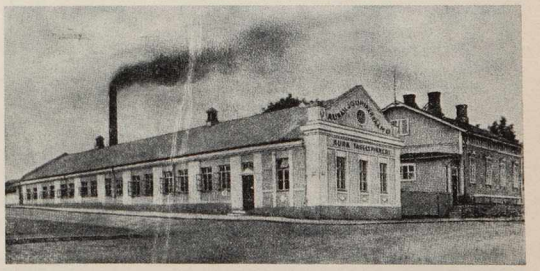

AURA TAGELSPINNERI
ÅBO . FINLAND
ÖSTRA STRANDGATAN 68 . TEL. 1349

Köp Inhemsk tillverkning
Högsta kvalitet
i varje prisläge

tid, var inkallad. Dödsboet kunde bara anmäla, att företaget fortsätter sin verksamhet under ledning av änkan.

Efter vinterkriget fick fabriken genast tillbakas sin arbetsledare och sina arbetare, den blev nämligen leverantör åt armén. Det som gjordes var stoppningar till hjälmar. När fortsättningskriget började, förblev arbetsstyrkan oinkallad av samma skäl. Min mor Aino J. skötte företaget, medan min bror var inkallad och hon hade stor hjälp av vår arbetsledare Eskil Lindholm, som redan kunde kallas trotjänare. Några större skador förorsakade av kriget fick inte fabriken; en enda gång kreverade en bomb så nära att fönstren gick sönder och en skärva flög in i fabriksbyggnaden.

Efter kriget lämnade min mor tyglarna åt min bror Curt Jansson och ombildade företaget till aktiebolag. En ny arbetande medlem, Heikki Katajavuori, anställdes.

Bristen på råvaror var besvärligen liten import från Indien gjordes möjlig och så gjorde man bytes-handel med bönder, d.v.s. när man fick köpa deras tagel, vävde man tömmar åt dem. Det blev starka tömmar av tagel.

Men det kom större bekymmer. Skumgummit var uppfunnet och strax därpå kom den billiga skumplasten; i mitten på 40-talet. Fabriken tillverkade nu madrasser av flock, men det fanns så många andra etablerade tillverkare. När dödsboet sålde fastigheten år 1947, trodde alla ännu att svårigheterna skulle gå att övervinna. Men några år senare låg Aura Tagelspinneri i dödsryckningar. Heikki Katajavuori ville fortsätta, min bror som övertagit företaget, började hellre arbeta i den närbesläktade möbelbranschen, och lämnade fabriken i Katajavuoris händer.

Det gick nedåt för tagelspinneriet och det bytte snart ägare igen. Den sista anteckning om företaget, som gått att få, är från 1959, ägaren heter Nieminen. Sedan finns ingenting. I t.ex. telefonkatalogen från 1960 är det inte längre med, men till Magistraten har ingenting meddelats om verksamhetens upphörande. Aura Tagelspinneri är borta.

Fabrikens fastighet Östra Strandgatan 68, förtjänar i alla fall ett kapitel för sig. Den var tidigare nr 106 i Nystadskvarteret. På Landsarkivet finns ett mantalskort från 1858, där någon senare antecknat: "Den enda gård i den 5:te stadsdelen som upptages i denna mantalslängd. Alltså påtagligen den enda gård som reglerats enligt 1828 års plan." C. L. Engels stadsplan sträckte sej tydligen hit, och den första ritning över tomten som finns bevarad, är från 22. 12. 1849, då Magistraten godkänt den. Stadsdelen är således nu nr 5, kvarteret nr 3, eller Lokatten och tomten nr 1. På tomten finns två gamla skjul, ett litet hus för varvets smed och ett gammalt beckkokeri vid tomtgränsen. Tomten äges av Åbo Gamla Skeppsvarvsbolag och ritningen gäller ett bostadshus för varvets arbetare. Ålinjen krumbuktar sej nedanför tomten, det finns ingen kaj ännu, bara en ritad kajlinje.

Följande ritning är godkänd 12. 1. 1890, och gäller ett hus mot Ö. Strandgatan och nu är ägaren fröken Anna Aurora Strandros.

Åbo stads tomtregister uppger att senaten stadfäst kvarterets förändring 24. 1. 1912. Nu är det en tomt nr 3 där tomten nr 1 tidigare gränsade till Tjähofs Tvärgatan, parallell med Ö. Strandgatan. Gatan som skär dem heter Sjömansgatan, och en tomt nr 3 ligger vägg i vägg, mot Skepparegatan.

Den tredje ritningen är från 1900-talet, godkänd den 11. 12. 1922, och gäller "en fabriksbyggnad av sten att uppföras av tomtägaren A.B. Almus O.Y. (Carl Birk & C.)" Det är en lång, låg byggnad mot Sjömansgatan.

Av senare, icke byggande tomtägare kan nämnas bl.a. direktören (sedermera bergsrådet) Berndt Grönblom och apotekaren Y. O. Mandelin. Den 29. 3. 1926 sökes lagfart av nybildade bolaget Auran Kerma O.Y. — Aura Grädde A.B. och efter flere ägarbyten av bolagets aktier köps de av min far Verner Jansson 14. 7. 1936. När hans dödsbo säljer, 27. 2 1947, är köparen Lääke O.Y., som grundar ett bostadsaktiebolag Asunto O.Y. Itäinen Rantakatu 68. Tomt och byggnader blir mätta 1948. Tomten är på 2408,8 kvm, bostadshuset 387 kvm, fabrikshuset 515 kvm, samt uthuset 35 kvm.

Tomtens läge som granne till båtvarv, hade inte tidigare betytt något, men nu hade expanderande Wärtsilä O.Y. A.B. kastat sina ögon på den. Köpet kom till stånd 1957 och eftersom den föregående ägaren inrett husen till snygga bostäder, togs de i bruk som välbehövliga sådana. Gårdsplanen var en liten oas med träd och buskar, och idealisk som lekplats för barnen till de unga ingenjörer som flyttade in. När Wärtsilä fått köpa också granntomterna, blev det slut på idyllen,- husen revs redan 1959. Inrikesministeriet stadfäste 10. 9. 1959, "kvarterets förändring i stadsplanen. Dess nummer avlägsnades och området med sina i tomtregistret antecknade nummer 1, 2 och 3 fastställdes anslutna till samma stadsdels 4:de kvarter och Skepparegatan." I och med detta fanns inte kvarteret nr 3, Lokatten, längre. Det byggdes rörverkstad och centrallager på platsen ganska snart, och av den långa fabriksbyggnaden ersattes största delen med en tegelvägg framför skjulutrymmen. Den del som var fasad mot Ö. Strandgatan har tagits i bruk av Ryska inspektoratet, och heter i Wärtsilä-mun "Lilla Moskva".

Aura Tagelspinneri, liksom fastigheten Östra Strandgatan 68, föll båda offer för nyare tiders krav och behov. Ännu står fabriksbyggnadens sneda hörndel kvar, där fabriken byggdes för 56 år sedan,- men varvet kanske växer ytterligare, och en dag kommer grävskopan och skyfflar bort det lilla monumentet över fädernas företagsamhet. Området finns kvar, men i en alldeles annan skepnad och under annat namn. □

INGA-LILL SÖDERLUND

SOLBRYNT SKÄR

Vacker som höstens torra eternell,
spretig skär-björk i nedvissningsfärg.
Lövdrivor prasslar vid din fot.
Sommargrönska
blåbärsblå prickar i rostbruna tuvor.
Fågelskrämma
rönnen med hängande blad.
Degbleka ax mot grå klippor.
Bara havet är sej likt.

Solveckor, värmeveckor.
Vindpinad björk med hösten i sin kala famn.
Ljungen mättar ej skönhetstörst,
ögat letar,
nöjer sej med bruna nyanser
havsgrönt.
Näverflisan fladdrar stormrädd på trädstammen.

INGA-LILL SÖDERLUND

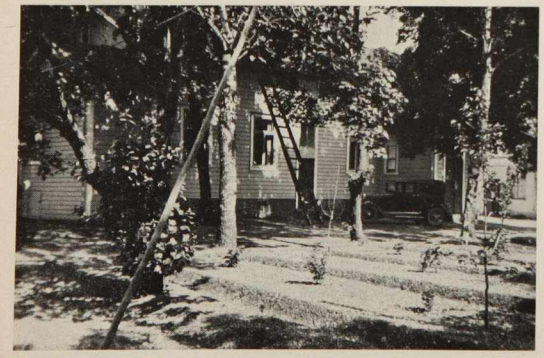

● **Bostadshuset 1930-talet.**

Turun Göteborg-seuran 30-vuotisjuhla

■ Turun Göteborg-seura — Göteborgsföreningen i Åbo perustettiin 25. 10. 1948. Seuran 30-vuotisjuhlallisuuksiin osallistui ystävyyskaupungista Göteborgista arvovaltaisia vieraita viitisenkymmentä henkeä. Pääjuhla järjestettiin lauantaina 28. 10. 1978 Turun konserttisalissa. Perjantaina 27. 10. 1978 oli esitelmätilaisuus Katedralskolanissa ja lastentapahtumat sunnuntaina 29. 10. 1978 Jyrkkälän ja Hannunniitun nuorisotaloissa sekä ruotsinkielinen tapahtuma Kerhokahvila Zabadakissa.

Lauantaina käytiin kunniakäynnillä seuran ensimmäisen puheenjohtajan, kunnallisneuvos Arvo Toivosen haudalla, jolle laskettiin kukkalaite. Göteborgin ja Turun kukkalaitteet laskettiin Aninkaistentorille pystytetylle, Wäinö Aaltosen veistämälle patsaalle "Kun ystävyyssiteet solmitaan". Kukkalaitteiden laskijoina toimivat Göteborgin kaupunginvaltuuston I varapuheenjohtaja Åke Norling ja Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi. Turun oppilassoittokunta johtajanaan dir.mus. Yrjö Rostamo esitti musiikkia.

Pääjuhlassa Göteborgin kaupungin tervehdyksen toi kaupunginvaltuuston I varapuheenjohtaja Åke Norling ja Turun tervehdyksen kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi. Puheen piti juhlivan seuran puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Väinö J. Leino, joka puheensa päätteeksi luovutti hopeiset Sigyn-mitalit Åboföreningenin pitkäaikaiselle puheenjohtajalle, merikapteeni Hans Hanssonille ja ystävyystoimintaveteraanille, johtaja Eric Borgströmille.

Juhlan muusta ohjelmasta vastasivat göteborgilaiset oopperalaulajat Marie-Louise Hasselgren ja Hans Josefsson sekä pianisti Alex Portnoff. Turkulaisesiintyjinä olivat Turun kaupungin koululaissoittokunta, Arto Rintamäki, Lahjan Tytöt, Zambalaia ja Turun Kansantanssin Ystävät.

Katedralskolanin tilaisuudessa perjantaina esitelmöi Göteborgin koululautakunnan puheenjohtaja Kjell Anderson aiheesta SIA (Skolans Inre Arbetet).

Ennen pääjuhlaa järjestetyllä vastaanotolla juhlivalle seuralle esitettiin lukuisia onnitteluja. Turku-seuran onnittelun toivat arkkitehti Olli Kestilä ja asessori Heikki Winter. Vastaanottotilaisuuteen liittyen luovutettiin Turun Käsi- ja Pienteollisuusyhdistykselle stipendi, joka oikeuttaa jonkun uuden turkulaisen yrittäjän vierailemaan viikon ajan göteborgilaisen vastaavan yhdistyksen vieraana. Lahjoittaja oli Göteborgs Hantverksförening. Toisen lahjoituksen teki Götaverken Arandal Ab. Turun teknillisen ammattikoulun kaksi oppilasta saa viikon olla Göteborgin vastaavan oppilaitoksen vieraana. □

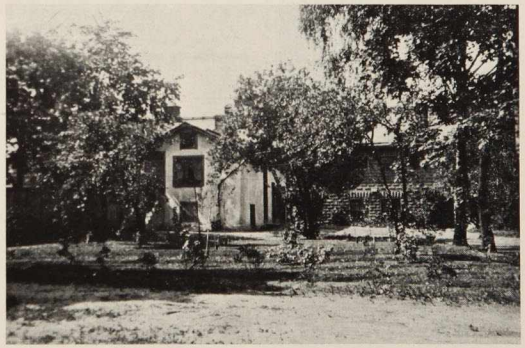

● **Uthuset 1930-talet.**

Turun Pinellan perustamisesta 130 vuotta

■ Turun Pinellan perusti v. 1802 syntynyt Nils Henrik Pinello. Hänet tunnettiin turkulaisena kulttuuripersoonana, joka mm. kirjoitti Åbo Underrättelseriin kulttuurihistoriallisia pakinoita nimimerkillä "Kapten Puff".

Pinello anoi 17. 8. 1848 lupaa rakennuttaa paviljongin keskelle puistoa ja sai luvan 3. 10. 1848, joka päivämäärä on Pinellan perustamispäivä. Paviljonki rakennettiin paikalle, jossa nyt on Henrik Gabriel Porthanin 9. 9. 1864 paljastettu patsas. Patsaan takia paviljonki oli siirrettävä muualle ja Pinello sai kaupungilta 150 ruplan avustuksen paviljongin siirtämiseksi lähemmäksi Aurajoen rantaa, Pinellan nykyiselle sijaintipaikalle. Samalla suoritettiin laajennustyö. Pinellan alapuolella on arkkitehti Pehr John Gylichin piirtämä doorilaistyylinen pylväikkö.

V. 1864 Pinello, silloin 62-vuotiaana, siirsi omistusoikeuden pojalleen Julius Pinellolle. Tämän jälkeen Pinellalla on ollut useita omistajia. Nykyisin sen johtajana on Harri Fagerström, jolle kaupunki on vuokrannut kiinteistön. □

Turkulaisia kuvataiteilijoita VII

ARMAS LEHTIMÄKI

Ranskalaisen silmin Vlaminck-sävyinen maalari

KIVENHAKKAAJANKADULLA on Lehtimäen 'normaaliasunto'.

— Työhuone on riittävä ateljeeksi, en enää kaipaa kirkkohuoneen korkuista ateljeeasuntoa. Valaistuskin on riittävä nykyaikaisessa isoikkunaisessa talossa, kun vain ikkunan suunta on pohjoisen puolella, lännen ja idän välillä, jolloin aamupäivisin, parhaana työskentelyaikana, välttyy liialta auringolta.

Yhdyn hänen mielipiteeseensä.

Näköala Samppalinnanmäelle on ihastuttava varsinkin nyt ruskaaikana täällä vieraillessani.

Kirjastossa on hyvä kokoelma taidekirjallisuutta ja seinillä omien töiden ohella seuraavia nimiä: Armas Mikola, Tapio Kinnunen, Hugo Backmansson, Axel Haartman, Otto Mäkilä, Jussi Vikainen (taiteilijan isän, kirjailija Konrad Lehtimäen reliefi), Otto Mäkilä ja Ilmari Kaijala.

Telineellä on vasta valmistunut muotokuva ammattikoulun johtajasta.

★

KESÄPAIKKA on Iniössä, ulkosaariston rajamailla. Sinne kiitää Lehtimäen pikavene lyhyessä ajassa. Ragnar Ungern asui myös aikoinaan täällä. Muistamme hänen saaristokuvansa. Nyt täällä on kesäisin hänen tyttärensä Ulla Söderholm. Miellyttävämmän matkan päässä on Lehtimäellä toinen mökki Iniön kirkolla. Näin vanhemmalla ijällä tuntuu mukavammalta kun palvelupaikat ovat lähellä. Poika, lääk. lis. Kimmo Lehtimäki, asustaa mielellään entisessä kesämajassa. Nimim. Ake kirjoittaa UA:ssa 1951: "Armas Lehtimäellä on Iniössä täydellinen työrauha, sillä radiota hänen torpassaan — jossa isännän lisäksi asuvat Eva-rouva ja kolmevuotias Kimmo-poika — ei ole ja postikin tulee vain kahdesti viikossa".

Urheilumiehenä ja entisenä nyrkkeilijänä oli Lehtimäen helppo hoidella venettään ja raskaitakin kesämökin tehtäviä, mutta aika tuntuu vievän liiat voimat.

★

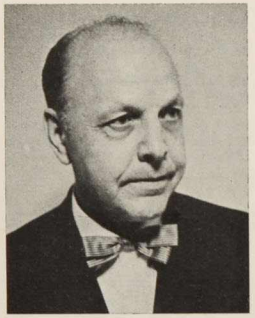

Armas Lehtimäki

SOTALAISTENKADUN maisemat olivat taiteilijamme syntymäseutua (21. 6. 06). Hänen isänsä oli pasifistikirjailija Konrad Lehtimäki, jonka kirjalliset työt (yhteensä 16 teosta) alkoivat Armaksen syntymän aikoihin. Muistiin ovat jääneet pikkupoikien ankarat kivisodat, joihin Lehtimäen kolmella pojalla oli ratkaiseva vaikutus.

Veli Villehartti kirjoittaa Turun Sanomissa v. 1947:

— Hänestä olisi voinut tulla paitsi hyvä lääkäri, myös oivallinen musiikkimies, sillä nuorukaisena hän soitti viulua parisen vuotta saavuttaen jo melkoisen hyvän taituruuden ja lupaavan kehitysvaiheen, mutta 18-vuotiaana rakas viulu piti viedä 'kaniin'.

★

TURUN PIIRUSTUSKOULUN neljä vuotta (1922—26) olivat hedelmällistä työskentelyn aikaa. Oppikoulujen kuvaamataidonopetus oli vielä vuosisadan alkupuolella metodiikasta tietämättömien taiteilijain hallussa. Niinpä Lehtimäkikin siirtyi Ressun IV:ltä luokalta Taideyhdistyksen piirustuskouluun, jossa Theodor Schalinin intomielinen opetus antoi paljon nuorelle taiteen etsijälle. Samaan aikaan opiskelivat mm. Harry Henriksson, Armas Mikola ja Ilmari Väänänen, jonka viimeksimainitun nimeä ei näy matrikkelissa Kuvaamataiteilijat, vaikka oli mitä taitavin tekijä, mutta eivät-hän taiteilijamatrikkelit suinkaan ole täydellisiä, koska taiteilijain keskeinen kateus näyttelee niissäkin suurta osaa, kuten taiteilijaseuroihin jäseneksi otossakin.

● **Armas Lehtimäki: Odottajat, öljytyö v. 1965. Turun kaupungin lunastus kilpailusta.**

★

NUORI TAITEILIJA on usein vaikeuksissa. Piirustuskoulu ei ole varsinainen ammattikoulu. Ei sen koulun päästötodistuksella ole suurtakaan painoa elämän markkinoilla. Koulusta saatuja taitoja on osattava soveltaa käytännön maailmassa, ellei ole suorastaan loistavalahjainen nero. Niitä on vähän.

Kaupallinen maailma alkoi näihin aikoihin panna yhä enemmän painoa mainokseen. Niinpä monet taiteilijanalut keksivät kaupallisella alalla itselleen tehtäviä. Elettävä oli.

Armas Mikola pani pystyyn kilpimaalaamon, johon Lehtimäkikin meni töihin. Myöhemmin hän toimi itsenäisenä ikkunasommittelijana ja joutui näin Lindfors & Knin firmaan mainoshoitajaksi. Johtaja J. H. Salmi ymmärsi taiteilijaa. Lehtimäki palkattiin liikkeen edustustehtävään ulkomaille. Se oli samalla kenkäalan opiskelumatka.

Armas Lehtimäki oli Prahassa kolme kuukautta, matkusti sieltä Wieniin, Berliiniin, Budapestiin ja Dresdeniin. Hän tutustui näillä matkoillaan moniin museoihin ja erikoistui mallipiirtämiseen, jopa Hollywoodin tähtien siroihin kenkiin. Tutustuessaan kenkäteollisuuteen, jäi hänelle aikaa rauhassa katsella taidetta kaikissa paikoissa ilman taloudellisia huolia. Niinpä hän viipyikin parisen viikkoa kussakin edellä mainitussa paikassa.

Lindforsin kenkämallit tulivat huutoon, mutta vain Stockmanilla ja Lindforsilla oli oikeus niihin. Tilauksia tuli paljon, mutta sota keskeytti Lindforsin toiminnan.

Edellä mainituista matkoistaan kertoo Lehtimäki eräässä lehtihaastattelussa:

— Prahassa opiskelin n. 1,5 kuukauden ajan maailmankuulun 'kenkätaiteilija' Jean Drobnyn johdolla naisten kenkien mallipiirustusta. Hän oli loistava piirtäjä ja maalari.

Varsovassa näin neljän puolalaisen taiteilijan yhteisnäyttelyn. Budapestissa ja Wienissä tarjosivat taidekokoelmat virkistävää ja arvokasta nähtävää. Prahassa tutustutti professori Hustek minut huomatuimpiin taiteilijoihin. Berliinissä oli näyttely 'Rappeutunutta taidetta'. Saksan taide oli alistettu politiikan palvelukseen. Hitlerismi johti taideelämääkin!

Nuorelle taiteilijalle ei mikään ole niin kehittävää kuin tällainen opintomatka, jonka kehään kuuluu monta maata ja monta suurta taidekeskusta.

★

● **Armas Lehtimäki: Isoisä v. 1951.**

● **Armas Lehtimäki: Taiteilijan poika v. 1969. (Hammaslääketiet. kirurgi).**

● **Armas Lehtimäki: Kalliorinne v. 1959. — Kuva: H. Attila.**

SOTA-AIKA alkoi ja siveltimen sijasta annettiin käteen isompia esineitä. Armas Lehtimäki joutui armeijakunnan alaisiin partiotehtäviin Aunuksessa ja Syvärillä desantteja haravoimaan. Monet vaarat uhkaavat raskailla partioretkillä olevia. Onnellinen se, joka niistä selviää ehein nahoin. Armas Lehtimäki selvisi ja kohosi ylikersantiksi. Tämä pasifistin poika.

ULKOMAANMATKOJA on taiteilijamme tehnyt edellä mainittujen lisäksi Viroon 1930, Ruotsiin 34, Tanskaan ja Norjaan 37. Ranska, Italia ja Sveitsi olivat kohteina 53, Pariisi 58, Leningrad 61 ja 69 ja Rhodos 76. Kaikilla matkoilla olivat mukana piirustus- ja maalausvehkeet. Tulevana kohteena on Espanja.

★

Mistä taiteilijasta pidät?

— Velazquez, Bonnard, Cézanne . . .

★

Mitä mieltä olet ismeistä?

— Kaikki ismit elävät aikansa. Jotain jää jäljelle jokaisesta ismistä. Realismi on kuitenkin kaiken perusta. Abstraktismi on onneksi ohi. Se oli yleensä kylmä taidesuunta. Taiteessa pitää olla lämpöä, herkkyyttä ja kauneutta.

★

NÄYTTELYT

Ensimmäinen näyttely oli Turussa 27 ja toinen 32, Helsingissä 36, lisäksi Lahdessa, Hämeenlinnassa, Jyväskylässä, Raumalla, Uudessakaupungissa, Porissa, Tampereella ja Oulussa.

Näyttelyistä Turun Taiteilijaseuran mukana mainittakoon: Göteborg 46, Tukholma 49 sekä Marseille ja Marignane 66.

KRITIIKKIÄ

1927 **Veikko Puro:** Varsin kauniita tuloksia lupaa myöskin Armas Lehtimäki jykevästi sommitelluissa ja väkeväärisissä töissään.

Antero Rinne: Virkistävimpiä töitä näyttelyssä ovat Armas Lehtimäen voimakkaasti muovatut ja väritetyt maalaukset.

1936 **Hemmi Koivuniemi** Porin näyttelystä: Hänen maalaustensa huomattavimpana piirteenä on voimakas väriteho.

1945 **Edv. Elenius:** Karjala-kuvat ovat tuoreen ilmekkäitä. N:o 133 on sommitelultaan, väreiltään ja ryhmittelyltään hyvä saavutus.

1948 **Aune Lindström:** Tuottelias ja taidoltaan varma kyky on Armas Lehtimäki, jolta on mukana sekä maisemia, että suurehko henkilösommitelma 'Silakankalastajat'. Turun kaupungin omistamassa kalliomaisemassa varsinkin ihailee hänen sulavaa aistikkuuttaan, joka näyttää olevan sukua englantilaiselle taidekäsitykselle.

E. J. Wehmas: Armas Lehtimäki on edistynyt sekä tyyliltään että värin puhtaudessa, etenkin Bogskärin kuvassa, niin kevyttä kuin sen raikas vauhdikkuus onkin.

● **Armas Lehtimäki: Pyhätunturi v. 1964.**

1952 **T. Schalin:** Lehtimäki är på sitt allra bästa i ett helt naturalistiskt hållet nature morte med petunior i vas och äpplen, avvikande från den färgdekorativa brokighet som ej alltid hos honom utfaller fullt lyckligt.

1956 **O. Veistäjä:** Armas Lehtimäen väriasteikko on karumpi, mutta maisemamaalarina hänellä on samanlaisia piirteitä kuin Mikolallakin. Valkoinen ja sininen näyttävät olevan hänen päävärinsä. Vankan piirustuksen pohjalta hän luo niillä välittömiä väritunnelmia. 'Ulkosaaristossa' ja 'Ensi lumi' huokuvat raikasta luonnontunnelmaa ja 'Marraskuu' edustaa jykevämpää keskitetympää tekotapaa.

1958 **Osmo Laine:** — Lehtimäki on maalarina terveiden ja suorien otteiden mies. Hän välttää turhia tunteellisia tehostuksia ja maalaa sen, minkä kulloinkin tuntee itseään kiinnostavan.

Kalle Rautiainen: — Kohtaamme kulmahuoneessa joukon Armas Lehtimäen maisemia, suurin osa Tromsön matkalla maalattuja. Parhaisiin sielltä maalattuihin kuuluu mielestäni pienempi, kevyen akvarellimaisesti maalattu vaaleasävyinen maisema, jossa tunturien lumi rauhallisesti sävyttyy taustaan.

1965 **Osmo Laine:** Armas Lehtimäki on taiteilijana monitoiminen. Hänen opettajatoimintansa on jo monipuolista, mutta sen lisäksi hän on maalannut muotokuvia, näyttelyssä on yksi nuorukaiskuva edustamassa tätä puolta, lukuisa määrä maisemia, niihin liittyviä laatukuvia ja asetelmia. Aktiivinen suhde luontoon sanelee maalauksen laadun. Teoksista henkii aito luonnontunne. Hänkin liittyy teoksillaan impressionismin sukuiseen maalaukseen.

1966 **Jean Tourette** (Marseille): Armas Lehtimäen 'Vuoristomaisema' on hyvin ekspressionistinen, sävyltään samanlainen kuin Vlaminck maalasi luistavan siveltimenkäytön kautenaan.

1967 **Sirkka Högström:** Armas Lehtimäki on lyyrikko hänkin. Molemmat maisemakuvat ovat rohkeasti 'vanhanaikaisia', mutta ilmavia ja puhtaita, luonto ja todellisuus eivät ole vähääkään jähmettyneet tai kadonneet. Horisonttirajat selventävät suomaiseman ankeutta, väreissä on suon ja syksyn tuoksua.

★

TUNNUSTUSTA

Lunastus Turun kaupungin kilpailussa 1964.
Seinämaalaus (60) Turun Työväen SP:n Raunistulan konttoriin.
Saanut tehtäväkseen lukuisia muotokuvia.
Teoksia Turun Taidemuseossa sekä Turun ja Göteborgin kaupungin kokoelmissa.
Opettajana Ammattiopistossa, Kauppaopistossa, Kauppakoulussa ja Työväenopistossa. Oppiaineina tekstaus ja mainospiirustus.
Turun Taideyhdistyksen ja Aleksis Kivi -seuran stipendit.
Taiteilijaeläke 1975 —.
Turun Taiteilijaseuran varapuheenjohtaja ja kuvataiteilijaryhmän puheenjohtaja 1946—53.
SKjL:n hallituksen jäsen, SPT:n ja STA:n edustajajäsen 1952—57. □

ENSIO HARNI

Meri- ja saaristonäyttely

Turun taidemuseossa avattiin perjantaina 20. 10. 1978 Turun Taideyhdistyksen perinteinen vuosinäyttely, joka nyt järjestettiin poikkeavasti teemanäyttelynä nimellä "Meri ja saaristo".

Näyttelyn historiallisella osastolla olivat edusteilla tunnetuimmat merimaalarimme viime vuosisadalta ja lisäksi näyttelyyn oli kutsuttu 13 nykytaiteen edustajaa. Rannikkoseudun asukkaille erittäin läheinen ja alati kiehtova aihepiiri pyrittiin tuomaan katsojan eteen mahdollisimman monipuolisella tavalla. Näyttelykokoelma oli mielenkiintoinen luku Suomen maisemamaalaustaiteen historiaa ja nykypäivää, mutta valikoima kuvasi myös saariston kansaa.

Vanhin näyttelyn teoksista oli Carl August Ehrenswärdin Mietoisten Saaren kartanossa tehty tussilaveeraus vuodelta 1767 ja tuoreimmat teokset tältä vuodelta. Suurin osa takautuvan osaston teoksista kuuluvat Turun Taideyhdistyksen kokoelmiin ja useat niistä on hankittu nimenomaan taideyhdistyksen vuosinäyttelyistä. Teoksia oli kuitenkin jossain määrin lainattu näyttelyyn myös muualta. □

Kolme veistosta WA:n museon ulkopuolelle

Turun katukuvaan on saatu lisää kolme veistosta.

1930-luvun alussa eduskuntatalon istuntosaliin sijoitettiin Wäinö Aaltosen viisiosaisen Työ ja tulevaisuussarjan veistokset. Veistosten pronssiin valetut kaksoiskappaleet ovat olleet Wäinö Aaltosen museossa Turussa.

Sarjan kolme veistosta Tulevaisuus, Raivaaja ja Henkinen työ sijoitettiin maanantaina 6. 11. 1978 museon ulkopuolelle, porrastasanteelle vierekkäin veistokset Tulevaisuus ja Henkinen työ sekä Kaupunginteatterin puoleiseen päähän veistos Raivaaja. Veistosten korkeus on 2,30 m. Museon sisätiloihin jätettiin sarjaan kuuluvat veistokset Usko ja Sadonkorjuu. □

TURUN Yliopiston Ylioppilaskunnan 56-vuotispäivänä 9. 11. 1978 suoritettiin kunniakäynnit V. A. Koskenniemen haudalla ja Henrik Gabriel Porthanin ja Kolmen vekkulin (Lönnroth, Snellman ja Runeberg) patsaalla. Ylioppilaskunnan edustajistolla oli juhlaistunto ja vuosipäivä päättyi tanssiaisiin.

SEKAKUORO KULKUSET LAULANUT 60 VUOTTA

■ Sekakuoro Kulkuset r.y. on viettänyt kuluvaa vuotta 60-vuotisjuhliensa merkeissä, sillä kuoron syntysanat on lausuttu tammikuun 4 pnä 1918, joten sillä on kunnia olla suunnilleen samanikäinen itsenäisen Suomen kanssa. Varsinainen juhlavuoden päätapahtuma, 60-vuotisjuhlakonsertti on juuri takanapäin, sillä se pidettiin 11. 11. 1978 Turun Konserttitalolla.

● **Sekakuoro Kulkuset r.y. 60-vuotisjuhlakonsertti-kokoonpanossaan. — Kuva: Pekka Routamaa.**

Kuoro, joka Kaarinan Kulkuset nimisenä aloitti toimintansa opettaja Edvin Laaksosen johdolla 20 laulajan voimin, on tähän päivään tultaessa kasvanut n. 70 henkiseksi suurkuoroksi. Tämä kehityksen kaari ja menneet vuosikymmenet pitävät sisällään monia nousun ja laskun kausia, sillä jo kohta alkuvaiheessaan kuoro sai kokea kansalaissodan repivän vaikutuksen. Toimintaa jatkettiin kuitenkin, vaikkakin harvennetuin rivein. Näiden koettelemusten aikojen laannuttua tarjosikin kuorotyö rakentavana toimintana kiitollisen saran viljeltäväksi. Kuoro elpyi nopeasti saavuttaen mainetta lukuisissa laulukilpailuissa eri puolilla maatamme. Sekakuoro Kulkuset oli myös mukana perustamassa Suomen Kuoroliittoa, josta sittemmin tuli Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto, SULASOL r.y.

Kulkusilla on ollut onni saada johtoonsa pitkäjännitteisiä henkilöitä, sillä kuoron perustaja, opettaja Edvin Laaksonen johti kuoroa yhtäjaksoisesti aina vuoteen 1949, eli 31 vuotta. Tätä yhtenäistä ajanjaksoa seurasi useiden johtajavaihdosten kausi, sillä melko lyhyen ajan sisällä kuoroa johtivat Auvo Kivilaakso, Kaarlo Soini ja Erland Sundqvist. Musiikinopettaja Hemmo Kivilaakson johtajakautena 1957—1965 kuoron rivit taajenivat ja hänen johdollaan käytiin mm. 1965 konsertoimassa Oslossa. Syyskuussa 1966 aloitettiin uusi jakso dir. cant. Esko Solasaaren johdolla. Yhteistyö hänen kanssaan alkoi lupaavissa merkeissä, eikä tuolloin edessä ollut 50-vuotisjuhlakonsertti enää peloittanut, sillä kuoro tunsi olevansa varmoissa käsissä. Konsertin jälkeen elettiin aktiivista ja toimeliasta kautta, sillä esiintymismatkoja tehtiin eri puolille Suomea ja lukuisat olivat myös ne matineat, sävelhartaudet ja muut laulutilaisuudet, joita pidettiin kotikaupungissamme.

Vuosi 1973 aloitti jälleen uuden vaiheen Kulkusten historiassa, kun nykyinen laulunjohtaja, dir. cant. Pekka Torhamo otti vastatakseen kuoron taiteellisesta johdosta. Kuoron jäsenmäärän kasvu, joka on ollut merkille pantavaa koko viimeisen kymmenvuotiskauden ajan, sekä laulajakunnan vaihtuvuus, ovat osaltaan olleet vaikuttamassa siihen, ettei kuoro ole viime vuosina tähdännyt vaativien konserttien antamiseen. Tähän on tietysti myös ollut syynä juuri sivuutettu 60-vuotisjuhlakonsertti, joka on parin viime vuoden ajan täystyöllistänyt kuoron. Työtä on tehty tiiviisti, josta kertovat lukuisat esiintymiset, laulujuhlille osallistumiset ja isäntäkuorona toimiminen sekä amerikkalaisille että saksalaisille kuorovieraille.

Merkittävimpiin tavoitteisiin tulevaisuudessa kuuluu valmistautuminen huomattaviin kansainvälisiin laulukilpailuihin, jotka pidetään kesällä 1979 Itävallassa. Ilahduttavana piirteenä viimeaikaisessa kehityksessä on todettava kuoron jäsenkunnan keski-iän aleneminen uudistuvan laulajakunnan myötä sekä johtajan määrätietoinen pyrkimys yhtenäiseen kuorosointiin ja sointupuhtauteen. Näistä asemista on hyvä jatkaa eteenpäin kuorolaulun tänä päivänä niin vaativalla saralla. □

MARJA TUOHIMAA

TTY:n mieskuoro ja soittokunta juhlivat 90-vuottaan

Turun työväenyhdistyksen toimintapiirissä musiikilla on vankat ja kunniakkaat perinteet. Vuonna 1887 perustetun yhdistyksen keskuuteen perustettiin v. 1888 mieskuoro ja soittokunta, joten musiikkitoimintaa on harrastettu 90 vuotta. Merkkivuotta vietettiin yhdessä pääyhdistyksen kanssa lauantaina 19. 11. 1978 Turun konserttisalissa järjestetyssä kulttuurijuhlassa.

Ennen mieskuoron ja soittokunnan perustamista Turun työväestön keskuudessa jo oli musiikkiharrastuksia. Kuoro toimi Turun Tehdastyömiesten yhdistyksessä vuodesta 1874 lähtien ja sen toimintaa jatkoi Turun työväenyhdistyksen alaisena Laulukunta-niminen sekakuoro. Nyt juhlivan mieskuoron ja soittokunnan lisäksi toiminnassa ovat työväenyhdistyksen nais- ja lapsikuorot. Suunnitelmissa on perustaa lisäksi nuorisokuoro.

Mieskuoron nykyinen johtaja on Hannu Heinilä ja kuoron vahvuus on 53 miestä. Kuorolaisista Einari Lehtonen, Erkki Nortela ja Aarne Saari ovat laulaneet kuorossa 50 vuotta. Yksi kuorolaisista on ollut mukana 45 vuotta ja 30 vuotta mukana olleita on useita. Soittokunnan johtajana on Olavi Vikman ja soittokunnan nykyinen vahvuus on 36 miestä. □

TURUN Opaskerhon oppaat ovat saaneet uudet siniset virkatakit Turun ensi vuoden juhlavuotta varten. Uusissa virkatakeissa kävivät tervehtimässä kaupunginjohtaja Väinö J. Leinoa kerhon puheenjohtaja Bo Grönholm, varapuheenjohtaja Seija Sorsavirta ja hallituksen jäsen Leena Nordanberg.

Syysjuhla Turun linnassa

Juhana Herttua ja hoviväki esittäytyivät

■ Turku-seuran perinteellisessä syysjuhlassa Turun linnassa lokakuun 26 päivänä 1978 oli yleisöä tällä kerralla ennätysmäärä. 340 istumapaikkaa olivat täynnä ja lisäksi suuri näyttelijämäärä, joten lähemmäs 400 henkeä oli läsnä.

● Juhana herttua ja Katarina Jagellonica eli Kalevi Karling ja Kirsti Forssell ottavat vastaan Turun porvareita, joista tässä saapuu Henrik Hannunpoika Innamaa ja puoliso Valpuri eli Tapio Holvitie ja Irma Lehtinen. Takana ovat paaśit Liisa Salonen ja Irmeli Kareinen. — Kuva: Jari Hakala.

Vetonumerona lienee ollut melko lailla aikaisemmasta poikkeava ohjelmanumero "Välähdys Juhana Herttuan hovista" eli historiallinen kuvaelma vuodelta 1562, joka esitettiin harrastajavoimin. Johtajatar Maj-Lis **Niemineva** ja tri Kalevi **Niemineva** olivat esityksen suunnitelleet ja myös ohjanneet sekä hankkineet esiintyjiksi yli 30 "julkkista", joille nimiä luettelematta, on lausuttava kiitos aikaa vieneestä työstä ja hienosta lopputuloksesta. Toivottavasti tämä suosiolla vastaanotettu esitys on mahdollista uusia ensi kesänä, jolloin Turku-seura on omalta osaltaan mukana järjestämässä valtakunnallisia kotiseutupäiviä, jotka järjestetään Turussa 29. 6.—1. 7. 1979.

Syysjuhlan aloitti varsinaisesti Turun Soitannollisen Seuran pianokvintetti, jossa soittivat Arne **Rousi,** Christer **Sourander,** Jussi **Harri,** Teuvo **Aalto** ja Janne **Aalto.** Tämä musikaalinen lääkäriryhmä on ansiokas esiintymään missä arvokkaassa tilaisuudessa vain. Sama ryhmä soitti myös edellämainitussa kuvaelmassa keskiajan soittoniekoiksi pukeutuneina.

Seuran puheenjohtajan Olli **Kestilän** kerrottua puheessaan jäseniille ajankohtaisista mietteistä, oltiin väliajassa, jonka aikana seuran innokas naisjaosto tarjoili kahvia, möi arpoja, kirjoja ja kortteja. Yleisö viihtyi Kuningattarensalissa ja muissa lisätiloissa.

Turun Konservatorio (Musiikkiopiston uusi nimi) oli entiseen tapaan lähettänyt muutaman parhaista oppilaistaan esiintymään syysjuhlassa. Toisella puoliajalla Helena **Nivari** esitti pianolla Chopin Asduurin op. 47 ja Kaija **Saviluoto** lauloi Schumanin kolme laulua sarjassa Liederkreis. Molemmat esitykset olivat erittäin ansiokkaita. Päätoimittaja Heimo **Kallio** tenttasi kahta uutta turkulaista virkamiestä, satamakapteeni Henrik **Petterssonia** ja rehtori Matti **Soinia.** Erinomaisena asiantuntijana taiteilija Osmo **Laine** esitelmöi turkulaisen Otto Mäkilän taiteesta yleisön kuunnellessa mielenkiinnolla. Väinö **Miettinen** oli kirjoittanut runon "Vanha naakka", jonka lausunnallaan tulkitsi Leena **Riihimäki.**

Seuran toiminnanjohtaja painotti puheenvuorossaan syysjuhlan olevan henkisen ja kulturellisen talkootyön tulos. Tälläkin linjalla jatketaan Turku-seuran herättämää talkootyöhenkeä, jota suuri siivouskampanja ja puiden istutustalkoot jo ovat olleet.

Kaikki juhlassa esiintyneet vapaaehtoiset esiintyjät ja seuran naisjaosto jälleen kerran ansaitsevat suuren kiitoksen. Jaosto oli Rauni **Arvolan** johdolla hankkinut arpajaisvoittoja ja työskenteli muutoinkin juhlan onnistumiseksi. Ehkäpä naisjaosto kuitenkin odottaa lisäjäseniä. Mikäli joku tämän lukijoista on halukas tulemaan mukaan, ilmoittautua voi allekirjoittaneelle.

Lopuksi on syytä mainita tärkeimmät tarvikkeiden lahjoittajat. Valtavan kukkamäärän, jolla kaikki esiintyjät kukitettiin, oli lahjoittanut Huiskulan puutarha. Kakkuja, makeisia, taidekynttiläöitä, laivamatkan Tukholmaan, koruja, taidetta ja kirjoja ym. olivat lahjoittaneet A. Aarnion perill., Asa-palvelu, Flora, Henryn konditoria, Jalostaja, Nurmi & Sulonen, Pakes, Puutorin apteekki, K. S. Sahlstedt, Silja Line, Turun Osuuskauppa, Turun Sanomat ja E. Vesonen. Kaikille näille sydämellinen kiitos. □

ILMARI RINNE

● "Tuliset puolalaiset musikantterit" Teuvo Aalto, Christer Sourander, Jussi Harri ja Janne Aalto. — Kuva: Jari Hakala.

Kesäkongressit lisänneet matkailijamääriä Turussa

■ Kuluneen kesän matkailijamäärät Turussa ovat nousseet. Turun kaupungin matkailutoimistosta kerrotaan, että sen välittämät opastukset kipusivat kaikkien aikojen ennätykseen. Suurimmat asiaan vaikuttaneet tekijät ovat Turussa kesällä järjestetyt kokoukset ja kongressit sekä matkailussa tapahtunut yleinen elpyminen. Opastusten kasvun ohella ovat myös nähtävyyskohteiden kävijämäärät nousseet ja liikenneluvut kasvaneet sekä Turun satamassa että lentoasemalla.

SUOMALAISET ENEMMISTÖNÄ NEUVONTAPALVELUJEN KÄYTTÄJISTÄ

Kaupungin eri neuvontatoimipaikoissa käyneistä matkailijoista on selvä enemmistö kotimaisia. Kauppatorilla ja satamassa sijaitsevat matkailuneuvontakioskit, Varsinais-Suomen Matkailuyhdistyksen toimisto ja Turun kaupungin matkailutoimisto ovat kaikki yhtä mieltä siitä, että matkailijoita kävi kesällä -78 edelliskesää runsaammin. Parhaimpina päivinä heinäkuussa palveltiin sekä torin kioskissa että matkailutoimistossa yli neljääsataa asiakasta joko puhelimitse tai käynnin muodossa. Vaikka kotimaan matkailijat esimerkiksi matkailutoimiston asiakaskunnasta ovatkin muodostaneet selvän enemmistön, — lähes tasan 50 % palveltavista, — on toimipaikoissa havaittu myös ulkomaalaisten lukumäärän kasvaneen. Selvänä kakkosryhmänä kotimaisten matkailijoiden jälkeen ovat Turussa edelleenkin ruotsalaiset, joita esimerkiksi matkailutoimistossa kesäkuukausina kävi hieman yli 2.000 suomalaisten lukumäärän ollessa n. 3.500.

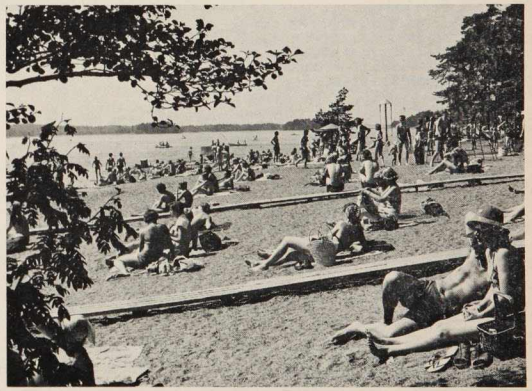

● Ruissalon Saaronniemi. — Kuva: Teuvo Kanerva.

KYNTTILÄNPÄIVÄN JUHLA KYNDELSMÄSSO AFTONEN 1979

Kutsumme Teidät kanssamme viettämään Kynttilänpäivän juhlaa HAMBURGER BÖRSSIIN helmikuun 4 päivänä kello 15 kahvin ja hyvän ohjelman merkeissä.

Härmed inbjuder vi Eder att den 4. februari kl 15 Kyndelmässo aftonen i HAMBURGER BÖRS med kaffe och underhållande program.

Turku-seuran naisjaosto
Åbo-samfundets damsektion

OPASTILAUKSET HUIPPULUKEMIIN — NÄHTÄVYYDET ENTISTÄ SUOSITUMPIA

Kaikkien aikojen ennätyksiin päästiin viime kesänä sekä opastilausten että eräiden nähtävyyksien kävijämäärien osalta. Yhteensä opastettiin matkailutoimiston välityksellä 22.024 henkilöä, ja jos lukuun lisätään vielä päivittäisten kaupunkikiertoajelujen osanottajat, on tulos lähellä 24.000! — Todettakoon lisäksi, että matkailutoimistojen välittämät opastukset eivät näihin lukuihin sisälly. — Edes vuonna -74, joka toistaiseksi opastuksia silmällä pitäen on ollut kesäkauden huippuvuosi, ei yletty samaan. Sil-

loin opastettiin tilausryhmissä 17.898 henkilöä, ja kaupunkikiertoajeluihin osallistui n. 2.300 henkilöä. Suurin ansio opastusten nousuun on Turussa kesällä järjestetyillä kokouksilla ja kongresseilla. Suurimmat näistä työllistivät yhtäaikaisesti lähes kolmekymmentä opasta.

Myös nähtävyyskohteiden kävijämäärät kasvoivat lähes kautta linjan. Kesäkuukaudethan ovat nähtävyyksien suosituinta aikaa. Lähes puolet kävijöistä tutustuu kohteisiin juuri kolmen kesäkuukauden aikana. Turun linna, Käsityöläismuseo, Wäinö Aaltosen museo, Sibeliusmuseo, Museoapteekki ja Ett Hemmuseo pääsivät nyt kaikki kesäkauden ennätyskävijämääriin. Turun linnan osalta kasvu oli huima, n. 82.000 kävijästä -77 yli 120.000 kävijään -78. — Tätä edeltävä paras kesätulos linnan osalta on vuodelta -75, jolloin siellä kesäkuukausina kävi n. 94.500 henkilöä.

Niin ikään Turun kaupungin virkistys- ja ulkoilualueiden käyttö nousi edelliskesään verrattuna. Ruissalon leirintäalueen käyttö sen sijaan pysyi edelliskesään verrattuna lähes samana. Ulkomaalaisten käyttäjien määrä nousi yli 2.000 yöpymisvuorokaudella, mutta vastaavasti kotimaisten laski hieman yli 1.200 yöpymisvuorokaudella. Yhteensä kirjattiin Ruissalossa 31.632 yöpymisvuorokautta.

JUHLAVUODEN -79 ODOTUKSET VALOISAT

Hyvää matkailuvuotta odotetaan Turkuun ensi vuonna, jolloin kaupunki viettää 750-vuotisjuhliaan. Jo nyt on tiedossa melkoinen määrä kansallisia ja pohjoismaisia tapahtumia, jopa muutama kansainvälinenkin. Juhlavuosi, jota vietetään vuoden 1. päivästä sen viimeiseen, huipentuu elokuussa Turun kaupungin virallisen juhlaviikkoon ja Turun messuihin. Vuoden muista tapahtumista mainittakoon Meri kutsuu-näyttely huhtikuussa, Finlandssvenska sång- och musikförbunds 50-årsfestligheter, Pohjoismainen kirurgikongressi, VI Scientific Meeting of NES-lääkärikongressi ja valtakunnalliset kirkkopäivät kesäkuussa, valtakunnalliset kotiseutupäivät kesä—heinäkuun vaihteessa, Turun musiikkijuhlat ja UNICA-kongressi elokuussa sekä rautatieläisesperantistien maailmankongressi. — Turun lentoasema vihitään käyttöönsä jo alkukeväästä -79 lentonäytöksen elävöittämänä, ja helmikuussa otettaneen käyttöön myös Turun uusin hotellirakennus Hamburger Börsin uuden osan valmistuessa. Turun tuomiokirkon restaurointityöt saataneen päätökseen kevätällä, ja museolaiva Sigyn lopulliseen esittelykuntoon kesällä -79. □

Föripolska väritti Turun kesäistä katukuvaa

● Turun Kansantanssin Ystävät toivottivat vieraat tervetulleeksi Turkuun Föripolskaan 2.—4. 6. 1978.

1 500 tanhuajaa ja soittajaa kautta maamme osallistui kesäkuun ensimmäisenä viikon vaihteena Suomalaisen Kansantanssin Ystävät ry:n kesäpäiville Turussa. Juhlan järjestivät jäsenjärjestöt Turun Kansantanssin Ystävät ry, Turun Karjalaiset ry:n tanhukerho, Turun Purpurit ja Sampan kansantanssiryhmä Folklore Turku ry.

Järjestäjät halusivat antaa juhlalleen nimen, joka jäisi jokaisen mieleen ja mikä liittyisi Turkuun ja sen historiaan. Mikä olisikaan ollut osuvampi nimi kuin föripolska. Juhlien aikana saimme selvittää, mikä on föri, jolla ajelu kuului tietysti kaupunkiajeluun. Förillä soi musiikki ja siinä myös tanssittiin.

Juhlien ajaksi saimme mitä parhaimman kesäsään, mikä osaltaan vaikutti siihen, että turkulaiset olivat mökeillään eivätkä olleet näkemässä sitä väriloistoa, minkä tanssijat ja soittajat toivat kulkueessaan halki kaupungin.

Juhlien vieraina olivat ryhmät Englannista ja Ruotsista. He toivat omalla panoksellaan tuulahduksen muilta mailta. Jälleen kerran koimme, kuinka kansanperinteissämme löytyy yhteneväisyyksiä, mitkä aika ja ihmiset ovat muuttaneet kullekin kansalle ominaisiksi.

Juhlaan kuului ulkolaisten vieraiden konsertti ja uutuutena oli pelimannikonsertti. Halusimme antaa turkulaisille mahdollisuuden kuulla Pelimannikillan ansiokkaita esityksiä, missä erikoisuutena oli myös yksirivisen soittaja.

Juhlat päättyivät pääjuhlaan urheilupuistossa tanssijoiden mahtavaan yhteisesitykseen. Juhlien suojelijana oli maaherra Paavo Aitio. □

LEENA AHO

● Förepolskan marssikulkue Itäisellä Rantakadulla. Auran silta ja Aurakatu ovat täynnä marssijoita. — Kuva: Ilmari Rinne.

Turun rakentamisen 750 vuotta

TURKU-ÅBO 750

■ Turun juhlavuosi lähestyy. Juhlavuotta vietetään tunnuksella "Turun rakentamisen 750 vuotta". Vuoden tapahtumakalenteriin on jo merkitty yli 200 tilaisuutta. Luvassa on mielenkiintoista kuultavaa ja nähtävää. Tässä numerossa julkaisemme tiedot ensimmäisen vuosineljänneksen tilaisuuksista.

TAMMIKUU:

1. 1.	Uudenvuoden vastaanotto
6.—7. 1.	"Loppiaiskisat" Turun Biljardisalongit ja Itäharjun biljardikahvila
20.—21. 1.	Taitoluistelun SM-kilpailut kokelaille Turun jäähalli
23. 1.	Paavin bullan muistopäivä
23. 1.	Kirkkomusiikkitilaisuus, Turun tuomiokirkko
27.—28. 1.	Nuorison taidetapahtuma
29. 1.	Turun Kauppakamarin liikennepäivä
29. 1.—26. 2.	Esitelmäsarja "Turun syntymäpäivän Turku" Turun työväenopisto
31. 1.—2. 5.	Keskiviikkomusiikki, Sibeliusmuseo

HELMIKUU:

	"Ilta vanhassa Turussa"
3. 2.	TUL:n sisähallimestaruuskilpailut Kupittaan urheiluhalli
3.—4. 2.	Suomen Dieteekkiyhdistyksen vuosikokous- ja luentopäivät, Ikituuri
3.—4. 2.	Junioreiden pöytätenniksen SM-kilpailut
3.—4. 2.	"Topin kannu" kansalliset sulkapallokilpailut, Nunnavuoren palloiluhalli
8. 2.	Esitelmätilaisuus "Isän ja äidin asema nykypäivän perheessä"
9. 2.	Perhe-ilta — oivallisin ongelmien ehkäisykeino kaikenikäisille perheille MAP-kirkko
10. 2.	Hyväntekeväisyysilta syöväntorjuntatyön hyväksi, Hamburger Börs
11. 2.	Turun laturetki
16. 2.	Ensi-ilta "Shveijk toisessa maailmansodassa", Turun kaupunginteatteri
19.—24. 2.	Kamarimusiikkipäivät, Sibeliusmuseo, Konserttitalo ja Turun linna
21. 2.	Hyväntekeväisyyskonsertti, Konserttitalo
24. 2.	Elokuvatilaisuus "Yksi mahdollisuus tuhannesta", Kino-Palatsi
25. 2.	Kävelyn Suomen sisähallimestaruuskilpailut Kupittaan urheiluhalli
25. 2.	Laskiaisrieha, Käsityöläismuseo
25. 2.	Laskiaisrieha, Ilpoinen

MAALISKUU:

	Turun Ylioppilasteatterin 20-vuotisjuhlan avajaiset, TYT:n uusi teatteritalo Valokuvauksen 3. maailmannäyttely "Tie paratiisiin", Turun Taidemuseo
1. 3.	Turun muusikkojen 60-vuotisjuhlakonsertti Konserttisali
3. 3.	Tanssiurheilukilpailut "Turun tanssitapahtuma 1979", Ikituurin Arena-sali
3.—4. 3.	Biljardin SM-kilpailut, Turun Biljardisalongit ja Itäharjun biljardikahvila
4. 3.	Lausuntamatinea, Sibeliusmuseo
9. 3.	"Eläkeläisten Turku", T-talo
10. 3.	Elokuvatilaisuus "He taistelivat synnyinmaansa puolesta", Kino-Palatsi
12. 3.	Ruotsinkielinen alueellinen työsuojelupäivä, Ikituuri
16. 3.	Numismaattinen 10-vuotisnäyttely Turun Suomalainen Säästöpankki
16.—18. 3.	10. jazztapahtuma Turku
19.—23. 3.	Nuorison teatteriviikko
20. 3.	Kamarimusiikkimatinea, Sibeliusmuseo
22. 3.	Ensi-ilta "Mustalaisparoni", Konserttitalo
25. 3.	Kehitysvammaisten musiikkitapahtuma Turun tuomiokirkkosrkn sali
28. 3.	Juhlavuoden postimerkin liikkeellelaskupäivä
28. 3.—4. 4.	Valtakunnallinen postimerkkinäyttely
30. 3.—1. 4.	Sulkapallon Suomen B-mestaruuskilpailut Nunnavuoren palloiluhalli
31. 3.—1. 4.	Naiskuoropäivät ja Suomen Naiskuoroliiton vuosikokous, Ikituuri Turun Savon-seuran Kukkojuhla

SUOMEN TURKU
ÅBO, VÅR STAD

Päätoimittaja - Chefredaktör: Olli Kestilä.

Toimitussihteeri - Redaktionssekreterare: Eino Lehtinen, Elinantie Elinavägen 4 A 44, puh. - tel. 371 320.

Ilmoitushankkija - Annonschef: Raija Heinonen, Karjakuja - Fägränd 75 c, puh. - tel. 373 034.

Toimituskunnan muut jäsenet - Redaktionsrådets andra medlemmar: Reino Leimu, Reino Linkosaari, Heimo Kallio, Hans Othman ja Ilmari Rinne.

Turku juhlavuotensa aattona:

Vuorossa oli puiden istutuskampanja

■ Turku-seura toteutti viime keväänä yhteistoiminnassa Turun päivän toimikunnan kanssa laajat, melko onnistuneet siivoustalkoot. Nyt syksyllä oli vuorossa "Turku vihreäksi"-tunnuksella pihapuiden istutuskampanja. Tapahtuman iskupäivät lokakuun 13—14 päivinä toteutettiin yhteistyössä Turun kaupungin puutarhurin Heimo Hietalan, Turun Kiinteistöyhdistyksen ja Turku-seuran kanssa.

● Tammi kasvaa ainakin 500 vuotta totesivat kaupungintalon puistoon tammen istuttaneet Turku-seuran hallituksen jäsenet Olli Kestilä (vas.), Heikki Winter, Ilmari Rinne, Haakon Wainio ja Bo Grönholm. Puun istutuspaikasta, Aura- ja Linnankatujen kulmauksessa, historia kertoo, että katu oli aikaisemmin Turun linnaan johtaneen pitkän tien eli Kuningattarenkadun varrella. Taustalla vasemmalla näkyvä talo on v. 1811 rakennettu Seurahuone, josta v. 1885 tuli kaupungintalo. Kuvan pienet kivitalot olivat olemassa jo 1700-luvulla. Minkälainen on tämä paikka 500 vuoden kuluttua eli v. 2478? — Kuva: Jari Hakala.

Kiinteistöyhtiöille jaettiin postin välityksellä 1.000 kpl tiedotuslehteä, jossa pyydettiin puiden ja taimien istutustilaukset jättämään kiinteistöyhdistykselle. Tämä hoiti neuvottelujen jälkeen tilaukset edelleen hankintaliikkeille, jotka toimittivat tilaukset tilaajien pihoille.

Tätä "virallista" tietä tuli taimitilauksia iskupäivän istutuksia varten vain muutama kymmenen. Tapahtumalla oli kuitenkin huomattava mainosarvo Turku vihreäksi-tavoitteelle. Huomattava määrä taimia hankittiin "omia teitä", kuten asian hoitamiseen hyvin sopii. Myös iskupäivän jälkeen on monia pihoja syysistutuksilla kaunistettu. Kaupunki kiirehtii myös omalta osaltaan puistojen ja katujen parannuksia, mm. Puistokatu on saanut uudet puurivistöt.

TIEDOTUS- JA ISTUTUSTOIMINTA JATKUU

Turku-seura kutsui kaikkien kaupunkiosaeurojen edustajat yhteiseen palaveriin Turun Suomalaisen Säästöpankin pääkonttorin kerholle tiistaina marraskuun 28 päivänä. Tilaisuudessa oli edelleen esillä Turku vihreäksi-teema ja lisäksi Turun katu- ja liikennejärjestelyjä koskevia kysymyksiä.

Ensi keväänä toteutetaan uusi istutuskampanja, sillä kevät on toinen otollinen istutusajanjakso. Ajankohta tosin on jo juhlavuotta, mutta pääjuhlatapahtumat ovat vasta kesällä, jolloin luonto Turussa on vihreää. □

ILMARI RINNE

TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y

Toiminnanjohtaja
Verksamhetsledare
Ilmari Rinne
Taskulantie — Taskulavägen 1 G 116
20300 Turku — Åbo 30
Puh. — Tel. 382 596

Taloudenhoitaja - Ekonomichef
Ulla Eura
Kristiinankatu — Kristinegatan 10 A 15
20100 Turku — Åbo 10
Puh. — Tel. 24 992

Svenskspråkig sekreterare - Ruotsinkielinen sihteeri
Erik Bergh
Svartmunkegränd — Mustainveljestenkuja 2 A
20100 Åbo — Turku 10
Tel. — Puh. 13 030

Postisiirtotili - Postgiro
TU 32 300-4

Turku kaksi kertaa vanhempi kuin juhlavuosi edellyttää

■ Kuralan Kylämäen alueella tehtyjen muinaislöytöjen sekä kirjallisten lähteiden ja alueella olevien rakenteiden avulla voidaan luoda kokonaiskuva erään kylän kehityksestä 600-luvulta meidän päiviimme saakka. Tämän kulttuurimuistomerkin sijaitseminen Turun kaupungin keskustan tuntumassa tekee alueen mielenkiintoiseksi. Näin toteaa Turun kaupungin museolautakunta lausunnossaan kaupunginhallitukselle omana kantanaan Kuralan Kylämäen alueen säilyttämisen puolesta. Toisin sanoen Turku on tämän arvion mukaan noin 1400-vuotias, vaikka kaupunki ensi vuonna viettääkin 750-vuotisjuhliaan. Museolautakunta toivoo Kuralan Kylämäen alueen asemakaavoittamista esihistoriallisiksi suojelualueeksi ja alueen vastaista käyttöä selvittämään toimikuntaa.

Kuralan Kylämäen alueen vastaisesta käytöstä on kiistelty kuten tunnettua jo pitkään. Museoviraston ja kaupungin museolautakunnan kanta ovat säilyttämisen puolesta. Kaupungin lakimies Ernst Westerlund puolestaan on katsonut Museoviraston itse asiassa haluavan suojella Kuralan kylämiljöötä käyttämällä muinaismuistolakia verukkeena. Turun kaupungille alueen säilyttäminen on verraten kallista, sillä tämä 13 hehtaarin suuruinen alue tarvittaisiin kipeästi asuntotarkoituksiin. Turun museolautakunta myöntääkin, että Kuralan Kylämäen tapauksessa törmäävät toisiinsa Turun kaupungin lyhyen tähtäimen taloudelliset edut ja pitemmän tähtäimen ympäristösuojelulliset näkökohdat.

Museoviraston vuosien 1973—74 aikana suorittamat tutkimukset ovat osoittaneet Kuralan Kylämäen alueella olevan laajoja esihistoriallisia löytöpaikkoja, joista on tavattu rautakautinen kalmisto, asunnon pohjia sekä muinaispelto. Koekaivauksissa on löydetty myös esihistoriallista esineistöä. Erityisen ainutlaatuiseksi alueen tekee se, että muinaislöytöjen perusteella todettu asutus on jatkunut katkeamattomana 600-luvulta meidän päiviimme.

Turun kaupungin museolautakunta esittää, että Kuralan Kylämäen alueesta voitaisiin muodostaa ympäröivien kaupunginosien virkistysalue tai kulttuurihistoriallinen koealue, jossa viljeltäisiin maata entisajan keinoin ja pidettäisiin niitä kotieläimiä, joita ennen vanhaan on talossa pidetty. □

VANHA RAKAS TURKU

kotikaupunkini.
Siellä synnyin, kasvoin,
kävin koulut, opit kaikki.
Joka kivi, katu tuttu
puistot kujat sen,
kaikki huokuu aikaa
kaukaa menneiden.
On kuin päivä paistais
yli kaiken tuon
taivas pilvetönnä kaartuu
syvän sininen.
Katedraalin kellot soivat
hartautta kumahdellen.
Nousen portaat ikivanhat
ammoin siihen rakennetut
Unikankareelle kummun.
Urut soivat, kuuluu messu
ihanalta alttarilta.
Vaivun syvään hartauteen
annan rauhan tulla sieluun
vallata myös ruumiini.
Täällä tunnen Luojan armon
autuuden ja hiljaisuuden.

Kiitos teille menneet polvet
Temppelistä ylevästä,
sieltä olen saanut voimaa
kantaa monet tuskan taakat
elämäni kulkutiellä.

EEVA MARIA HYRKLAHTI

★

Ylläoleva runo on kirjoitettu muistona Turun matkalta, jolloin kirjoittaja osallistui Jumalanpalvelukseen 4. 1. 1978 Turun tuomiokirkossa.

Satoja kaitaelokuvaajia Turun 750-vuotisjuhlille

■ UNICAN (Union International du Cinema d'Amatuer) kongressi järjestetään ensi vuoden elokuussa Turussa. Kongressin järjestelystä vastaa Turun Kaitaelokuvaajat, jolle Turun kaupungin ensi vuoden talousarviossa on varattu 10.000 markkaa järjestelykustannuksiin.

Sadat huipputason kaitaelokuvaajat eri puolilta maailmaa saapuvat kuvaamaan 750-vuotisjuhliaan vietävää Turkua. Eikä vain juhla-Turkua, vaan myös Turun arkista elämää ja Turun messutapahtumia. UNICA-79 kongressi pidetään Ikituurissa, mutta kilpailuelokuvat katsellaan ja arvostellaan Turun konserttitalossa, jossa ne pyörivät kahdeksan päivän ajan aamusta iltaan. Kongressin jälkeen Turusta filmattuja elokuvia esitetään eri puolilla maailmaa.

UNICA-78 kilpailut pidettiin Bakussa Neuvostoliitossa, jonne oli lähetetty runsaasti Turkua esittelevää aineistoa. Bakussa turkulainen dipl.ins. Niilo Luukkonen voitti hopeamitalin elokuvallaan "Älä ole katkera elämälle". Samalla elokuvalla Luukkonen voitti keväällä Suomen Kaitaelokuvaajain Liiton mestaruuden. Hopeamitalin Niilo Luukkonen voitti myös Itävallan Danubiale-festivaalissa elokuvalla "Terällä terävällä". □

XXXI
VALTAKUNNALLISET KOTISEUTUPÄIVÄT TURUSSA
29. 6. — 1. 7. 1979

"MERI — TYÖ — KULTTUURI"

— UUTISIA SUUNNITELMISTA JA PIKKUTIETOJA —

Turussa ensi kesänä vietettävien valtakunnallisten kotiseutupäivien järjestelyt ovat vielä alkuvaiheessaan. Päivien ohjelmajaosto on kuitenkin työskennellyt ja pitänyt useita kokouksia. Koska työjaosto ja valtuuskunta eivät tätä kirjoitettaessa ole vielä käsitelleet ohjelmajaoston suunnitelmia, alla mainitut kaavailut ovat lopullisesti vahvistamatta.

KOKOUS JA MAJOITUS

Ikituuriin järjestetään ko. päiviksi vastaanottotoimisto, tiedotuskanslia, tiedotus- ja muiden tarvikkeiden jakelu- ja myyntipiste, opaskeskus, retkeilyjen lähtö- ja päätepaikka, Turun 750-v. pienoisnäyttely ym. esityksiä.

Valmistelujen keskuspaikka kotiseutupäiviin asti on Varsinais-Suomen Maakuntaliiton toimisto, Rauhankatu 14 b, 20100 Turku 10, puh. 10 368, Tauno Suominen tai Perttu Koillinen.

ALKAJAISPÄIVÄ 29. 6.

Kello 8—20 otetaan ilmoittautumisia vastaan Ikituurissa ja vuosikokousedustajien valtakirjojen tarkastus on samassa paikassa aamupäivän aikana.

Kello 9—10 tulokahvit muualta saapuneille.

Kello 9.30 alkaa puolen tunnin välein lähtevät kolme eri linja-autokierrosta, jolloin n. 1,5 tunnin aikana oppaiden avulla tutustutaan Turkuun.

Kello 12—13 on lounas ja kello 13.30 kotiseutupäivien avaus ja Kotiseutuliiton vuosikokous Ikituurin Areena-hallissa.

Kahvitauon jälkeen pidetään kello 16—18 Kotiseutuliiton 30-vuotisjuhla tunnuksella "Meri — työ — kulttuuri". Liiton täyttäessä 30 vuotta ohjelma on paljolti tähän liittyvää. Suunnitelmissa on kaupunginorkesteri, suuret tanhuryhmät, kuorot, kronikka ym.

Ikituurissa nautittavan päivällisen jälkeen on tarkoitus varata vapaa ilta ja Turku-kohteiden esittelyä.

LAUANTAI 30. 6.

Perinteellisesti kotiseutupäivien toinen päivä on retkeilypäivä. Retkeilyjaosto valmistaa kello 8—18 kestäviä sekä saaristoon laiva- ja että sisämaan kartano- ja linnaretkeilyjä. Ruokailu tapahtuu retkien yhteydessä ja retkille ilmoittaudutaan samalla kun ilmoittaudutaan kotiseutupäiville. Retkien välitavoitteet ovat merkittäviä nähtävyyksiä.

Lauantaipäivän illanvietot järjestetään, osanottajamääristä riippuen useammassa paikassa, kuten Turun linnan Kuninkaan- ja Kuningattaren saleissa, Turun VPK:n juhlasalissa ym. Nämä ovat vapaampia ohjelmatilaisuuksia eikä aikaisemmin kokeiltuja ravintolailtoja.

SUNNUNTAI 1. 7.

Kotiseutupäivät seuraavat pääosiltaan aikaisempia perinteitä. Sunnuntaiaamuna osallistutaan jumalanpalvelukseen Turun uudistetussa Tuomiokirkossa ja sen jälkeen tutustutaan oppaiden avulla tähän kansallispyhättöön.

Päivän ohjelmassa on lisäksi kunniakäynti sankarihaudoilla, tutustumiset Ylösnousemuskappeliin, Sibelius-, Meri- ym. museoihin.

Pääjuhla järjestetään Turun kauniissa urheilupuistossa, jonka nurmikentät tarjoavat hyvät esitystilat laajoine katsomoineen. Ohjelmajaosto on valmistellut ohjelmaa, mutta koska sitä ei ole vielä lopullisesti vahvistettu, ei ohjelmasta ole tarvetta vielä kertoa.

Riittää, kun toteamme, että Turun juhlavuoden eräs keskeisimmistä tapahtumista ovat juuri nämä valtakunnalliset kotiseutupäivät, joille on varattu arvokkaat puitteet. Päiville odotetaan suurta osanottajamäärää, joiden joukossa laaja kotiseutuväen rintama ja valtiovallan edustajat. Turku-seuran jäsenet sekä Suomen Turun lukijat ovat tervetulleita ensi kesän kotiseutupäiville. □

ILMARI RINNE

Turku-seura, Åbo-samfundet ry

toivottaa jäsenilleen ja kaikille turkulaisille

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

tillönskar sina medlemmar och alla åbobor

God Jul och Gott nytt År

Markkinointipäällikkö
PERTTI HAAPAKOSKI:

Turun Messut 79 lähenevät

■ Elinkeinoelämän osuus Turun 750-vuotisjuhlien vietossa ovat kansainväliset TURUN MESSUT 79, jotka Osuuskunta Turun Messut järjestää Kupittaalla 10—19. 8. 1979. Kaupungin juhlaviikko huipentuukin messujen avajaisiin.
Messujen valmistelut ovat olleet käynnissä jo pitkään ja kaikki merkit viittaavat siihen, että messuista tulee kaikkien aikojen suurimmat Turussa.
Edellisillä Turun Messuilla vuonna 1975 oli mukana 458 näyttelyosastoa ja messuihin tutustui 184 209 maksanutta kävijää. Tämä luku on yhä tämän vuosikymmenen suurin, kun otetaan huomioon kaikki maassamme järjestetyt messutapahtumat.

MESSUALUETTA TIIVISTETÄÄN

Kupittaan messualueen suunnittelussa on lähdetty siitä, että alueesta pyritään tekemään mahdollisimman toimiva ja tiivis, jotta saadaan syntymään hyvä messutunnelma. Messujen käytössä tulee olemaan sisätiloina Kupittaan Urheiluhallin lisäksi kaikkiaan seitsemän erikoishallia, joista kolme sijoitetaan vanhalle katsastuskentälle, kolme hiekkakentille sekä yksi ns. sirkuskentälle. Kaikkiaan sisätilaa on messujen käytössä 16.700 m². Koko messualueen suuruus on 8,5 ha. Messualueen sisään jäävät Kupittaan uimalan kaksi allasta, mutta tällä kertaa jäävät Kupittaan ankkalammikot osittain messualueen ulkopuolelle.

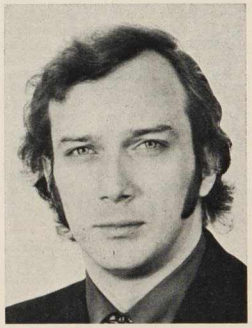

Pertti Haapakoski

VAHVOJA ERIKOISOSASTOJA

Turun Messut 79 ovat yleismessut, joiden sisällä kuitenkin toteutetaan muutamia erittäin voimakkaita erikoisnäyttelyitä. Ensimmäistä kertaa tulee Turun Messuilla olemaan mukana TYÖ JA TAITO 79 -näyttely, joka sijoitetaan Kupittaan Urheiluhallin alakertaan. Näyttelyn yhteydessä on yleisöllä mahdollisuus tehdä ostoksia suoraan messuosastoilta. Näyttelyssä on esillä lähinnä käsi- ja pienteollisuuden tuotteita. Runsaat työnäytökset antavat näyttelylle lisäväriä.

Muita vahvoja erikoisosastoja tulevat olemaan KULTAA JA HOPEAA 79, joka sijoitetaan Kupittaan Urheiluhallin keskustaan, RAKENTAMINEN JA ASUMINEN, jonka käytössä on kaksi erikoishallia sekä VALOKUVAUSALAN ERIKOISNÄYTTELY, joka sijoitetaan samaan halliin kuin TV:t, radiot ja kodinkoneet. Messujen aikana on Turussa maailman amatöörielokuvien katselmus UNICA 79, joka tuo Turkuun ja messuille satoja ulkomaalaisia eri puolilta maailmaa.

ROMANIA MUKANA SUURELLA OSASTOLLA

Turun Messut 79 tulevat olemaan aikaisempaa kansainvälisemmät. Romania on ilmoittautunut messuille suurella osastolla ja tuo näyttelille runsaan valikoiman tuotantoaan. Samalla se pyrkii luomaan uusia kauppasuhteita suomalaisiin yrityksiin sekä viennin että tuonnin merkeissä.

Lisäksi messuille ovat tulossa Neuvostoliiton ja Suomen rajakauppaa edustava Lenfintorg, ainakin Turun pohjoismaiset ystävyyskaupungit Bergen—Göteborg—Århus, sekä useita yrityksiä Länsi-Saksasta. Neuvottelut ovat parhaillaan käynnissä lisäksi useaan muuhun maahan.

TURUN MESSUT 79
Kupittaalla 10–19. 8.

ILMOITTAUTUMINEN VILKASTA

Ilmoittautuminen Turun Messuille on ollut tavallista vilkkaampaa. Marraskuun loppuun mennessä on sisätiloista varattu yli kolmannes. Mukana on mm. liikkeenvaihdoltaan Suomen suurin yritys Neste Oy sekä useita muita suurimpiin lukeutuvia yrityksiä, kuten SOK, Kesko, Valmet jne. □

TIETOJENKÄSITTELYLIITTO ry ja Osuuskunta Turun Messut ovat sopineet NordDATA 80 -näyttelyn järjestämisestä Turussa toukokuussa 1980. NordDATA on pohjoismainen ATK-alan ammattilaisten konferenssi, joka järjestetään vuorovuosin eri Skandinavian maissa. Suomessa se on järjestetty aikaisemmin vuosina -72 ja -76 Helsingissä. Konferenssiin on viime vuosina osallistunut vajaat kaksituhatta atk-päällikköä, suunnittelijaa ja muuta alan asiantuntijaa. NordDATA -konferenssiin liittyy tavan mukaan näyttely, jossa esitellään tietokoneita sekä tietojenkäsittelyyn liittyviä laitteita ja apuvälineitä. Turussa Nord DATA 80 -näyttely on avoinna ainakin konferenssipäivät 27-29. 5. 1980. Osanottajien lisäksi näyttelyyn voivat tutustua myös muut alasta kiinnostuneet. Näyttelypaikaksi on suunniteltu Kupittaan Urheiluhallia.

Keittiönäyttelyssä löytöretki keittiöön

■ Osuuskunta Turun Messut järjesti 22.—27. 9. 1978 Ikituurin kongressikeskuksessa Keittiö 78-näyttelyn, jossa oli kaikkiaan 65 näytteilleasettajaa ja esillä yli 200 valmistajan tuotteita. Näyttelyn avauksen suoritti messuosuuskunnan hallituksen jäsen, konsuli Jarmo Nuotio. Näyttelyyn tutustui kuuden päivän aikana 13 131 kävijää, joka on parisen tuhatta vähemmän kuin edellisen, Konserttitalossa järjestetyn vastaavan näyttelyn kävijämäärä. Nyt järjestetty näyttely oli alan näyttelyistä maamme laajin.

Keittiökalusteiden lisäksi näyttelyssä esiteltiin kodinkoneita, keittiön työvälineitä, astioita, tekstiilejä ja elintarviketeollisuuden tuotteita. Tietokonekeittiön vastakohtana nähtiin Turun kaupungin historiallisen museon laatima Hilman ja Kallen keittiö 1920-luvun alkupuolelta. Keittiö oli mainio ja valaiseva esimerkki siitä, minkälaisissa keittiöissä isoäidit joutuivat työskentelemään ja askaroimaan.

Näyttelyn monipuolista tuotevalikoimaa täydensivät ohjelmat, joissa perehdyttiin ruoanvalmistukseen, ravinto-oppiin, säilöntään, pakastamiseen jne. Näistä asioista kertoivat kotitalousopettaja Leena Rukka, kotitalousteknikot Terttu Järvinen, Anja Hulmi ja Katri Sulonen sekä TV-keittiömestarit Vanamo ja Kolmonen. Tavaratalo Wiklund järjesti kotiasujen muotinäytöksiä.

Varsinais-Suomen Sokeritautiyhdistys ja Turun Juustoseura esittelivät osastoillaan ravitsemustietoutta ja jakoivat ruokaohjeita. Varsinais-Suomen Maatalouskeskuksen ja Valion sieniosastolla oli myös kilpailu parhaista sieniruokalajeista. Muista kilpailuista mainittakoon kattauskilpailu, jossa sai äänestää maaherra ja rouva Paavo Aition, maaherra Sylvi Siltasen ja kaupunginjohtaja ja rouva Väinö J. Leinon kattamista pöydistä.

Kattamiskilpailun voitti Leinoaviopuolisoiden kattama pöytä, jonka rouva Aija Leino oli nimennyt Ruskaleikiksi. Syksyn ruskavärein katettu pöytä sai yhteensä 3 532 ääntä eli 49,1 prosenttia kaikista annetuista äänistä. Äänestäjien kesken arvotun palkinnon voittajaksi arvottiin Pirjo Mårtensson. □

Turkis 78-näyttely Ikituurin kongressikeskuksessa

■ Osuuskunta Turun Messut järjesti Turkis 78-näyttelyn Ikituurin kongressikeskuksessa lauantaina 28. 10. ja sunnuntaina 29. 10. Näyttelyssä, joka oli ensimmäinen alan erikoisnäyttely Suomessa, oli mukana 11 Turun Turkkurit ry:n jäsenliikettä.

Näyttelyn avauksen suoritti Suomen Turkisalan Keskusliiton puheenjohtaja Håkan Sandbacka, joka totesi mm., että turkisala kaikkineen työllistää maassamme lähes 100 000 ihmistä. Suomen turkisalan historia osoittaa. että vähän yli 300 vuotta sitten perustettiin Turussa alan ensimmäinen ammatillinen yhteistoiminta ja siitä lähtien on Turussa aina ollut hyvän ammattitaidon ja idearikkauden omaavaa turkkurikuntaa.

Muotinäytöksistä vastasi Roswitha Heikkilä. Osastoilla ja muotinäytöksissä saamaansa kuvaa yleisöllä oli mahdollisuus täydentää seuraamalla työnäytöksiä, joissa esiteltiin turkisten käsittelyä. Alan eri puolia valotettiin filmiesityksillä. Myös turkiseläinten luonnonmukaiseen asuun sai näyttelyssä tutustua, sillä täytetyt eläimet antoivat oman piristävän lisänsä kokonaisuuteen. Näytteilleasettajat olivat lahjoittaneet eläinten häntiä ja turkisten hukkapaloja Pelastakaa Lapset ry:lle, joka möi niitä näyttelyvieraille.

Yleisökilpailun palkinnon 8 500 markan arvoisen swakaraturkin voitti suoritetussa arvonnassa Ritva Suoperä Turusta. □

Kaskutoimikunta aloittanut työnsä

Turku-seuran kaskukilpailuun lähetettiin yli 700 kaskua ja lähettäjiä oli yli 60. Aikaisempia kaskukirjoja varten lähetetyistä mutta tilanpuutteen takia julkaisematta jääneistä kaskuista saadaan vielä joku määrä lisää.

Jo vuosi sitten Turku-seura nimesi toimikunnan kaskukilpailua ja kaskukirjan toimittamista selvittämään. Puheenjohtajana on asessori Heikki Winter ja jäseninä kouluneuvos A. T. Koskimies, intendentti Erik Bergh, insinööri Pekka Niemi, toimittaja Eino Lehtinen ja asessori Ilmari Rinne.

Toimikunta on kilpailun päätyttyä pitänyt ensimmäisen kokouksensa ja laatinut työsuunnitelman. Todettakoon, että koneellakirjoitettujen ja "selvien" juttujen lisäksi on suuri määrä käsinkirjoitettuja lappusia, joiden puhtaaksikirjoitus vaatii oman aikansa.

Edelliset kaskukirjat olivat kumpikin n. 260-sivuisia ja tavoitteena on nyt suunnilleen sama sivumäärä.

Parhaat kaskut valitaan ja muut tallennetaan seuran arkistoon. Ovathan kaikki kaskut omalla tavallaan turkulaista historiaa, sillä niissä on paljon tunnettuja nimiä ja heistä hupaisia tositarinoita.

Tavoitteena on saada kaskukirja painetuksi ensi kesän suuriin juhliin ja valtakunnallisiin kotiseutupäiviin mennessä.

Hyviä kulttuurikaskuja ja tarinoita — ei niiden tarvitse mitään vitsejä olla — otetaan edelleen vastaan niin kauan kuin kaskutoimikunta suorittaa jo lähetettyjen kaskujen tarkistusta. Kaskutoimikunnan sihteerinä on Turku-seuran toiminnanjohtaja Ilmari Rinne, jolle voi lähettää vielä uusia kaskuja sekä tiedustella kaskukirjaan liittyviä asioita.

Edelläolevasta on varmaankin selvinnyt, ettei kaskukilpailun tulosta saada selville ennen kuin kaikki yli 700 kaskua on tarkistettu ja lajiteltu.

Kaskukilpailussa on useita hyviä palkintoja luvassa. Niistä voitaneen esittää yhteenveto vasta Suomen Turun numerossa 1/79. Pääpalkinnon Vip-merkkisen polkupyörän on lahjoittanut Tunturipyörä Oy. □

ENSI vuonna 750-vuotisjuhlaansa viettävällä Turulla on stipendirahasto, josta on tarkoitus myöntää apurahoja elinkeinoelämän piirissä työskenteleville tai sen palvelukseen tulevien nuorten ulkomaisiin opintomatkoihin. Turun Kauppakamari on lahjoittanut rahaston pohjasummaksi 50 000 markkaa ja toivoo elinkeinoelämän ja yritysten kartuttavan rahastoa.

Turku-seura, Åbo-samfundet ry:n toimintasuunnitelma vuodelle 1979

Kahdeskymmenestoinen toimintavuosi

TAVOITTEET JA PERIAATTEET

Turulla, Suomen vanhimmalla kaupungilla, arvokkaan historian omaavalla meren, työn ja kulttuurin kaupungilla, on vuosi 1979 suurten muistojen vuosi, sillä Turun synnystä v. 1229 tulee kuluneeksi 750 vuotta. Ehkä Aurajoen suun kantaasukkaat ovat näillä kukkuloilla ja rannoilla jo paljon aikaisemminkin asuneet ja työnsä aloittaneet.

Juhlien ja muistojen keskellä on paikallisella kotiseutuyhdistyksellä Turku-seuralla oman kotiseutunsa menneisyyden, kokemusten ja tietouden pohjalta asetettava tavoitteet ihmisläheisiksi, aineellisten olosuhteiden ja henkisen ilmapiirin eli kokonaismiljöön luomiseksi mielekkääksi tämän hetken ja tulevan turkulaisen elämälle. Turku-seuran on tältä pohjalta pyrittävä vaikuttamaan Turun päättävien viranomaisten ja laitosten tietouteen.

Toisaalta asukasta on suojeltava liian rajulta, mielettömältä rakentamiselta ja kaiken muuntamiselta ja toisaalta ohjattava myönteistä, ihmisläheistä kehitystä parhaitten perinteitten opastamana.

Elämän kokemusta omaava, vanheneva paikallispatriootti ei voi hyväksyä isien työn nopeaa hävittämistä ja kaiken muuntamista mielijohteiden ohjaamina. On nähtävä taaksepäin ja eteenpäin. Ajan perspektiivi on arvokas kompassi, joka ohjatkoon Turku-seuran rakentavaa, joskin vaikutuksiltaan vaatimatonta työtä edelleen niin, että historia ja uusi aika voivat lyödä kättä toisilleen "Aboa vetus et nova".

YLEISET KOKOUKSET JA JUHLAT

Vuonna 1979 on seuran toiminnassa jäsenistölle sekä uusia että perinteisiä tilaisuuksia.

Vuoden ensimmäinen juhla on Naisjaoston järjestämä Kynttilänpäivän juhla 4. helmikuuta.

Seuran vuosikokous on sääntöjen mukaan maaliskuussa ja syyskokous marraskuussa. Näissä tilaisuuksissa toivotaan toiminnanhaluisten ja kotiseututyöstä kiinnostuneiden jäsenten tarjoutuvan jaostoihin ja erilaisiin tehtäviin, joita seuran toiminnassa runsaasti tarjoutuu.

Turun linnassa vietetään lokakuussa perinteellinen syysjuhla arvokkain ohjelmin.

Muitakin kokous- ja juhlatilaisuuksia järjestetään, jos tarvetta ilmaantuu.

ESITELMÄSARJA

Turku-seura järjestää yhdessä Turun työväenopiston kanssa esitelmäsarjan työväenopiston huoneistossa tammi-helmikuussa. Aiheet Turun juhlavuonna käsittelevät Turun elämän vaiheita alkaen Turun synnystä 1229 ja päättyen viime vuosien tapahtumiin.

Turku-seura on välittänyt asiantuntijaesitelmöitsijöitä omasta piiristään ja tarjoaa v. 1979 edelleen apuaan esim. valtakunnallisille kotiseutupäiville, kesäyliopistolle ja moniin juhliin.

VALTAKUNNALLISET KOTISEUTUPÄIVÄT TURUSSA 29. 6.—1. 7. 1979

Turku-seura teki aikoinaan aloitteen vuosittain pidettävien valtakunnallisten kotiseutupäivien saamiseksi Turkuun Suomen Kotiseutuliiton 30-vuotisen taipaleen ja Turun juhlavuoden merkeissä. Kun Turun kaupunki teki myönteisen päätöksen osallistumisestaan vastuuseen taloudellisesti ja nimesi edustajansa järjestelyihin ja kun vielä Varsinais-Suomen Maakuntaliitto on mukana, niin voidaan kotiseutupäivät pitää Turussa kesällä 1979.

Ne ovat 3-päiväiset ja Turku-seuran jäsenet voivat niihin osallistua ja varsinkin suuriin yleisöjuhliin toivotaan laajaa jäsenjoukkoa mukaan.

Turussa vihittiin kolme riemutohtoria

■ Suomen vanhimman yliopiston Åbo Akademin 60-vuotisjuhlan eräänä kohokohdaksi muodostui kaikkien tiedekuntien yhteinen tohtoripromootio, jonka yhteydessä Handelshögskolan vid Åbo Akademi järjesti oman promootionsa.

Åbo Akademin promootiossa 22. 9. 1978 vihittiin 20 kunniatohtoria, 44 väitelleyttä tohtoria ja kolme riemutohtoria. Viimemainitut vihittiin tohtoreiksi jo Åbo Akademin ensimmäisessä promootiossa vuonna 1927. Filosofian riemutohtorin arvon ja miekan saivat nyt kemisti Per Ekwall, geologi Gunnar Pährman ja poissaolevana geologi Hans Hausen.

Tohtoripromootio Turun konserttitalossa aloitettiin Paciuksen akateemisella juhlamarssilla. Tervehdyspuheen piti kansleri Sven Lindman ja juhlapuheen rehtori Bill Widén. Ensiesityksensä sai juhlakantaatti "Lagern över alla lagrar", jonka on säveltänyt turkulainen Gottfrid Gräsbäck ja sanoittanut turkulainen kirjailija Ole Torvalds, joka myös promovoitiin kunniatohtoriksi. Konserttitalosta juhlavieraat siirtyivät kulkueena Turun tuomiokirkkoon, jossa saarnasi piispa John Vikström. Juhlallisuudet päättyivät Turun linnassa pidettyihin juhlaillallisiin.

★

Syyskuussa vuonna 1918 perustetussa säätiöpohjaisessa Åbo Akademissa alkoi opiskelu kevätlukukaudella 1919. Tiedekuntia oli kolme: humanistinen, matemaattisluonnontieteellinen ja valtiotieteellinen. Myöhemmin on perustettu lisäksi kemiallis-teknillinen sekä teologinen tiedekunta. Vuonna 1927 akatemian yhteyteen perustettiin ruotsinkielinen kauppakorkeakoulu Handelshögsskolan vid Åbo Akademi. Opiskelijain määrä on kasvanut kymmenessä vuodessa noin 80 prosentilla ollen nyt yli 3 000, joista noin neljännes on suomenkielisiä. Åbo Akademissa on ollut sen historian aikana yli 150 tohtorinväitöstä. □

Kokoukset ja vieraitten majoitukset ovat Ikituurissa. Toinen päivä on retkeilypäivä ja sunnuntaina on pääjuhla Turun urheilupuistossa.

750-VUOTISJUHLAT JA TURUN PÄIVÄ

Turun päivän toimikuntaan Turku-seura on vuosittain nimennyt kolme edustajaansa ja nimennee myös 1979. Kaupunginhallitus on pyytänyt Turun päivän toimikuntaa suunnittelemaan Turun juhlavuoden kansanjuhlaa 5. 8. Tämän juhlan ja ehkä myös edelleen varsinaisen Turun päivän 16. 9. järjestelyihin Turku-seura siis osallistuu. Myös muihinkin Turun juhlavuoden järjestelyihin Turku-seura osallistuu tarpeen niin vaatiessa.

Tavoitteena on vielä olla mukana Turun Messuilla 10.—19. 8. Turku-seuran tiedotuskioskilla.

KIRJALLINEN TOIMINTA JA TIEDOTTAMINEN

Suomen Turku — Åbo vår stadlehteä ilmestyy neljä numeroa, joista n:o 2 toimitetaan laajempana lehden 20-vuotisjuhla- ja kotiseutunumerona jaettavaksi ja myytäväksi valtakunnallisten kotiseutupäivien yhteydessä.

Kolmannen kaskukirjan painattaminen on seuran tavoitteena, mikäli kustannuskysymykset saadaan ratkaistua. Kaskukilpailussa saatu kaskumäärä riittänee painokseen.

Turun yliopiston suomenkielen laitoksen avulla seuramme aloitteesta kerätty Turku-kronikka pyritään saamaan valmiiksi juhlavuoden aikana.

Paikallisradiossa pyritään Turku-seuran taholta antamaan entistä enemmän Turku-tietoutta.

JAOSTOJEN TOIMINTA

Murrejaosto pitää edelleen kerran kuussa kokouksen tarkastaen saapuneita Turun murteen kirjoituksia, keräten kortistoon Turun murresanoja, esiintyy Turun paikallisradiossa murrepakinoin, ehdottaa ja tarkistaa Turun murteisia mainoksia ja huolehtii murrekirjoituksista Suomen Turkuun. **Retkeilyjaosto** järjestää torstai-iltoina toukokuussa kulttuuriopintoretkeilyt, avustaa valtakunnallisten kotiseutupäivien retkeilyjä sekä toimimalla Turku-seuran opas- ym. tehtävissä. **Lehtijaosto** suunnittelee ja hoitaa Suomen Turun ilmestymiseen liittyvät toimenpiteet **Naisjaosto** avustaa seuraa juhlien järjestelyssä ja toimeenpanee Kynttilänpäivän juhlan. **Sivistysjaoston** osatavoitteina ovat mm. eräiden Turun historiasta kiinnostavalla tavalla kertovien ruotsinkielisten teosten kääntäminen suomeksi tai ainakin eräiden kohtien suomentaminen ja julkaiseminen Suomen Turussa. **Historianjaosto** valmistelee seuran esitelmäsarjan aihepiirin ja toimittaa Suomen Turkuun Turun historiaan liittyviä kirjoituksia. **Ympäristöjaosto** suunnittelee Turkuun kohdistuvia "Turku vihreäksi"-toimenpiteitä ja muita luonnonsuojeluun liittyviä aloitteita. **Talousjaosto** tukee seuran taloutta etsimällä tarvittavat keinot ja toimenpiteet seuran talouden ylläpitämiseksi. **Työjaosto** käsittelee muilta jaostoilta saapuneet aloitteet ja aktivoi jaostoja tekemällä niille toimintaehdotuksia sekä valmistelee asiat hallitukselle. **Ruotsinkielinen jaosto** käsittelee muiden jaostojen eri tehtäviä, mutta ruotsinkielisen väestön kannalta. Jaosto ehdottaa Suomen Turku — Åbo vår stad-julkaisuun ruotsinkielisiä kirjoituksia ja pyrkii järjestämään ruotsin kielisiä turkulaisia erityisesti kiinnostavia toimintoja. **Kaskujaosto** on nimetty tilapäisesti ja sen tehtävänä on valmistella kolmannen kaskukirjan painattamiseen ja kaskukilpailuun liittyviä kysymyksiä. Muitakin tilapäisiä jaostoja ja toimikuntia asetetaan tarpeen vaatiessa.

Turku-seuran Kynttilänpäivän juhlia 20 vuotta

● **Turun kaupungintaion istuntosalissa järjestetyn ensimmäisen Kynttilänpäivänjuhlan pöytäseurassa nähdään mm. Turku-seuran ensimmäinen puheenjohtaja, maaherra Esko Kulovaara, Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, kunnallisneuvos ja rouva Arvo Toivonen, hovioikeudenneuvos ja rouva Olavi Santalahti, kauppaneuvos Armas Koivurinta ym.**

Turku-seuran järjestämää ensimmäistä Kynttilänpäivän juhlaa vietettiin 1959 ja juhlapaikkana oli Turun kaupunginvaltuuston istuntosali.

Seuran naisjaosto on kaikki 20 juhlaa järjestänyt suurella innolla ja alttiudella. Jaoston ensimmäinen puheenjohtaja, taiteilija Irma Jylhä kertoi v. 1959 juhlan ohjelmassa olleen mm. kuvaelman "Turun palo", joka oli niin todentuntuinen, että palvelijatytön juostessa sisään ilmoittamaan Turku palaa, juhlaväki pelästyi. Samassa juhlassa oli myös Tamara Lundin ensiesiintyminen.

Naisjaoston urakka tässä ensimmäisessä juhlassa oli valtava, sillä kaupungintalossa ei ollut astioita, ei edes keittopaikkaa, joten hella, pannut ja astiat tuotiin muualta.

Viiden vuoden jälkeen vaihtui puheenjohtaja. Vuosina 1965—77 eli peräti 12 vuotta oli naisjaoston "primus motorina" hammaslääkäri Helmi Silvola-Manérus. Hänen johdollaan on juhlia järjestetty VPK:n talolla, seurakuntatalolla ym. Viimeksi oltiin Ikituurin Aurora-salissa.

Ei vain puheenjohtajat, vaan myös koko naisjaosto on pannut itsensä "likoon" Kynttilänpäivän juhlien onnistumiseksi. Arvottuja lahjaesineitä jaoston jäsenet ovat vuosittain kerränneet runsaasti turkulaisten liikelaitosten ja monien yksityishenkilöiden ollessa lahjoittajina.

Vuoden 1979 Kynttilänpäivä on 4. 2. ja tällöin on tarkoituksena viettää Kynttilänpäivän juhla uudessa Hamburger Börsissä, mikäli talo on silloin valmis vastaanottamaan vieraita. Suunnitelmien mukaan uusi komea Börs valmistuu ensi vuoden helmikuun alussa.

V. 1978 naisjaosto valitsi uudeksi puheenjohtajaksi rouva Rauni Arvelan. Myös osa jaoston jäsenistä vaihtui. Uusin voimin, mutta entiseen tapaan vietetään perinteellistä Kynttilänpäivän juhlaa. □

ILMARI RINNE

MUITA TOIMENPITEITÄ

Seuran arkisto on edelleen Wäinö Aaltosen museosta käyttöön saadussa arkistohuoneessa. Seura kuitenkin tavoittelee sellaista pysyvämpää toimitilaa, jonka yhteydessä Turku-seuran hallitus ja jaostot voisivat kokoontua ja jossa jäsenistö ja muu yleisö voisi kätevästi asioida. Tällainen voisi olla esim. jokin historiallinen rakennus, joka kaupungin taholta on suunniteltu restauroitavaksi sivistysseurojen käyttöön. Muita tässä mainitsemattomia toimenpiteitä tullaan vuoden 1979 aikana suorittamaan jäsenaloitteiden, jaostojen aloitteiden, viranomaisten esitysten, Kotiseutuliitolta tulleiden toivomusten tms. lähtökohtien pohjalta.

Seuran talousarvio vuodelle 1979 käsitellään maaliskuun kokouksessa.

Turussa, marraskuun 16 päivänä 1978.

OLLI KESTILÄ, puheenjohtaja
ILMARI RINNE, toiminnanjohtaja

● **Ensimmäisen Kynttilänpäivän juhlan tarjoilijat pukeutuivat Turun mamseleiksi. Kuvassa pari mamsellia: Marja Jylhä ja Eeva Normi taustanaan Aboa vetus et nova-mainos. — Kuva: Teppo Normi.**

NUORISO- ja vapaa-aikaohjaajien pohjoismainen ystävyyskonferenssi kokoontui Göteborgissa 14.—18. 8. 1978. Turun valtuuskuntaan kuului yhteensä 10 edustajaa nuorisolautakunnasta ja nuorisojärjestöistä. Konferenssin aiheena oli vapaa-aika. Viisipäiväisessä konferenssissa käsiteltiin monia vapaa-ajankysymyksiä. Viimeisenä päivänä kunkin maan edustajat esittivät käsityksensä progressiivisesta vapaa-ajan politiikasta omassa maassaan. Turku toiminee konferenssin isäntänä neljän vuoden kuluttua.

Juhlamuisto kolmen vuosikymmenen takaa

■ *Olikohan koulutyö 1940-luvulla vielä aatteellisempaa kuin nykyisin. Juhlaruno, joka esitettiin Urheilupuistossa vuonna 1947 järjestetyssä kansakoululaitoksen 75-vuotisjuhlassa, vaikuttaa tänään historialliselta dokumentilta. Nykyisenä etujärjestöjen valtakautena saavat tunteet usein väistyä kylmän järjen tieltä ja runolliset vuodatukset ampuisivat yli maalin.*

ATK

KEVÄTSATO

Turun kansakoululaitoksen täyttäessä 75 vuotta v. 1947

**Kukkivat vaahterat, tuomet ja tuoksua kaupunki tulvii,
välkkyvät Auran veet, kylväen peltomies käy.
Näin kevät kaivattu tullut on vuossatain varrella aina,
vierinyt Aura on noin, kylvetty ennenkin on.
Aurinko kultainen sadon suonut on mullasta nousta
palkaksi uutteran työn, huolen ja raadannan.
Nytkin mä tiedän sen: kun kevätkukkeus kuihtuu, Aura,
taas kuhilaitten mä nään rantojas reunustavan.
Mutta kun suihkivat sirpit ja tähkät kun taittuvat juuri,
kylvö on alkanut uus, uskon ja tietämisen.
Lehti kun kellastunut alas puusta on liitänyt tielle,
sen yli lapsosien askelet kouluun vie.**

**On ilo kylvää sarka kun suo sadon talvenkin alta,
yksin kasvattajan onni se ollut on ain.**

**Kelvoton kansa, mi kauniit sarkansa soistua antaa,
kehnosti laiminlyö lastensa kasvatuksen.**

**Hiljene siis, pois heitä sun arkinen huoles ja katso
koulunsa rakkaan kun juhlaan nuoriso käy.
Varjossa lehmuksien näet kulkevan juhlavan saaton
joustavin askelmin, tyttöset paljain päin.
Heikkona kaunistaa hymy huulien kaarteet vielä,
vallaton kuitenkaan kuiskina kuulu ei nyt.
Määränä matkan on korkea temppeli vierellä virran,
arvokas alttari tuo muistojen, historian.**

**Kirkasna soi kevätvirsi ja kaikuu korkea kirkko,
holvisto tulvehtii laulua lapsosien.
Joutunut armas on aika ja taas suvi Suomeen tullut,
syytä on kiitokseen, vuosi kun päätetty on.
Korjata saa elon kultaisen kevätpäivänä koulu:
juuri kun puhkeavat lehteen puistojen puut,
astuu koulusta uus ikäluokka, mi toimeen tarttuu,
koululta lahjan näin kalliin saa isänmaa.**

**Onnekas ollos sä syntymäseutumme rannalla Auran,
siunatut sarkasi sun, muistojen, toivojen maa.
Siunattu koulusi viisi kun kahdeksatta se vuotta
täytettyänsäkin noin nuorekas, kukkea on.
Siunattu myös opin ohdakepolku sun lastesi käydä
uutterin rauhantöin turvaksi syntymämaan.**

**Kuuntele, kyntäjä, vaieten, anna sun aurasi seistä,
kuule kun kaupunki soi, nuorison juhla kun on.
Näin kevät tullut ei Turkuun vuossatain varrella ennen
nuoria tulvivin tein, laulavin, seppelpäin.
Kukkivat vaahterat, tuomet ja huumaan kaupunki hukkuu,
välkkyvät Auran veet, peltomies kylväen käy.**

A. T. KOSKIMIES

Turun Marttayhdistyksen Talouskoulu 50-vuotias

Kun Suomi sai itsenäisyytensä 1917, alkoi vireä toiminta sekä henkisen että aineellisen kulttuurin aloilla. Itsenäisyyden ensimmäinen vuosikymmen oli myös naisjärjestöissä innokasta toiminnan aikaa. Näin oli Turun Marttayhdistyksessäkin. Sen jäseniä elähdytti erikoisesti halu kohottaa kotien kuntoa. Oivallettiin että talouskoulu olisi hyvä tähän tarkoitukseen.

● Turun Marttayhdistyksen Talouskoulu työskentelee omassa kiinteistössä Rauhankatu 1.

Turun Marttayhdistyksessä oli koulun perustamisajatus esillä jo vuonna 1923. Johtokunnan mielestä piti saada oma katto pään päälle. Asian edistämiseksi ja varojen karttumiseksi pidettiin juhlia, arpajaisia ym. Toimeenpanevana voimana oli ns. huoneistotoimikunta, johon kuuluivat rouvat Ebba Solin, Aurora Jansson ja Ida Nordström.

Näihin aikoihin puuhattiin Turkuun Lounais-Suomen Maalaistentalo nimistä yhtiötä, josta oli mahdollisuus merkitä osakkeita kouluakin varten. V 1927 johtokunta päätti ryhtyä toteuttamaan tätä asiaa. Huoneistotilojen suunnittelijaksi pyydettiin arkkitehti Elna Kiljander. Hän sai sopimaan melko pieneen tilaan sekä koulu- että yhdistyksen kokoustilat. Hän laati myös sisustussuunnitelman. Talo valmistui syksyllä 1928. Koulua varten valittiin johtokunta, johon tulivat rouvat B Vanaja, S Ikola, E Solin, E Laquist ja H Wallenius vakinaisiksi jäseniksi sekä varajäseniksi E Pesonius, G Laaksonen ja A Pakarinen. Johtajaksi pyydettiin talousopettaja Karin Wahlström (myöh. Valla) ja toiseksi talousopettajaksi Irja Forsblom (myöh. Aira). Koulun nimi oli aluksi Turun Marttayhdistyksen Kotitalouskoulu, sittemmin se muutettiin Turun Marttayhdistyksen Talouskouluksi. Koulu alkoi lokakuussa 1928. Kahdelle ensimmäiselle kurssille ei tullut riittävästi oppilaita, mutta sen jälkeen on ollut aina hakijoita enemmän kuin on voitu ottaa. Kurssin oppilasmäärä oli silloin 32.

Koulun taloudellinen asema vakiintui v 1931, jolloin koulusta tuli maataloushallituksen alainen valtionapua saava oppilaitos. V 1968 koulu siirtyi ammattikasvatushallituksen alaiseksi. Talouskoulukursseja on vuodessa kaksi. Kurssin pituus on sata työpäivää. Koulu on toiminut jatkuvasti lukuunottamatta talvisodan aikaa. Koulun tilat em. Maalaistentalossa eivät alun pitäenkään olleet parhaat mahdolliset ja siksi elätelttiin ajatusta saada entistä tilavampi koulu. Vuonna 1956 olikin aivan keskikaupungilla, Puolalan mäen reunassa myytävänä 3-kerroksinen, omalla tontilla oleva yksityiskodiksi rakennettu talo. Se tarvitsi perusteellisen korjauksen soveltuakseen kouluksi. Suurimpana pulmana oli rahoituskysymys. Marttayhdistyksen ja koulun johtokunnan jäsenten innokkaalla toiminnalla saatiin kuitenkin laina-asiat järjestykseen: Maataloushallitus ja Turun Suomalainen Säästöpankki myönsivät lainaa sekä talon ostoon että korjaukseen. Syyskurssi 1956 sai aloittaa työn uusitussa, kouluksi muutetussa talossa Rauhankadun varrella. Tämän kouluhankkeen toteuttamisen yhteydessä on syytä erityisesti mainita rouva Helmi Kiviluodon merkittävä työ. Kesällä 1968 muutettiin koulussa olleet opettajien asunnot opetustiloiksi. Tämän jälkeen on oppilasmäärä ollut 48 kurssia kohti.

Koulun 50-vuotistaipaleen aikana on oppilaita ehtinyt olla yhteensä n. 3500. Suurin osa heistä on ollut Turusta ja lähimaakunnasta. Koulunsa jälkeen he ovat sijoittuneet mitä moninaisimmille aloille oman kodin hoidon lisäksi. Talouskoulu antaa monipuolista tietoa kotitalouden osa-alueista oman kodin hoitajalle. Talouskoulu soveltuu myös pohjakouluksi kotitalous-, hoito- ja huoltoaloille.

Koulun opettajista on ennen muita mainittava Kaarina Valla, joka palveli koulua vuodesta 1928 eläkkeelle siirtymiseensä asti v 1964. Nykyisin talouskoulussa on neljä vakinaista opettajaa: talousopettajat Aili Rantanen, Sylvi Silander, Tuula Friman ja käsityönopettaja Pirkko Jäntti. Nykyiseen johtokuntaan kuuluvat rouvat Marja Jylhä, Eira Huovinen, Toini Launto ja Kirsti Paju. □

AILI RANTANEN

Maarian VPK:n soittokunnalla juhlavuosi

Vuonna 1938 perustettu Maarian VPK:n soittokunta vietti 40-vuotisjuhlaansa omalla toimitalollaan lauantaina 4. 11. 1978. Juhlakonsertin ohjelmassa oli mm. 40-vuotisjuhlakavalkadi, jonka juontajina olivat Tapani Suomela ja Aulis Salonen. Soittokunnalla on viime vuosina ollut vuosittain kokoontumisia keskimäärin sata ja niistä esiintymisiä kolmattakymmentä.

Toimintakohteina ovat olleet marssisoitot kaupungin kaduilla ja kesäisin ulkoilmakonsertit. Turun päivän tilaisuuksissa soittokunta on antanut ohjelma-apua usean vuoden ajan. Huolto- ja hoitolaitoksissa on viimeisen 20 vuoden aikana esiinnytty korvauksetta kuutisenkymmentä kertaa. Vuonna 1970 soittokunnan piirissä aloitettiin vieläkin jatkuva soitto-oppilaiden koulutus. Tallinnaan 1966 toukokuussa tehdyllä matkalla oltiin Tallinnan vapaaehtoisen palokunnan ja sen puhallinorkesterin vieraana.

Soittokunnalla on 40-vuotistaipaelellaan ollut viisi kapellimestaria. Ensimmäinen oli Leonard Jakari. Mittavimman työn kapellimestarina on suorittanut dir.mus. Urho Koskinen, jolla on takanaan kaksi kapellimestarikautta, yhteensä 25 vuotta. Nykyisenä kapellimestarina toimii Unto Rosengrén. Soittokunnan kokonaisjäsenmäärä oppilaineen on nykyisin 47. □

Turku-seura toimii

SEURAN toimintasuunnitelma vuodelle 1979 julkaistaan toisaalla lehtemme tässä numerossa. On syytä tutustua siihen ja todeta tulevan vuoden päätapahtumat Turku-seuran toiminnassa.

★

KULUNUT syyskausi on seuran toiminnassa ollut melko vilkasta. Päätoiminta kuitenkin eri jaostoissa, joten koko jäsenkunta ei siihen osallistu. Palautan mieliin tapahtumat, joita tässä ja edellisessä Suomen Turussa on erikseen selostettu. Myöhäissyksyn tapausten selostus jää lehden seuraavaan numeroon.

— Turun päivä oli eräs suurtempaus, johon "koko Turku" ja seuran jäsenistö niinikään osallistui.

— Puiden istutustalkoot oli lokakuun tempaus ja siitä on lehdessä eri maininta.

— Seuran perinteellinen syysjuhla Turun linnassa kokosi jäseniä lähes 400 eli kokonaismäärän, mikä saliin voidaan laskea.

— Syyskokous Auralassa on tätä kirjoittaessa vielä edessäpäin. Toivottavasti jäsenet osallistuivat kokoukseen runsaslukuisasti. Selostus kokouksesta julkaistaan lehtemme seuraavassa numerossa.

— Marraskuun lopulla eli 28. 11. 1978 Turku-seura kutsui Turun kymmenen kaupunkiosaseuran edustajat neuvotteluun Turun Suomalaisen Säästöpankin kerholle. Toivottavasti sekin onnistui täyttämään tehtävänsä, sillä alustusten ja keskustelun aiheina olivat Turun "sekaiset" katuasiat.

Oli muitakin tapahtumia kuin mitä edellä mainitsin. Eräs sellainen on "maailman hauskin kilpailu" eli kaskujen keruukilpailu suunnitteilla olevaa seuran kolmatta kaskukirjaa varten.

★

TURKU-seuran jäsenmäärä on yhä lisääntynyt ollen nyt noin 2 200, vaikka vuoden vaihteen tarkempaa yhteenvetoa ei ole vielä tehty. Jäsenemme ovat ilahduttavasti hankkineet tuttavapiiristään uusia jäseniä. Seura on myös käyttänyt joitakin pieniä mainoskeinoja, kuten tiedotusmateriaalimme ikkunanäyttely Turun Työväen Säästöpankissa. Näyttely siirrettäneen muuallekin nähtäväksi. Turun paikallisradiossa oli lokakuun 9. päivänä toiminnanjohtaja Ilmari Rinne esittelemässä Turku-seuran toimintaa.

★

VUODEN 1979 alun asioista mainittakoon Turku-seuran perinteellinen esitelmäsarja Työväenopistolla. Aihepiiri koskettelee Turun elämänvaiheita ja ensimmäinen esitelmä on sijoitettu Turun syntymäpäiväksi eli 29. 1. Tosin tätä syntymäpäivää ei ole tarkoin määriteltu, mutta esitelmässä siitä sitten kuulemme.

Turku-seuran jäsenten on syytä saapua seuraamaan tätä Turun juhlavuoden esitelmäsarjaa, josta on tarkemmat tiedot lehdessä toisaalla.

★

KYNTTILÄNPÄIVÄÄ juhlitaan helmikuun 4. päivänä. Todennäköisesti Hamburger Börs on valmistunut silloin uudelta osaltaan, joten voimme tuoreeltaan tutustua maamme ehkä kuuluisimpaan hotelliin.

★

SEURAMME jäsenet ovat kuluneena syksynä lähettäneet useitakin aloitteita. Jaostot ovat niitä käsitelleet ja tarpeen niin vaatiessa esittäneet niiden toteuttamista päättäville elimille.

Seuran jäsenten aloitteita otetaan edelleen mielihyvin vastaan. Samoin Suomen Turkuun tarkoitettuja avustuksia kirjoitusten ja runojen muodossa. Kaikkea ei luonnollisesti voida lehdessä julkaista, mutta tärkeimmät ja mielenkiintoisimmat pyritään saattamaan lehden lukijain tietoon.

★

"TURKU juhlavuotensa aattona" oli vuoden 1978 tunnus. Vuosi vaihtuu kohta ja otamme vastaan varsinaisen juhlavuoden 1979. Monet meistä olivat juhlimassa jo v. 1929 Turun täyttäessä 700 vuotta. Nyt voimme iloita kotikaupunkimme Turun kasvusta ja kehityksestä viettämällä 750-vuotisjuhlia.

Ensin kuitenkin otamme vastaan Joulun ja menemme kuulemaan ikivanhan perinteen sanomaa Turun joulurauhan julistuksessa Turun raatihuoneen parvekkeelta: "Huomenna jos Jumala suo on meidän Herramme ja Vapahtajamme armorikas syntymäjuhla . . ."

ILMARI RINNE
toiminnanjohtaja

Veteraanien vuosijuhlia Turussa

Turun Sotaveteraanit ry:n 20-vuotisjuhlaa vietettiin 14. 10. 1978 Turun konserttitalossa ja Rintamamiesveteraanien Varsinais-Suomen Piiriyhdistyksen 10-vuotisjuhlaa 21. 10. 1978 Turun työväenopiston juhlasalissa.

20-vuotisjuhlan avauksen suoritti Turun Sotaveteraanit ry:n puheenjohtaja Kalervo Kunnas ja juhlapuhujana oli Suomen Sotainvaliidiliiton puheenjohtaja Gunnar Laatio. Juhlassa avustivat Turun Varuskuntasoittokunta, lausuja Yrjö Jyrinkoski, Turun NMKY:n mieskuoro ja muusikko Reino Kotaviita.

Juhlasta yhdistyksen puheenjohtaja Kunnas lähetti seppelepartiot sankarihaudalle ja Itsenäisyydenkivelle. Partioihin kuuluivat Verna Vuorio, Veikko Melasniemi, Urho Ivaska, Martta Parru, Niilo Vihersaari ja Valtteri Kivilä.

10-vuotisjuhlan ohjelmassa oli musiikkiesityksiä, lausuntaa, piirin historiikki sekä kunnia- ja ansiomerkkien jako. Juhlapuheen piti Rintamamiesveteraanien Liiton puheenjohtaja Yrjö Massa.

Aamupäivällä yhdistyksen edustajat laskivat seppeleen sankariristille ja yhdistyksen ensimmäisen puheenjohtajan F. Saarron haudalle. □

Käsityötaitoa esiteltiin Turun Luostarinmäellä

Turun kaupungin historiallinen museo oli järjestänyt perinteelliset käsityötaidon päivät 9.—10. 9. 1978 Luostarinmäen käsityöläismuseoon. Vanhoissa mökeissä sijaitsevissa verstaissa viitisenkymmentä käsityöläistä esitteli ammattitaitoaan.

Työssä olivat pitsinnypläjä, savenvaluri, kirjansitoja, päreentekijä, nyörinpunoja, satulaseppä, vaatturi, turkkuri, kehrääjä jne. Saframinrinkelit, marsipaaniherkut, karamellit ja savikukot tekivät kauppansa. Turun Nuorisoseura esitti Luostarinmäki-aiheisen jatkonäytelmän Lyhty. Merimiehentalon pihalla esitettiin musiikkia.

Käsityötaidon päiviä on Turussa vietetty sotavuosien taukoa lukuunottamatta 1940-luvun alusta lähtien, ensin yksipäiväisenä ja vuodesta 1962 kaksipäiväisinä. □

TURUN MURRETTA VAI TURUN KIELTÄ?

■ *Tämänkertainen Turunmurteinen kirjoituksemme on Toini Vuoriston Turku-seuran murrejaoston kokouksesta kirjoittama pöytäkirja. Teksti on hänen murrettaan. Murrejaostossa on todettu murteen erilaisuutta — tosin vain vähäisessä määrin — esiintyvän jo kaupunginosienkin välillä.*

● **Murrejaosto, Turku-seuran toimeliaimpia jaostoja, pitää kuukausikokouksiaan vilkkaan Turun-murteisen "praakkauksen, lervittelyn, hölötyksen, jutteelun ja vähän funteerauksenkin paris". Kuvasta puuttuu useita jaoston jäseniä. — Kuva: Ilmari Rinne.**

Me Turkuseuralaise ku olla uskollissi täl omal kiälel, kokonnutti taas torsta 19 päivä lokakuuta 1978 klo 13 praakkama täst meijä assiast.
Paikal oliva: Rinne, Tammine, Saari, Kulo, Salovaara, Koskimiäs, Veroma, Lehtone ja kaks Vuaristo.

Puhejohtaja alotti kokoukse jutteelemal viäl Nestori Lehtisest ja häne hautajaistilasuurestas, ku ny oli paikal monta simmost kutei viimekerral ollu fölis. — Sit hän puhus siit kaskukirjast ja sanos et ihmise ova innostunei ja et siihe viäläki vois tuara jutui.

Välil huamatti et pöytäkirja tartte kans kirjotta ja meinatti et noi kaks viimeks mainittu voisiva sen tehrä.

Sit luetti kaskukirja varte lähetetyi ehrotuksi ja Lehtone tiäs jonku uurenki ja niit pohritti. — Sen peräst luetti murrejutui ja niihi tehti paljo korjauksi. — Uussi tervetuloja läksiäislauseiki luetti, mikä niist ny nasevimmaks katottais. — Kulo luki sit sen sanaluettelos, mikä viimekerral päätetti tehrä, ja siihenki tehti lisäyksi ja muutoksiki. Oltti sitä mieltä et enemä vaa tarttis saara sanoi ja lauseparssiki ja et voittais panna vaik lehte ilmotus. Parhammaks konstiks katotti kortisto tekemine, mutku ei ol määrärahoi meinatti ettei se nii hiano tartte olla, joku loora vaa ja vaik paffinpalassi korteiks. Lehtone lupas et kyl hän hankki ne ja siihe vastatti: tattis. Sitku saattais oikke pitkä lista kokko se voittais luavutta jonku tutkittavaks ja syynättäväks ja siit voittais tehrä vaik väitöskirja.

Sit huamatti et mis simmost loora piretä ja kaikki muit paperei. Kyl iha ankeleekiste tartte saara oma huane mis kaik tavara voittais pittä talles ja et sit päästäis ain sama paikka, nykki saatti tulla tämmösse nuarisotalo ku entises paikas teki raha kiussa, kutei sitä kerra ol.

Toiminnajohtaja jutteli et Turkuseura on ajanu entise raatihuane entraus- ja remontti assia et tämmöset hianot seurat ja yhristykse, niinku tämä meijänki, sais sialt kortteeri. (Joku tykkäs et kylmar Ingmannitalosseki voittais simmone huane sisusta). — Viäl hän ilmotti et oli ollu juttelemas Turu radio Pasasen kans, se oli sanonu et tämä murreseura vois joskus saara 10 minuutti paikallislähetykse ajast käyttösses.

Kiirumma kaupal luetti yks Turu rotla ja yks vetomus kaupunkihallituksel ja joku tykkäs et vaik simmone voittais siäl Turu radios lukke.

Puhejohtaja tykkäs tommot 14,45 et tämä praakkaus piisas yhreks kertta, saas nährä minne ens kerral päästä.

Toiste pualest skriivas:

TOINI VUORISTO

Kaskukilpailun satoa

HYVÄ KURI TAIMI II:SSÄ

Yhdistys nimesi perustamisensa aikoihin 1883 toimikunnan, jonka tehtäviin kuului mm. valvoa jäsenmaksujen suorittamista, säännöllistä osallistumista kokouksiin sekä raittiuden noudattamista. Toimikunnan eli tarkastusvaliokunnan jäsenet valvoivat kukin yhdistyksen erilaisia harrastuspiirejä.

Toimikunnan pöytäkirjasta löytyy seuraava merkintä 4. päivänä helmikuuta 1895:

"Puheenjohtaja ilmoitti, että soitonjohtaja L. on rikkonut seuran sääntöjä vastaan ollessaan Nummisuutarien häissä hieman huppanpiipelissä. Sekä eräs entinen yleisen järjestyksen valvoja P. oli myöskin samoissa häissä järkytellyt neitosien ajukopsia.

Näiden rikosten johdosta päätti tarkastusvaliokunta että edellämainittu ei saa sarvea suuhunsa sovittaa Taimi-seuran tanhuvilla sekä jälkimmäinen tuomittiin tuvasta ulos".

I. N.

TEE TYÖSI VAROVASTI JA HARKITEN

Kun vakuutusyhtiö Sammon toimitalon pohjia kaivettiin Turussa 1930-luvulla, asetti yhtiö näkyvälle paikalle ison kilven, jossa oli teksti: "Tee työsi varovasti ja harkiten".

Kyltin sanoma meni niin hyvin perille, että vakuutusyhtiön oli poistettava kyltti parin viikon kuluttua, sillä työmiehet alkoivat tehdä työtä niin harkiten ja varovasti, että pomojen oli vähän väliä kehoitettava miehiä ripeämpään työntekoon.

TURUN KESÄYLIOPISTOSSA

Vuoden 1978 kesällä Turun kesäyliopistossa sattui seuraava tapaus:

Opiskelija: Missäs tääl o semmone luentosali 4?

Mr. X: Tual se o, yks kerros korkkiammal.

Opiskelija: Menetteks te kans sinne?

Mr. X: Juu, mene oikke.

Opiskelija: Kui te uskallat, se on vähä semmone häijy äijä, se Sainio, olen mä kuullu.

Mr. X: Mun on pakko men.

Opiskelija: Kui nii pakko?

Mr. X: Ku mää ole se Sainio.

M. S. □

Ku mä oli Kingelini huvimaja vihkiäisis

Mull oli viime talve simmone mahrottoma hyvä tuuri ku mä yks ehto, siin seittämä jälkke, meni pitki Eerikinkattu ja tuli siihe seurakuntatalo eite ja meinasi mennä yli Aninkaistenkaru, nii mä yhtäkki näi ku toisel pual sama kattu, vähä ylemmälttä, oli jotta merkillist. Valo vilkkusiva kovi ja siäl oli ihmissi ja polisei ja suur kauhiamoine auto leviätte lavoje kans ja siin oli niinku pian talo. Mikä tääl ny o, mä ajatteli. Mutt sillo mä hoksasi, ett ny se paljo puhuttu Kingeliini huvimaja siirretä.

Oi voi, kun mun piti just tähä tulema! Ja siin se sit oli sen kamalan leviä lavan pääl, vähä niiku häppeksisäs, maali kulunu ja tomune. Mut kuka niit siin kerkkis syynämä! Siin ol nii montlai surina ja krapina ja pörinä ja esivaltta ja koko liuta pikkupoikki. Ette usko ku mä oli miälissän ku sattusi tämmöse historillise tapaukse näkemä. Sinne vasemmal se auto sitt kirkkosillalt taitti ja sillo mä muisti, ett sanomalehres oli ollu, ett se laiteta siihe Sibeliusmuseo viäre.

Akkunast mä sen seuravan päivän näinki. — Tuli sitt kevätpuali ja mä näi kui sitä puleeratti ja maalatti. Nurkkalaura veretti valkoseks ja oli mar se kaunis. No sitt oli oikke kaunei ilmoiki ja mä meinasi, ett määki mene kattoma sitt ku se vihitä. Ja sitt kuurestoist päivä kesäkuuta mä luin aamuste Turu Sanomist, ett kello 14 se tapahtu.

Mutt eik ollu kamala, ku tuli nii kauhian kova sare! Ku tähä ikkä on kerjenny nii kyl niit sattei jo niskasses on saanu, mutt kyl se vaa harmitti, ku ajatteli, ett siäl ulkon seisota ja koko tunnelma pilaantu ku sata eikä ihmisekkä viiti tulla. Mutt mä pani sentä suvitaki ylleni ja meinasi jo lähte, mut sitt mä ajatteli, ett mahtak mun täytty pistä enemmä vaattei pääll, ette mä vilustu ja nii mä äkkiä riisusi takkin ja ohkase leninkin ja meinasi, ett mä pane se lämpimä valkose pualhame ja se virkatu viheriäise pusero. No ku mä siin kiirussan vaateti, nii eik se pusero menny takaperi mun pääl, mutt en mä enä kerjenny sitä muuttama, kun anno sen olla vaa, pani simmose pualkuntase huivi siihe pääll, sinise baskeri päähä, taki ja viimeseks saretaki, enkä ottanu eres käsilaukku ja nii mä läksi siihe sattesse. Vähä mä niiku häpesi, ett täytyk mun ny sinne tämmöses ilmas mennä, mutt en mä voi poiska olla. Loiskis ja pläiskis vaa, ku mä kulji pitki Piispankattu'.

No kui ihmise sinne Sibeliusmuseo menevä? Juu, itte museojohtaja Drake seisos ovel ja käski satten tähre tulla sinne ja toivotti tervetulleks. Nyt vast kamala oli, ku mä näin, ett kaik riisusiva päällysvaatteitas ja hattujas. Voi surkkia, ku mull oli se virkattu puserokin takaperi pääll! Ja ku mull ei ollu käsilaukku, nii mull ei ollu kamppa ja hiukse oliva märjä ja pörröse. Täytys siin sitt vaa saretakki ja takki riissu nii ku muukki ihmise, mutt sen sinise laki mä jätin päähän ja meni viimesse penkkirivi istuma. Voi ett siäll oli hianoiki naissi! Mä rupesi funteerama, ett ne oliva oikke kutsuviarai. Peräseinäl oli laitettu yks valkone sireeniki seisoma, oli se kaunis sitä harma betoniseinä vasta. Ja sitt alko ohjelma. Se oli painettu oikke hianoll paperill suameks ja ruattiks. En mä sitä ny täsä kaikki ruppe selittämä, ku sano vaa, ett siin oli montta lai ja kaikk ensluakkast. Oli puhei, soitto ja kuarolaulu ja sit se kaikken tärkkemppi, huvimaja avaus, niinku mä ohjelmast luin. Arkkitehti Olli Kestilä oli sit se avan käress ja häne peräsäs lähretti pihan kaut menemä kaikk sinne. No äkkiä se huvimaja ol ihan täyn, nii ettei seiniäkä saanu katotuks niinku olis tahtonu. Sen mä sentä näi, ett seinis ol hiano tapetti ja kynttilälampetit peräseinäl. Tarjoilu ol heti käynnis. Mä sai just sitä, mitä mä sill hetkell kaikke mialumi oti, kaunisfärist keltast mehu ja siin jäänkappali joukos. Mun kurkkun ku kuivas just sillo nii kau-

● **Pakan pojille tutut Nummenmäen talollisten vilja-aitat lähellä Kaarinan kirkkoa. — Kuva: Ilmari Rinne.**

PAKAN POJAN LAULU

Ennenpä issikat kulki,
kaviot rytmin löi.
Aamussa lehtipojat huusi,
posetiivarit onnea möi.
Seurojen, töllien, puotien väen
silmillä sieluni näen:
Enhän mä muuten ois' ollut
poika Nummenmäen.

Paaskunnan riemuiset juhlat,
Taistokin tansseineen,
Auramme rantojen kaislat,
Halinen myllyineen:
Seudulla kaikki ne armahan maan,
nyt niistä muistoja vaan.
Oi, jospa pääsisin sinne
lapsuuteni maailmaan.

OSMO LAHTI

Lindin maanalainen torppa

Hirvensalon Särkilahden perällä Jänissaren metsässä oli tämän vuosisadan ensimmäisellä kymmenellä maanalainen torppa, ihmisasunto. Koska se on rakennettu ja sen rakentajasta Lindistä ei ole enää jäänyt muistoakaan jälelle.

Vuosisadan alussa tuossa maanalaisessa torpassa asusti yksin vanha leskivaimo, joka tunnettiin nimellä Linska. Ei hän siellä maanalla yksinomaan pysynyt, vaan kävi paljon kylässä ja lähiasukkaat kävivät sunnuntaisin kylässä Linskan luona. Kävipä hän talossa taksvärkissäkin tontin vuokrasta. Linskasta on jäänyt jälkimaailmalle hämärä muisto.

Vähäisen tontin kolmella puolella oli synkkä havumetsä ja yhdellä puolella Jänissaren peltoaukeama. Tästä välistä kulki polku, jossa harvoin liikkui ihminen. Polun ja rakennuksen välissä oli Linskan vähäinen perunamaa. Tontiltaan hän näki peltoaukeamalle, jonka takana oli taas synkkä metsä. Maantie oli lähellä, mutta näkymättömissä samoin kuin Särkilahden ruokoharjainen peräkin. Kohdassa, missä Särkilahti loppuu, oli maantiellä kuja, jota paikkaa vieläkin kutsutaan Lindin kujaksi. Torpan ympäristö oli tasaista vihreää nurmikkoa metsän keskellä ja siinä kasvoi muutamia sireenipensaita, jokunen vähäinen lehtipuu ja iso vaahtera, joka todistaa, että paikalla on kauan asuttu, sillä vaahtera ei kasva metsässä ilman istuttamatta. Vaahteran alla oli pöytä ja penkki, jossa Linska usein istui ja tarjosi kesäsunnuntaisin ulkona vieraille kahvia, koska sisällä oli hämärää.

Torpassa keskellä tasaista aukeamaa, oli vain olkikatto ja hiukan räystäänalustaa näkyvillä sekä suuri savupiippu. Räystään alla maan tasalla oli pienet pitkyläiset ikkunat. Päädystä kulki portaat maanalla olevaan pieneen eteiseen — "porstoon" — ja siitä ovi tupaan, joka kaunis huone ei ihan pienikään ollut. Nurkassa oli iso muuri ja huoneessa tarpeelliset huonekalut. Huone oli sisältä laudoitettu ja tapetit peittivät seinät. Katto oli valkaistu kalkkimaalilla ja lattialla puhtaat matot. Keskellä lattialla oli valkoilinainen pöytä ja yläpuolella roikkui katossa öljylamppu. Lämpö huoneessa oli normaali, kuiva ja ilma hyvä. Ilma säädettiin ikkunareiästä. Vieressä oli luultavasti kivisalaoja, koska sisälle ei koskaan tullut vettä, ei edes kosteutta.

Elämästä tuossa maanalaisessa asunnossa ei kukaan enää tiedä muuta kuin sen, että Linska asui siellä yksin vielä vuosisadan alussa. Vanhempieni kanssa kävimme useita kertoja ennen kouluikääni Linskan luona. Linska keskusteli asioista, mutta siitä emme paljonkaan muista. Ehkä joku 1800-vuosisadalla syntynyt voisi vielä muistaa, miten torpassa elettiin, Lindistä ja perheestä. Olemme vain kuulleet, että heillä olisi ollut monta tyttölasta. Linska tunnettiin terveenä mummona, mutta jostakin sairaudesta johtuen hänen päänsä vanhana tutisi.

Tyytyväinen elämäänsä ja kotiinsa oli Linska, joka seurasi maailman tapahtumia, pysyi ajan tasalla, oli omaksunut vankan poliittisen kannan ja kävi äänestämässä. Kun hän oli vielä vanhanakin henkevä ja meidän lasten mielestä hyvin viisas, pidimme häntä sivistyneempänä kuin muita mummoja tai vanhoja ukkoja. Tunnen paikan tarkoin, missä vielä vuosisadan ensimmäisellä kymmenellä sijaitsi tuo maanalainen asunto. Paikan tietää moni muukin, mutta ei sen menneisyyttä. Muistavat vain Linskan. Muutamia vuosia sitten paikalla oli vielä näkyvissä iso kuoppa ja taitaa olla vieläkin jotakin näkyvissä merkkinä siitä, että paikalla on aikoinaan asuttu.

Linskan paikka olisi säilytettävä muinaismuistona, paikkana, jossa niinkin myöhään kuin vuosisatamme alussa asuttiin onnellisina, tyytyväisinä ja kasvatettiin perhe — maanalla. Vaikkapa tuo pieni metsäalue aidattaisiin ja pystytettäisiin muistokivi, joka ei paljon maksaisi, kuten joku linnan raunio vallassaolevien muistomerkkinä. Olisi muistomerkki tavallisen kansan keskuudesta. Siihen sisältyisi oma romantiikkansa ja osa Hirvensalon monivaiheista elämää. □

Hj. SUOMINEN

---

hiaste. Ku siäll ol niit kutsuviarai nii niil tarjotti jotta hianomppa, mutt sen erest vähemä.

Sitt mentti taas takasi museon pualel ja siäl vast hauska ol, ku saatti nährä itte Kingeliini perhes kans. Poja pelasiva ensin siin käytäväll simmost peli nopatte kans ja rouva itte tuli heit puhuttelema, ruattiks tiätysti! Ol se mukava perhe, isä lihava ja ilone valkosis silkkiliveissäs. Kaunis tytär laulo isän lempilaului, oi voi, se ol nii torelist, ett mää luuli, ett se on oikke se perhe. Mutt ommar sitä sentä viäl jäljelläki ihan viirennes polves nii ku yks kohtelias ja hiano herra sanos kiitospuhesas, ett heit näi on huamioittu täall Turun kaupunkiss.

No täsä Kingelinin huushollin kattelemisess määkin olin ihan unhottanu mun vaatetukse, taide ol viäny mun ihan viime vuassaral, mutt voi kauhia, nyt tul kaike huippu! Sinne joenpualesen akkuna ette ol laitettu kaffepöytä oikke kranssin ja piparkakkutte kanss. Mä jo ajatteli, etten mä kehta mennä ollenka, mutt ku kaikk sinnepäin lähtivä ja kamala hyvä kaffehaju tul siarami, nii mä rohkasi itteni ja meni, mutt kauhiaste mä pelkäsi, jos joku tunte mun ja meina, kui toikin täall on ja tommosis vaatteis, mutt mä oli vaa ja joi sitä hyvä kaffet ja katteli akkunast Aurajokke ja valkost sireeni, ku kasvo "tois pual jokke", niinku Turus pruukata sano. Olen mar mä sentä miälissän, ett mä sinne vihkijäissi meni, kute sitäkä kahta kertta vihitä, eikä näi juhlallisest kumminka. □

EEVA SUOMINEN

Voittajapiha sijaitsee Jalavatiellä

■ Kaikkiaan 139 kotipihaa oli mukana kuluneen kesän aikana pidetyssä kotipihan hoitokilpailussa. Kotipihakilpailuun voivat tällä kertaa osallistua II ja III kaupunginosien tietyt korttelit. Kilpailun voitto meni Aimo Helinille Jalavatie 35:een.

Turun kaupungin kiinteistö- ja rakennustoimen lautakunta järjesti II ja III kaupunginosien korttelelssa 21 — 25 ja 21 — 22 kotipihojen hoitokilpailun. Tämä kilpailu jatkaa vastaavanlaisten aiemmin muilla alueilla järjestettyjen kilpailujen sarjaa. Päähuomio arvostelussa on kiinnitetty siistityteen ja siihen kuvaan, minkä pihasta ensivaikutelmana saa. Kaikki pihat on ensin arvosteltu kahdesti, ensimmäisen kerran toukokuun lopulla ja toisen kerran elokuun puolivälissä. Näiden arvostelukertojen perusteella valittiin sitten 20 parasta pihaa, joiden loppuarvostelu suoritettiin syyskuussa.

Kotipihan hoitokilpailun I palkinto meni Aimo Helinille, toiselle sijalle sijoittuivat Helka ja Unto Axberg Vaahteratie 17 pihalla, kolmannelle sijalle Lempi ja Veikko Laakso Jalavatie 30 pihalla ja neljännelle sijalle Lauri Höglund Kupittaankatu 76 pihalla. Palkittujen pihojen lisäksi jaetaan kaikkiaan viisi kehoituspalkintoa, jotka menivät Irja Kantoselle, Paavo Nakolinnalle, Hilja ja Jorma Nurmelle, Elma ja Osvald Karssonille sekä Maija ja Eino Helinille. □

Tartu pulmiin selvin päin Terveys on iloinen asia

■ Perinteellisen raittiusviikon aikana Turussa järjestettiin viitisenkymmentä raittiustilaisuutta ja tempausta. Turussa 29. 10. 1978 alkaneen raittiusviikon teemoina olivat "Tartu pulmiin selvin päin" ja "Terveys on iloinen asia". Raittiusviikko oli jatkoa syyskuun puolivälissä alkaneelle "Tervettä syksyä Turussa"-kampanjalle.

Turun kaupungin raittiuslautakunta ja paikalliset raittiuspiirijärjestöt esitteli vät näyttelyssään työväenopistolla terveitä, raittiita ja vapaa-ajan viettomuotoja. Näyttelyn, joka oli avoinna 29. 10.—17. 11. avauksen suoritti raittiuslautakunnan puheenjohtaja Taisto Kallioniemi.

Kahdeksan turkulaista tavarataloa järjesti somistajilleen kilpailun raittiusviikon teemasta. Tavarataloissa esitettiin Alko Oy:n tuottama filmi "Kymmenen tietoiskua alkoholin haitoista". Laulaja Robin esitti "Onnen päivät"-showns a. Nuorisotilaisuuksien paikat olivat Pansion ja Martinsillan nuorisotalot sekä Ilpoisten kerhokahvila. Turun kauppatorilla oli 27. 10.—3. 11. nähtävänä "ankean aamun auto" varottavana esimerkkinä rattijuoppouden seurauksista.

VIIHDE- JA LIIKUNTA-ILTA URHEILUHALLISSA

Viikon avajaisjuhlaa vietettiin viihde- ja liikuntajuhlana Kupittaan urheiluhallissa. Muna-potkulautaviestissä kilpaili kaksi joukkuetta. Päättäjien joukkueen muodostivat Heikki Löyttyniemi, Heli Astala, Jukka Mikkola ja Irma Toivanen ja urheilijain joukkueen maailmanmestari Liisa Veijalainen. EM-mestari Martti Vainio, Lahja Salviander ja Esa Lempinen. Urheilijain joukkue voitti.

Muusta ohjelmasta vastasivat Turun Toverien paraatitytöt, Turun Kiikurit, Lahjan Tytöt, Tanssiurheiluseura Aboensis ja Trampo-71 sekä Matti ja Teppo yhtyeineen. Puheen piti kansanedustaja Irma Toivanen ja juontajana oli Raimo Häyrinen.

TERVETTÄ SYKSYÄ TURUSSA

-kampanja käynnistyi Turun urheilupuistossa 16. 9. 1978 apulaiskaupunginjohtaja Johannes Koikkalaisen suorittaessa kampanjan avauksen. Kampanjaan liittyen Turussa järjestettiin monipuolisia terveyskasvatuksen opastustilaisuuksia, kursseja, kilpailuja ja viihteellistä ohjelmaa, joista mainittakoon Tuberkuloosi- ja keuhkovammasten yhdistyksen tupakka-vierotuskurssi, Varsinais-Suomen Sydäntautipiirin ja Turun Sydänyhdistyksen terveyskasvatustilaisuus, kaupungin kotitalouslautakunnan kasvisruoka- ja terveellisen ruoan kurssit, Marttapiiriliiton "pitkän iän pidot", jne. Turun mielenterveystoimistossa oli avoimien ovien päivä jne. Raittius- ja tupakkatietoa sekä liikennekasvatusta jaettiin työpaikoilla. □

Suomen Turun asioita

Postilaitos on ilmoittanut, ettei lehtiä, joissa osoite on virheellinen, palauteta, vaan pannaan paperinkeräykseen. Olen jo aikaisemmin maininnut, että myös Suomen Turkua jokaisen numeron postituksen jälkeen tulee takaisin parikymmentä numeroa. Palautuksen syynä on joko virheellinen talo- ym. osoite taikka se, että lehden tilaaja on muuttanut ilmoittamatta uutta osoitetta lehdelle. Nyt siis posti ei näitä lehtiä palauta, joten tilaaja saa kärsiä virheestä.

Viisainta näissä tapauksissa on pistäytyä jossakin Turun kirjakaupassa tai turkulaisen tavaratalon lehtiosastolla ostamassa puuttuva numero ja ilmoittaa oikea osoite Turku-seuralle. Puuttuvia uusia irtonumeroita saa tietysti myös ostaa Turku-seuralta, mutta tällöin lehden hinnan lisäksi peritään postimaksu.

Suosittelen jäsenille, että ostaisivat myös lehden aikaisempien vuosien irtonumeroita 2 mk kpl ja täydentäisivät vuosikertoja ja sidottaisivat lehden vuosikerrat kirjoiksi. Irtonumeroita myydään myös seuran arkistosta, kun asiasta sovitaan toiminnanjohtajan kanssa. □

ILMARI RINNE

SUOMEN Punaisen Ristin Turun osaston ystäväpalvelu oli kattanut Lapin-aiheisen pitopöydän pyhäinpäivänä 4. 11. 1978 Liedon Vanhalinnan juhlasaliin. Pitopöydän tulot käytetään kokonaisuudessaan vammaisnuorten hyväksi. Ystäväpalvelu, jonka puheenjohtajana on Pirkko Hirvonen, vie viisitoista vammaislasta lentokoneella Rovaniemelle. Ensi vuonna pitopöydän antimina ovat saaristoruoat.

Turun posti täytti 340 vuotta

■ Alkujaan Brinkkalan talon postinhoitajan peräkamarissa toiminut Turun postikonttori täytti 6. 9. 1978 340 vuotta. Postilaitos sai alkunsa 6. 9. 1638, jolloin kuningatar Kristiinan aikana vahvistettiin ensimmäinen postitaksa mm. Turkuun, Helsinkiin ja Viipuriin.

Ensimmäisenä postinhoitajana toimi Brinkkalan talossa vanhan suurtorin varrella saksalaissyntyinen Ludwig Caloander. Nykyisen Turun postikonttorin johtajana on asessori Heikki Winter.

Turun postilla on nykyään yli 50 toimipaikkaa Turussa, Liedossa, Kaarinassa, Piikkiössä, Tarvasjoella, Ruskolla ja Vahdossa. Postikonttorissa työskentelee yli 1 200 henkilöä. Marraskuussa käynnistyi posti restante-palvelu ja samalla postilokero-osaston laajentaminen entisestä noin 400 lokerosta yli 600:aan. Härkämäkeen suunnitellaan vuoteen 1982 rakennettavaksi uusi postikeskus, johon tulisi lajittelukeskuksen lisäksi myös televarikko ja postin autovarikko. □

Turkulainen tennisseura 75-vuotias

■ Åbo Lawn-tennis Klubb (ÅLK) perustettiin syksyllä 1903 ja se on Viipurin Tennisseuran jälkeen maamme toiseksi vanhin. Seura järjesti 21.—22. 10. 1978 75-vuotisjuhlinsa liittyvinä kansainväliset tenniskilpailut, joihin osallistui pelaajia eri puolilta Suomea ja Ruotsista.

Seuran pelaajat ovat saavuttaneet useita Suomen mestaruuksia. Turun Verkkopalloseuran kanssa järjestetään vuosittain kansainväliset kilpailut ja osallistutaan tenniksen sarjaotteluihin, jotka käynnistyivät 1975. Turussa tennisurheilu pääsi vauhtiin 1928, jolloin Brahenkadulle valmistui uusi tennishalli. Tämä paloi kuitenkin sodan aikana. Toinen tennishalli — nykyinen tennishalli Eerikinkadulla — valmistui 1931. Tämä halli ei kuitenkaan pysy tyydyttämään hallitarvetta, sillä tennisharrastus on Turussa erittäin vilkasta. Tilanteen parantamiseksi tenniseläki toivoo, että Turkuun saataisiin neljän kentän tennishalli, jolloin ÅLK pystyisi järjestämään toimintaa mm. harrastelijapelaajilleen. □

Toimitussihteerin pöydältä

TURUN kaupungin musiikkilautakunta on valinnut kaupunginorkesterin vt. intendentiksi hum.kand. Heikki Talvenmaan äänestyksen jälkeen. Turun kaupunginorkesterin entinen intendentti Kari Jalonen siirtyi syyskuun puolessavälissä Oulun kaupunginorkesterin intendentiksi. Hum.kand. Heikki Talvenmaa sai musiikkilautakunnassa suoritetussa vaalissa 4 ääntä samoinkuin hänen vastaehdokkaanaan ollut kaupunginorkesterin kontrabasson soittaja Alarik Repo. Arpa ratkaisi vaalin Talvenmaan hyväksi. Heikki Talvenmaa on 27-vuotias ja toimii tällä hetkellä mm. musiikkilautakunnan jäsenenä sekä Turun Yliopiston Ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtajana. Heikki Talvenmaa on liberaali ja mm. Turun Akateemisen Liberaaliyhdistyksen puheenjohtaja.

★

TURUN kaupungin kansakoulujen oppilasorkesteri järjesti syyskuussa 15 konsertti- ja musiikkitilaisuutta Turun ystävyyskaupungin Göteborgin kouluissa, tavarataloissa, ravintoloissa ja laivalla. 31-jäsenistä orkesteria johti lehtori Arja Loimovuori. Orkesteri avasi Göteborgin koulujen Turku-viikon Lisebergin huvipuistossa, jossa puhuivat Göteborgin kaupunginvaltuuston varapuheen johtaja Åke Nordling ja Turun koululautakunnan puheenjohtaja, erityisopettaja Tapio Holvitie. Koulutoimenjohtaja Pentti Lahti ja puheenjohtaja Holvitie neuvottelivat matkan aikana paikallisen koulutoimen johdon kanssa tulevista yhteistoiminnan muodoista. Konserttien välillä orkesterilaiset tutustuivat matkanjohtajansa rehtori Ossi Millerin johdolla Åboföreningenin sihteerin, johtaja Eric Borgströmin laatimaan ohjelmaan.

★

KOTITALOUSOPETTAJIEN Liiton 60-vuotisjuhlavuoteen liittyen liiton Turun yhdistys järjesti Turun Marttayhdistyksen kotitalouskoululla lauantaina 28. 10. ja sunnuntaina 29. 10. näyttelyn, jonka teemana oli "Monipuolinen kotitalous". Näyttely oli jaettu neljään osa-alueeseen. Jaoittelu oli sama kuin peruskoulun kotitalousopetuksessa.

★

SUOMEN Teatterikerhojen liiton perustavaan kokoukseen Turussa osallistui yhdeksän teatterikerhojen edustajat. Kokouksen oli kutsunut koolle Turun Teatterikerho. Liiton puheenjohtajaksi valittiin päätoimittaja Heimo Kallio ja sihteeriksi varatuomari Erjapirjo Laine Turusta sekä hallituksen jäseniksi Alvar Joutvuo Hämeenlinnasta, Signe Rusi Jyväskylästä, Irmeli Johansson Kuopiosta, Maija Vilhunen Lappeenrannasta ja Urho Saario Tampereelta. Liiton kotipaikka on Turku.

★

VARSINAIS-SUOMEN Sydännaiset ovat keränneet 3 000 markkaa sydänvikaisten lasten tutkimukseen käytettävien laitteiden hankintaan. Lahjoituksen ottivat vastaan professori Tuomas Peltonen ja tri Matti Dahl.

★

TURUN Naistoimittajat ovat luovuttaneet 14 264 markkaa Turun yliopistollisen lääketieteellisen kemian laitoksen välinehankintaan ja reumatutkimuksiin. Varat saatiin puhtaaksi tuloksi yhdistyksen Turun kaupunginteatterissa 16. 10. 1978 järjestämästä Eeva-Kaarina Volasen matineasta.

★

TURKULAINEN rouva Esteri Kallava on luovuttanut vertaan 300 kertaa Suomen Punaisen Ristin Turun veripalvelulle. Maanantaina 2. 10. 1978 pidetyssä tilaisuudessa hänelle luovutettiin kultainen kantasormus, jossa on veripalvelun tunnus kaksi sydäntä. Aikaisemmin hän on saanut mm. veripalvelun plaketin ja viirin. Sormuksen luovutustilaisuudessa olivat rouva Kallavan lisäksi läsnä tri Allan Rajamäki, osastonhoitaja Leija Dahlgren, toiminnanjohtaja Esko Vuorinen ja tiedotussihteeri Eila Sandberg.

★

TURUN yliopistollisen keskussairaalaliiton 20-vuotisjuhlassa jaettiin juhlavuoden kunniaksi valmistetut ansiomerkit pitkäaikaisille työntekijöille sekä muistoplaketit luottamustehtäviä pitkään hoitaneille. Kultaisen ansiomerkin 30-vuotisesta palveluksesta sai 13 henkilöä ja hopeisen ansiomerkin 20-vuotisesta palveluksesta 109 henkilöä. Ensimmäisessä jaossa saivat plaketin lääkintöneuvos Pentti Hautera ja kunnallisneuvos Eino Vuorisalmi. Tilaisuudessa piti tervehdyspuheen liittohallituksen puheenjohtaja, professori Olavi Lähteenmäki. Henkilökuntajärjestöjen edustajat ojensivat liitolle rauhan ja onnellisuuden palmun.

★

TURUN Työväen Matkailuyhdistyksen VII matkailupäivillä 15. 10. 1978 Turun suomenkielisellä työväenopistolla oli teemana "Suomlikin on matkailumaa". Kotimaan matkailusta esitelmöivät toimitusjohtaja Raili Pakkarinen ja Lomaliiton myyntisihteeri Anita Kykkänen sekä Ahvenanmaan matkailupaketeista Viking-linjan myyntipäällikkö Lars Westerberg. Esitelmien lisäksi ohjelmassa oli matkailufilmejä.

★

VARSINAIS-SUOMEN Matkailuyhdistyksen retkeilytoimikunta järjesti suomenkielisellä työväenopistolla 22. 10. 1978 retkeilytapahtuman. Auralan Retkeilijät, Perniön Pirteät, Turun Lapinkävijät, Turun Opaskerho, Turun seudun leirintämatkailijat ja Turun suomenkielisen työväenopiston retkeilykerho esittäytyivät omilla osastoillaan ja keskustelivat kerhojensa toiminnasta ja retkeilystä. Ohjelmassa oli myös diasarja järvi-Suomi matkailukohteena. Tilaisuuden päätteeksi apul.prof. Rauno Tenovuo esitelmöi Lounais-Suomen saariston luonnosta ja esitti diakuvia Turunmaan saariston linnuista.

★

VERONMAKSAJAIN Keskusliiton Turun osaston puheenjohtaja, professori Veikko Halme ojensi maanantaina 16. 10. 1978 skottisolmiot kaupunginvaltuuston puheenjohtajalle Heikki Löyttyniemelle, varapuheenjohtajille Heli Astalalle ja Anja Sandbergille, kaupunginjohtaja Väinö J. Leinolle ja kaupunginhallituksen puheenjohtajalle Kullervo Lapille. Tarkoituksena oli muistuttaa kaupungin johtoa menojen kurissapitämisestä.

★

RUNOSMÄKI-Seura päätti vuosikokouksessa perustaa yhdistyksen yhteyteen kolme erillisjaostoa: nuoriso-, urheilu- ja opintojaostot. Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Antero Harju. Kokouksen lopuksi nähtiin uusi Turku-filmi.

★

TURUN lyseon — nykyisen Museomäen koulun ja lukion — 75-vuotisjuhlaksi on ilmestynyt vuodet 1913—1976 kattava matrikkeli, joka sisältää tiedot koulun opettajista ja oppilaista. Matrikkelia on painettu 1 100 kappaletta ja sen ovat toimittaneet Antti Koskinen ja Eila Peltola. Matrikkelin hinta on 250 markkaa.

★

MARIELUNDIN lepo- ja virkistyskodissa sunnuntaina 29. 10. 1978 kirkkopyhän kahvitilaisuudessa luovutettiin viime kesänä järjestetyn suvijuhlan tuotto 10 000 markkaa Kaatuneitten Omaisten Liitolle käytettäväksi Marielundin hyväksi. Lahjashekin luovutti koulunjohtaja Antti Lehtinen ja sen vastaanottivat johtaja Ilona Koskimies ja liittotoimikunnan jäsen, rouva Greta Puha.

★

Sisällys — Innehåll

Risto Tilus:
Turun kehittämisen tarpeet lähivuosina 3

Hannu Ervo:
Tuntematon Kristus 5

Arkkipiispa Mikko Juva virkaansa juhlavin menoin .. 5

Olli Kestilä:
Turun kukkulat 6

Olavi Laisaari:
Aurajoen läntinen haara .. 7

Hans Othman:
Lärare forskare måste slösa tid på byrokrati 8

Tommi Vuorinen:
Pyhän Henrikin pyhiinvaellustie retkeilyreitiksi .. 10

Viljo Kekkonen:
Avosuu — Orninkuja — Ohrapää 12

Turun biologisen museon tilat riittämättömät 15

Matti A. Sainio:
Linné Turussa vuonna 1732 16

Turun palvelutaloon 240 vanhusten asuntoa 17

Turun tuomiokirkko vihittiin uudestaan 17

Eino Lehtinen:
Turun päivää vietettiin juhlavuoden aattotunnelmissa 18

Turun päivän puheet Kauppatorilla 22

Heikinmarkkinat pähkinänkuoressa 23

Turun väkiluku kasvoi, Tampereen väheni 23

Raili Kiianlinna:
Vossikat ovat hävinneet Turun katukuvasta 24

Inga-Lill Söderlund:
Finlands enda tagelsbinneris och dess fastighets historia 25

Inga-Lill Söderlund:
Solbrynt skär 26

Turun Göteborg-seuran 30-vuotisjuhla 27

Turun Pinellan perustamisesta 130 vuotta 27

Ensio Harni:
Armas Lehtimäki — Ranskalaisen silmin
Vlaminch-sävyinen maalari 28

Meri- ja saaristonäyttely 30

Kolme veistosta WA:n museon ulkopuolelle 30

Marja Tuohimaa:
Sekakuoro Kulkuset laulanut 60 vuotta 31

TTY:n mieskuoro ja soittokunta juhlivat 90-vuottaan 31

Ilmari Rinne:
Syysjuhla Turun linnassa 32

Kesäkongressit lisänneet matkustajamääriä Turussa 33

Leena Aho:
Föripolska väritti Turun kesäistä katukuvaa 34

Turun rakentamisen 750 vuotta 35

Ilmari Rinne:
Vuorossa oli puiden istutuskampanja 36

Turku kaksi kertaa vanhempi kuin juhlavuosi edellyttää 37

Eeva Maria Hyrklahti:
Vanha rakas Turku 37

Satoja kaitaelokuvaajia Turun 750-vuotisjuhlille 37

Ilmari Rinne:
XXXI valtakunnalliset kotiseutupäivät Turussa 29. 6.—1. 7. 1979 38

Pertti Haapakoski:
Turun Messut 79 lähenevät 39

Keittiönäyttelyssä löytöretki keittiöön 40

Turkis 78-näyttely Ikituurin kongressikeskuksessa 40

Kaskutoimikunta aloittanut työnsä 40

Turku-seura Åbo-samfundet ry:n toimintasuunnitelma vuodelle 1979 41

Turussa vihittiin kolme riemutohtoria 41

Ilmari Rinne:
Turku-seuran Kynttilänpäivän juhlia 20 vuotta 42

A. T. Koskimies:
Juhlamuisto kolmen vuosikymmenen takaa 43

Alli Rantanen:
Turun Marttayhdistyksen Talouskoulu 50-vuotias .. 44

Maarian VPK:n soittokunnalla juhlavuosi 44

Ilmari Rinne:
Turku-seura toimii 45

Veteraanien vuosijuhlia Turussa 45

Käsityötaitoa esiteltiin Turun Luostarinmäellä 45

Toini Vuoristo:
Turun murretta vai Turun kieltä? 46

Kaskukilpailun satoa 46

Eeva Suominen:
Ku mä oli Kingelini huvimaja vihkiäisis 47

Osmo Lahti:
Pakan pojan laulu 47

Hj. Suominen:
Lindin maanalainen torppa 48

Voittajapiha sijaitsee Jalavatiellä 48

Tartu pulmiin selvin päin .. 49

Ilmari Rinne:
Suomen Turun asiota 49

Turun posti täytti 340 vuotta 49

Turkulainen tennisseura 75-vuotias 49

Toimitussihteerin pöydältä .. 50

Kansikuva:
Sisäkuva uudistetusta Turun tuomiokirkosta. — Kuva: **Hede Foto.**

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME

Hyvää Joulua ja Menestyksellistä Vuotta 1979

Kodintekstiilitalo Reitala
Yliopistonk. 24, 20100 Turku 10
Brahenk. 14, 20100 Turku 10
Voimak. 15, 20520 Turku 52

Osuusliike Tarmola

Katrak Oy
Vähäheikkilänt. 55, 20810 Turku 81

Corona
Aurak. 5, 20100 Turku 10

Matti Koivurinta Oy
Ketarant. 23—25, 20300 Turku 30

Hellas-Piano Oy
Eerikink. 20, 20100 Turku 10

Turun Hopea
Tammitie 5, 20540 Turku 54

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME

Hyvää Joulua ja Menestyksellistä Vuotta 1979

Verdandi Livförsäkringsaktiebolaget
Olofsv. 2, 20100 Åbo 10

Oy Wikeström & Krogius Ab
Linnank. 35, 20100 Turku 10

Kamera-Aitta Oy
Kauppiask. 3, 20100 Turku 10
Aurak. 1, 20100 Turku 10

Tuote-Valinta Oy
Teollisuusk. 34, 20520 Turku 52

Wallac Oy
Vähäheikkilänt. 37, 20810 Turku 81

Kalustokeskus Oy
Yliopistonk. 14, 20110 Turku 11

Turun Pussi- ja Kirjekuoritehdas Oy
Käsityöläisk. 5, 20100 Turku 10

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME

Hyvää Joulua ja Menestyksellistä Vuotta 1979

Yliopistokirjakauppa Oy
Yliopistonk. 27, 20100 Turku 10
Maariank. 6, 20110 Turku 11

T:mi Antonoff
om. Raija Heinonen
Hedelmä- ja herkkuliike
Eerikink. 17, 20100 Turku 10

Hotelli Maakunta
Humalistonk. 7, 20100 Turku 10

Joutsen Apteekki
Kauppiask. 11, 20100 Turku 10

Näköpiste
Eerikink. 12, 20100 Turku 10

Laukkuliike Marjanen
Brahenk. 14, 20100 Turku 10

Citymarket
Uudenmaant. 17, 20700 Turku 70

ARVINKATU 8
20140 TURKU 14

Turun Niklaus Oy

Toimitusjohtaja Precht
PUH. 302 423
302 304

BERNINA

● loistavat jousteompeleet ● overlock ● joustesauma
● universalommel ● joustava piilo-ommel ● kaariommel

BERNINA • PFAFF • NAUMANN • TOYOTA

Kodin Ompelukone
EERIKINKATU 2 • PUH. 27212

Joel Rinne
KAUPPIAS
Antiikkia, taidetta

TURKU HUMALISTONKATU 13
PUHELIN 11147 KOTIIN 27082

PERHE-BAARI • TÄHTI-BAARI

MARTINKATU 3
Puh. 357 903

PUUTARHAKATU 15
Puh. 19046

Baareissamme maukasta kotiruokaa, herkullisia voileipiä,
hyvää kahvia ja kotona leivottua pullaa.
Suuremmille ryhmille ryhmäalennus.

SUOSITTELEMME
WÄINÖ AALTOSEN MUSEON KAHVIOTA
Puh. 350 560

Avoinna klo 11—15 ja 18—20, la 11—15, sun 11—18.
Tilattavissa pikku-ryhmille iltaisin.

SEISTOP

Yksilöllistä, suomalaista
LAHJAESINEISTÖÄ
puuta, lasia, keramiikkaa ym.

Myös ulkomaisia
erikoisuuksia.

SEISTOP

Kauppiask. 5 (puh. 14 272)
Kauppahalli 116—118
Tukkumyynti — liikelahjat
Aurak. 12 a B TURKU, puh. *332 600

Luonnollinen tapa huolehtia ihon hyvinvoinnista

LACTACYD®

- epäpuhtaan ihon hoitoon
- aran ja normaalin ihon hoitoon
- hikoilun haittoihin
- intiimihygieniaan
- lasten ihonhoitoon ja pesuun
- hiusten pesuun

LÄÄKE / Farmos-Yhtymä Oy

Joel Rinne
KAUPPIAS
Antiikkia, taidetta

TURKU HUMALISTONKATU 13
PUHELIN 11147 KOTIIN 27 082

JÄRKIJOULU-RAUTIASTA
Terä oy
Yliopistonkatu 18. Puh. 307 222

AUTOKORROS KY
Kytkinkatu 5 **Puh. 381 000**

UUSI AJANMUKAINEN RUOSTEENESTOLAITOS
TURUSSA

Tee Perheen Samposopimus!

uusi yksinkertainen tapa hoitaa vakuutusasiat

SAMPO-YHTIÖT
SAMPO KALEVA

TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI

KESTILÄN LIIKETALO

ja

siinä toimivat yritykset

Kestilä Marketing Oy
Kestilän Muotitalo
Kesti-Grilli
Rautakirja Oy:n kioski
Karoliina, kotiteollisuus- ja lahjatavaraliike
Kampaamo Ami
ServiSystems Oy
Oy Victor Ek Ab
Rakennustoimisto

R. Järvinen Oy
Turun toimistotekniikka Ky
Sahapalvelu Oy
ABC-kinot Oy
Elokuvateatteri Astor
Asianajotoimisto Aaro E Kari
Hede-Foto
Arkkitehtitoimisto Olli Kestilä

Reitalan Kauppayhtiö
Kunto-Hoitola Ky
Kukkakauppa Salli Laine
Oy Matkatoimisto Travek
Optikko Sjöblom
Posliini-Väri ja Polttimo
Turun Kuvaus Oy
Oy Agfa-Gevaert Ab
Kgl. Norsk Konsulat
Kovabetoni Oy

Toivottavat ***HYVÄÄ JOULUA***
ja ***ONNELLISTA 750-VUOTTA TURULLE***